

دوره نهمی صافی

برنجی سنه

دَارُ الْفُنُونِ

الهیة فایزیه

تاریخی، اجتماعی، دینی، فلسفی

تشریح نانی — ۱۹۲۶

شهرزاده باشی — اوقاف مطبعه سی

۱۹۲۶

دینی وغیر دینی روایتیں

برنجی قسم

غیر دینی روایت

بو مقاله مزیدہ روایت علمی دینی وغیر دینی روایت نامیلہ ایک ہی بہ تقسیم ایدرک تدقیق ایدہ جکیز . سماوی دینلر عمومیتلہ ادبی جہتدن آرزوق انکشاف ایتش ملتیر آراسندہ وجود بولشلردر . روایت هر ملتک ادبیاتک لازم غیرمفارقیدر . سماوی دینہ مالک اولان هر قومده غیر دینی اولان روایتلر دینی روایتلرہ تقدم ایتشدر . بوسیدن طولای بوراده اولا غیر دینی وصوکرآ دینی روایتلری تدقیق ایدہ جکیز .
برنجی قسم بروجه آتی موادی اختوا ایدہ جکدر :

۱ — روایت ، اہمیتی وغایہ سی ، ملیت جریانلرینک انکشافی دورندہ کی وزمان حاضرده کی اہمیتی ، روایتک اسکی ملتیرک (ہند ، یونان ، روم ، وسامی وتورک) ادبیاتک زمانزہ قدر محافظہ اولونماسی وتورک فلقلورہ سی ایچون اولان اہمیتی (ماہاپاراتا ، ایلنادا ، اودیسہ ، تورات وانجیل ، دیوان لغات التریک وحلیۃ الانسان وحلیۃ اللسان وسائرہ) نک بوسایہ دہ تدوین ومحافظہ ایدلش اولدینی .

۲ — قبل الاسلام عربلرہ روایت : کاهنلر ، شاعرلر ، حکایہ جیلر ، بونلرک هر برینک معین راویلری وروایتک قبل الاسلام اکثریتہ شعرلہ اولماسی . مشهور راویلر ، روایت ایچون اسنادک وحفظک اہمیتی .

مشهور حافظلر ، بزہ واصل اولان ایلک عرب شعرلرندن معلقات وحاسہ وبونلرک راویلری . اسلامیت دورندہ فیلولوژی مقصدیلہ واقع اولان روایتلر ، فلقلورلر وبادیہ اولان فنی سیاحتلر ، فلقلورلرک = خلقیاتجیلرک لسانلری بوزولمایان قبیلہ لری آرامہ لرینک اسبابی ، کوفیون وبصریون آراسندہ کی اختلافک منشا ی .

I

روایت لغتہہ برکیمسہ نک سوزینی نقل ایتمکدن عبارت اولوب ، آغیزدن نقل ایتمک

اطلاق اولونور . نومعناده اولان روایت ایچون معین بر موضوع یوقدر وهر کسک آغزندن چیقان سوز روایتک موضوعنی تشکیل ایدر . روایت علمی اصطلاحی معناسیله معین مقصدلره کوره او مقصدلری تأمین ایده جک اوصاف و شرائطی حائز اولان ذواتدن معین شرائط داخلنده یاییلان روایته انحصار ایدر . فیلولوژی مقصدیه اولان روایتلر ایچون عرب علماسنک تثبیت ایتمش اولدقلری شرائط و اوصافدن محل مخصوصنده بحث ایدیله جکدر . خلق روایتلری ایسه معین شرائطله تحدید ایدله مشدر .

انسانلر آراسنده یازی تعمیم ایتمهین زمانلرده هر بیلگی روایته استناد ایدردی . الهلر و اونلرک اسامی و اوصافلرندن و قدرت و شوکتلرندن باشلا یهرق اودورک مافوق الطبیعی اولان بیلگیلری و اعتقادیاتی و امور دینیسی و الهلرک و انسانلرک نسلبری هبسی آغزندن آغزه روایت ایدلمک صورتیه ضبط اولونوردی . و او دور قهرمانلرینک مفاخری ، کاهنلرک فوق العاده لکی ، قیبله لرک انسانی ، شعر و حکایه لر و ادعیه لر و تجربه سایه سنده اله ایدلمش معلومات ، دیگر تعبیرله اوزمانک علوم و اساطیری هب روایت طریقله نقل ایدیلردی . روایت ، ادوار قدیمه ایچون فوق العاده بر اهمیتی حائز اولمشدر .

حتی قیبله لر کندی موجودیتلرینی محافظه ، دشمنلرینه قارشلی کندیلرینی مدافعه ایدله بیللمک ایچون ده روایت محتاج ایدیلر . قهرمانلری مدح و اعززه یی تجلیل و تقدیس و منقبه لری نقل ایلمک روایت سایه سنده وقوعه کلردی . آباء و اجدادک شان و شرف و علوتی روایت واسطه سیله تلقین اولونور ؛ و بابادن اوغله انتقال ایدردی . یازمه ادبیات ، کتیخانه لر ، مطبعه لر موجود اولمسان او دورلرده هر بیلگی روایت طریقله محافظه اولنوردی . هر دین بدایت انتشارنده روایته مدیوندر . سماوی و غیر سماوی کتابلر بدایتده روایت طریقله محافظه ایدلمشدر . هر قوم و هر ملت نیم وحشیلکدن چیقوبده راه مدنیتیه سلوک ایتدیکی زمان روایتدن استفاده ایتمش ، لسانی ، تاریخی ، اساطیری ، دینی و مناقبئی روایت سایه سنده ضبط و تدوین ایله مشدر . اسکی زمانلرک اک بویوک ملتلرندن اولان هندیلر ، رومالیلر ، سامی ملتلر و سائر بدایتده ادبیاتی ، عرف و عنعنه و اساطیری حتی علوم و معارفی روایت سایه سنده محافظه ایلمش و انکشاف ایتدیرمشلردر . قرون جدیدده اوروپاده ملت جریانلری باشلادینی زمان بوتون ملتلر خلق روایتلرندن و روایت علمندن مستفید اولمشلردر . دیگر ملتلرک تحت تأثیرینه دوشه رک لسانلری بوزولمش و عرف و عادات و عنعنه ملیه لری اونولمش و قسماً تمثیل ایدلمش اولان ملتلر روایت سایه سنده دیلارینی اصلاح

ایلمشدر و غنغات ملیه لرینی احیا و بوسایه ده تمثیل ایدلمکدن قور تیلمشدر در. بالخاصه آلمانلر، روسلر، فینلر و سائر ملتلر روایت سایه سنده لسانلرینی اصلاح ایله مشلر و بو طریقه ساده برلسانه مالک اولمشدر در.

بونک بر حقیقت اولدینی بوملتلرک ادبیات ولسانیات تاریخلرینی آز چوق مطالعه ایدنلره مجهول دکدر. زمانزده فلقلوزه = خلییات تعبیر ایدیلن بیلگی ینه روایت استناد ایدر. و روایت سایه سنده انکشاف ایتمکده در. خلق ادبیاتی، خلق تیاترولری، لهجه لغتلری و مقایسه لی قاموسلر و عددینی تحدید و تعیین ایده مدیکمز مجموعه اشعار، قصیده لر، دیوانلر و عمومیتله علوم لسانیه بوسایه ده تالیف و تدوین ایدلمشدر.

II — روایتک بین الملل اولان اهمیتی

کتب سماویه و غیر سماویه نك هر بری بشریتک ماضیسی و ملتلرک ادبی و تاریخی ومدنی حیاتلریله علاقه دار اولدقلرندن اونلرک روایتدن استفاده ایله لری غایت طبیعیدر. دینی کتابلر کندیلرینک نزولندن مقدم یاشایان ملتلرک حیاتندن و تاریخلندن حکایه لر، ادبی پارچه لر نقل ایله مک صورتیله ام سالفه نك حیاتی تصویر ایتدکلری کبی انبیا و مرسلینده کندیلرندن مقدم نشردین و ارشاده مشغول اولان پیغمبر و نبیلرک سوزلرینی نقل و روایت ایتمشدر در. ذاتاً دینلر ملتلرک حیات روحانیلرینک برر تمثالیدر لر و بوتون دینلر نظرنده ادبیات، مقدسدر. انبیا و مرسلینک یکدیگرندن روایت ایتمش اولدقلری دینی و اعتقادی اخلاقی و اجتماعی اولان قاعده و قانونلرک تدقیقه دینی روایتلر قسمنه براقه رق بو قسمده یالکنز ادبی، حکایه وی، و اسطورووی و تاریخی برماهیتده اولانلرینی نظر تدقیقندن کچیره جکمر. بو قسمده بزم کتب سماویه یی قاریشدی برما من آنجق استطرادی برماهیتده اولوب موضوعمزنک اساسی روایتلرک عرب لسانیاتنه و ادبیاتنه و عمومیتله حیات اجتماعی و مدنیه سنه و عرف و عادتنه و غنعاتنه دائر اولان روایتلر تشکیل ایده جکدر.

یوقاروده اشارت ایتدی کمز کبی یازی نعم ایمان زمانلرده یازمه ادبیات، کتابلر و کتبخانه لر موجود اولمیان و یا خود بونلر حالت ابتدائیه لرنده اولدینی دورلده اوزمانلرک قوم و قبیله لری کندیلرینک عرق و قومی و قبیله وی موجودیتلرینی: لسانلرینی، کندی شاعرلرینک شعرلرینی، منقبه لرینی، حکایه و قصه لرینی و اسطوره لرینی آغزندن آغزه نقل و روایت ایله مک صورتیله محافظه ایتمشدر در. کوجه، نیم کوجه حیاتیله یاشایان قوملر

وقبله لر کندیلرینک ملی تشکلری دورینه قدر معنوی موجودیتلرینک عامللرینی روایت سایه سنده محافظه ایتشلر و راه مدینه سلوک ایتدکلری ایتناه و ملیت دورنده یتیشن مدفق و محرر ومؤلفلرینک نظر تدقیقنه ایصال ایله مشلردر . بوندن هیچ برمت مستنا دکدر . بدایتده الهه اسملری و اولنلرک سلسله نسبتلریله باشلایان بو روایتلر قبیلهلرک فکریلری انکشاف ایتدکجه توسع ایتمشدر . کیت کیده حکایهلر ، قصهلر ، منقبهلر ، وادی پارچه لر ، و شعرلر روایت ایدلمک باشلامش وزمانک مروریله کالنه ایرمشدر . آنوریلرده ، بابلیلرده ، تورکارده ، هندیللرده و یونان و رومالیلرده بو حال مشاهده ایدلمشدر . روایت سایه سنده بزه و اصل اولان بو معلومات هرملتک حیات ادبیه و اجتماعیه و اخلاقیه و سائرهنی کوسترمک اعتباریله فوق العاده اهمیتی حائزدر . ملتلرک ماضیده کی حیات مادیه و معنویهلری اولنلردن قاله و بزه روایت سایه سنده و اصل اولان ادبی ، حکایوی ، و تاریخی و سائر اثرلریله بیلینیر . انسانلر علم طرزنده افاده یه مقتدر اولمادقلری زمانلرده فکرلر شعر و حکایه و سائر واسطه سیله ایضاح اولونمشدر . بو نقطه نظرده هندیللرک مهابارانا و رامایانالی ، یونانلیلرک ایلیاده و اودیسه لری و رومالیلرک انپاوه لری و ایرانلیلرک شهنامه لری و تورکلرک اوغوزنامه و اوغورنامه لری فوق العاده بر اهمیتی حائز اثرلردر .

کلدانیلر و آنوریلر یک چوق اولان الهه لرک اسامیسینی و ادعیه لرینی خلق روایتلری واسطه سیله محافظه ایله مشلردر . هندیللرده ، سانسقریت لساننک اک قدیم آبدیه سی (وه دالر) اولوب ، زردشت کتانبندن عبارتدر . بو وه دالر (ریخ وه دا) ، (صوما وه دا) و (پاجور وه دا) و (آمار و او وه دا) دن مر کبدر . بو وه دالرک برنجیسی قهرمانلق شریقلرینی ، انیدرانک محاربه لرینی تبجیل مقصدیله یازیلان الهه لر و شریقلره شرف و ظفر شریقلرندن عبارتدر .

(ریخ وه دانک) (سانشی تا) فصلنده هندیللرک احوال قدیمه تاریخی سنه داتربک مهم معلومات واردر . ایکنجی فصلی ایسنه براهانا فصلیدر . بو فصلده اسکی الهه لرله براهانا عبادتی آراسنده کی ارتباط تمامیله کوسترلمشدر . (ریخ وه دا) کتب ادبیه نک اک اسکیلرندن معدوددر . هندیللرک ادبیات دینی سی اولدینی کبی برده آریجه ادبیات عمومیهلری واردر . بو ادبیات میسانده آریلرک غائر حوالیسینی ضبط ایتدکلری زمانلرنده ابراز ایتمش اولدقلری شجاعت و قهرمانلقلرینی مدح ایدن شعرلر بولونمقده در . بو شعر مجموعه لرنده اک مشهورلری [مهابارانا] [رامایانا] در . [۱]

[۱] رامایانا قبل المیلاد درت عصره مقدم هند حکیمی فالیکی طرفندن ۲۴ جلد اوزره جمع و تألیف ایدلمشدر .

مهاباراتا بر مجموعه اشعاردن عبارت اولوب « فی یازا » ورامایانا ایسه « فالیکی » طرفندن جمع و تدوین ایدلشد.

بوهند آثار ادبیه سنک خلق روایت‌لری واسطه سبیله محافظه ایدلش اولدیغنده شبهه یوقدر * یونانلیلرک یازی تعمیم اتمه یه ن زمانلرده کی وضعیتلری عربلرک جاهلیت دورینه بکزه ره. اسکی یونان شعرلرینی و تاریخک بعض صحیفه لرینی خلقه روایت ایتک ایچون آیری روایتلری واردی . بوراویلری Bhapsdest تسمیه ایدرلردی . بونلر آراسنده اک مشهورلری هوپوسک ایاده سنک روایتلری اولشدر *

هممه رک شعرلری یونانستانده انتشار اتمه دن مقدم اهالی قهرمان شریقلری سوبلرلردی . بشرک طبایع میزه سفی ، آلام واضطرابی تصویر ایدن شعرلر انشاد ایدله دن مقدم کائنات ایله مقدرات بشریه بیننده کی رابطه لر هنوز معلوم اولمه دن اوله پ بوشریقلر ترم ایدیلردی . بودورده یالکز قهرمانلر ایچون شریقلر سوبله تمز ، معبودلر نامنده معین طرزده شعرلر انشاد اولونوردی . ما کیدونیاک ماوی سمای آلتنده بوکسلمش اولمپوس طاغتك یشیل آتکلری شعر پریریتک جولانکاهلری اوله رق طانیلردی . ازمان قدیمده یونانستانده برچوق مغنیلر واردی . بونلرک شرقی سوبلرکدن ماعدا مدار تعیشلری اولمادینی حالده مملکت مملکت دولاشیرلردی . برآوده ضیافت ایچون برقاچ کیشی طویلانینی و یاخود بر معبودک محرابی اوزرنده اهالی جمع اولوندینی زمان آتید تعیر اولونان بو مغنیلر البرنده اوافق برچانی آتی بولوندینی حالده کلیرلر ، اهالی بی اطرافلرینه طویلازلر ، یاکندیلری طرفندن نظم و یاخود دیگرلرین روایت ایدیلن شعرلری ترم ایده رلردی . همهریود و به توتی اشعاری موضوع بخت ایچون کوزل بر مثال تشکیل ایدر . همهریودک اشعاری صرف ادبیاته عائددر . بوشاعرک [اثرلر و کونلر] نام اثری کویلی حیاتی تصویر ایدر . به توتی نک اشعاری اسطورووی حکایه لردن عبارتدر . بوشاعرلرک اشعارنده موضوع بخت اولان حکایه لر ، ماصاللر و افسانه لر روایته استناد ایتشدر .

یونانلیلرک هواسم نشیده لری واکسیک حکایه لر شکنده آله لرک یاخود محاربه لرک توصیفی حاوی اولان اشعاری روایت سایه سنده محافظه اولوشدر . یونان شعراسندن هوپوسک ایاده و اودیسه نامنده کی مشهورجهان اولان اثرلرینک وقتنده یازمادان آغیزدن آغزه نقل ایدلدیکنده برطاقم مغنیلرک وراویلرک حوصله لرنده محافظه اولونمش و بوسیره ده برچوق تبدیلاته اوغراپارق سوکرادن جمع و تألیف ایدلش اولدینی تخمین اولونمده در .

هردوتس [هردوت] کندیسنگ تاریخنده مشاهده ایتش اولدینی معلومات مهمه دن ماعدا برده زیارت ایتش اولدینی اقوامک ماصالرینده اثریده قید ایتشدر. رومالیرک ایناوه لری بوقیل اثرلردندر .

III — تورکلرده روایت

تورکلرده اسکی زمانلرده روایته بک زیاده اهمیت ویرمشلردر . فقط اسلامی قبول ایتدکن صوکرک و تورک مدینتی کوندن کونه اورنادن غائب اولدینی نسبتنده تورک روایلی تورک روایتلی براقه رق اسلامی روایتله اهمیت ویرمشلر بو سیدین دولایی تورک روایتلی دوچار ضعف اولمشدر . بونکله برابر عرب مرکز لرندن واجبی ملتیرک تأثیرندن اوزاق اولان تورکلک مرکز لرنده تورک روایتلی اوزون زمانلره قدر محافظه ابدلش اولدینی آ کلاشیلماقده در . بوتورک روایتلرینک اوغوزلره دائر اولان قسمنه اوغوزنامه و اوغوزلره عاقد اولاننده اوغوزنامه نامی ویریلر . موغول روایتلی ایسه رشیدینک جامع التواریخنده طوبیلا نامشدر . ابوالغازی بهادرخانک [شجره تورکی] نام اثریده بوقیل روایتلی احتوا ایدن اثرلردندر . تورکلرده شانلر الهلره ملکلر ، شیطانلر و خلقت عالم و سائر مافوق الطبیعه یه دائر اولان روایتلی و شاعرلری ایسه شعرلر ؛ حکایه جیلری ده مختلف حکایه لر ، وقعه لر و سائر تورک لسانیاتی و دینیاتی ایله علاقه دار اولان معلوماتی نقل ایدرلردی . تورکلرده علم الانسابه و عنعنات ملییه و عرف و عاده دائر اولان بوقیل روایتلر عربلرده اولدینی کبی فلان اوغلی فلانلر طرز نده سندلری ذکر ایدلک صورتیه روایت اولوندینی تورک تاریخنک مطالعه سندن آ کلا شیلماقده در . قبل الاسلام و بعد الاسلام تورک عنعنات ملییه و تاریخیه و ادبییه سنه دائر اولان بو روایتلر اوزون زمانلره قدر جمع و تألیف ایدلهمشدر . شرقده کیلری چینلیرک، و غربده کیلری اسلاولرک و جنوبده کیلری ایسه عربلر و عجملرک و سائر ملتیرک تحت تأثیرنده قالمشلر و اوزون زمانلره قدر بوقیل روایتلر طوبیلا نامشدر . اوغوزنامه و اوغوزنامه ده طوبیلا نامش معلومات ایسه آغزندن آغزیه روایت ایدیلن تورک روایتلرینک خلقنک حافظه سنده صاقلانمش قسمنک بک جزئی برقسمنی تشکیل ایدرلر . بزه تورکلره دائر اولان روایتلرک جزئی برقسمنک اولسون محافظه اولونماسنده عربلره مدیونز . مختلف تورک ملکتلرنده بولونان عرب مؤلف و سیاحلری تورک تاریخنی و لسانیاتی و قسماً دینیاتی ایچون

برہر و وثیقہ تشکیل ایدہن روایت و خبر لک بر قسمی اثر لرنده قید و تثبیت ایتک صور نیلہ تورک تاریخہ ولسانیاتہ پک بویوک خدمت لرنده بولونمشلردر . عز بلر دہ اولدینی کبی بروقت تورکلر دہده لسانی روایت لری تورک ایلر نرنده دولاشہرق بادیه نشین تورکلردن روایت ایدیلدیکی و بو طریقہ لغت کتاب لری تألیفہ مباشرت اولوندینی (دیوان لغات الترک) نامندہ کی مهم لغت قاموسنک مطالعہ سندن آ کلا شیلہ مقدمہ در . عرب علماسندن ابن مہنادہ بوابدہ [حلیۃ الانسان و حلیۃ اللسان] نام اثر نی تألیف ایلشدر . اندلسلی اثیرالدین ابن حیان محمد بن یوسف دہ [الادراک للسان الا ترک] نام اثر نی یازمشدر . قبیجاق ایلرینہ خرسیتان لغتی نشر ایلک مقصدیلہ کلمش اولان میسیونر لرنده بر طاقم اثر لری یازمشدر . بو اثر لردن بزمن زمانمزه قدر محافظہ اولونانی [قودیقوس قومانیقوس] نامندہ کی قومان مجموعہ سیدرہ اسلام مدنیق سقوط ایتکملہ بوباشلامش ایشدہ توققہ اوغرامشدر بو اثر لک ہسپی دہ خلق روایتندن استفادہ ایدلک صورتیلہ یازلمش اولدیفندہ شبہہ یوقدر .

آوروپادہ مدینت انکشاف ایتکملہ تاریخ و فیلولوژی علمی تأسسی ایتدیکن صوکر ا آوروپا علماسی طرفندن نہایت تورک تاریخہ ولسانیاتہ دہ اہمیت ویرلمکہ باشلامشدر . بومقصدہ کورہ تورک لسانی و تاریخی تدقیق اولوندینی زمان خلق روایتندن استفادہ ایلک مجبوری تی حاصل اولمشدر . بوجبوری ت دولایسیلہ آوروپا وروس علماسی تورک مملکتلرینہ وحتی قویبلرہ قادر اختیار سفر ایدہرک سیاحت لرنده بولونمشلردر . ۱۹نجی عصرک نہایت لریلہ ۲۰نجی عصرک بدایت لرنده تورک روایت لریلہ مشغول اولان لک شیخی پک قیمت دار تورکیات علماسندن اولان « رادلوف » درہ آلتای طاغلرینک ایتکلرنندہ کاش اولان پارناول بلدہ سفی کندی تبعاتی ایچون مرکز اتخاڈ ایدن ودیللری او قدر بوزولمامش اولان آلتای وسائر تورک قبیلہ لرینہ یقین اولان بوشہردہ اقامتی ترجیح ایلہن « رادلوف » آلتای تورکلری واونلرہ قومشو اولان وسائر تورکلر آراسندہ اوزون زمانلر تدقیقاتلہ مشغول اولمش واورالردہ کی تورکلر آغزندن برچوق سوزلر و خبر لری روایت ایتمش و بو روایت لردن استفادہ ایلک صورتیلہ برچوق اثر لری تألیف ایلشدر . رادلوفک مشہور و غایت مفید اولان مقایسہ لی تورک لغاتی ایشتہ بوروایتلر نتیجہ سندہ جمع و تألیف ایدلشدر . رادلوفک بوسیاحتی و تورک قبیلہ لرینک فصاحتندن اولان روایت لری عرب لسانیات علمنک انکشافی دورندہ کی عرب فیلولوغلرینک فی سیاحت لری بکزمکدہ درہ رادلوفی تعقیب ایدہن تورکیات علماسنک عدد لری چوق دکلسدہ ینہ موجود در . سیدہ ریادہ کی طوم قلعہ سندہ (طومسقدہ) اقامت

ایده‌ن موسیو «پاتانین» ده بونلرک بریدر. بو ذات اختیارلغنه رغباً رفیقہ سیله برلکده بوخصو صده برچوق زحمتلی و یوریحی سیاحتلرده بولوناروق تورکر آغزندن چوق شیلر روایت ایملشدر. سیریا اورمانلرنده یاشامقده اولان خرستیان تورکر و مسلمان قیرگیز - قازاقلر آراسنده فنی سیاحتلرده بولونان و اونلرک آغزندن روایت ایدن سائر علماده یتشمشدر. بو سایه ده تورک دینیاتی ولسانیاتی حقتده بر چوق معلومات آلدہ ایلمشدر. تماش ایتدیگمز بوموضوع بک زنگین اولوب، بو باده اوزون اوزادی تفصیلاتده بولونوق ممکن ایسه ده بومقاله مزک حجبی بوکا مساعد اولمادیغندن تورک روایتلرینک اساس نقطه لرینه تماسده بولونوقله اکتفا ایلدک .

بومثابتله اسکی تورک مرکز لرنده یاشایان قیرکز - قازاقلردن و آلتای طاغلرنده سیریا ده یاشایان خرستیان تورکلردن و اویغور کویلیرندن و بالخاصه قونی صحراسی کنارنده کی «هامی» قومیلی و تاگری طاغی = تیانشان طاغلرنده امر ارحیات ایدن تورکلردن لسانی، تاریخی و ادبی بر چوق مفید معلومات طویلامق و روایت ایتمک ممکن ولدیفنی قید ایتمک ایستہرم. صوک زمانلرده تورکر کندیلری ده هریده خلق روایتلرینی اهمیتله تلی ایتمک باشلامشدر. توکیه ده ۵۰-۱۰ سنه طرفده خلق روایتلرینه استناد ایله بر صیره اثرلر نشر ایلمش و ایلمکده در. تورکیات مجموعہ سنده درج ایلمش اعلاندن و آکلاشلدیغنه کوزہ تورکیات اینستیتوسی ده بوایشی کمال جدیدله تعقیب ایتمکده اولدیفنی، خلق روایتلرینه استناد ایدن بر صیره اثرلر نشر ایده جکی آکلاشلمقده در. معارف و کالتده ده بو باده ایشلمه مش بر چوق مواد طویلامشدر. تورک آقاده میسی تشکل ایتمکله خلق روایتلرینک اهمیتی ده زیادلشه جکنده شبه یوقدر. تورکیه خارجنده کی تورکرده کمال جدیدله بو ایشه صاریلشدر . [۱]

[۱] هند و یونان ادبیات تاریخیه سنی اوکرتمک ایچون آوروپا لسانلرنده یازیلش متعدد ادبیات عمومی تاریخنه دائر اولان اتردن ماعد مختلف لسانلرده وجوده کتیرلش آتیسیقلوبه یلردن و تاریخ عمومی کتابلرندن استفاده ایلمک ممکندر. اسکی یونان ادبیاتی حقتده [ایاده] بی هرپ لسانته نظماً ترجمه ایدن سلیمان البستانی افندیکن مذکور اثره یازمش اولدیفنی مقدمه سنده مفضل معلومات واردر. مختلف مؤلفلر طرفندن یونان قدیم آثارینه دائر یازلش متعدد اثرلرده بو باده بر چوق معلوماته تصادف اولونور. تورکجه اثرلردن بو باده اک مهمی یتہ قاموسی الاعلامدر. عرب ادبیات تاریخیه سنه حائذ اثرلردن مثلاً ابن خلکان (ج ۲۱ ص ۱۲۱ ده مهابرات حقتده) و سائر ده بر چوق معلومات واردر. تورک ادبیات تاریخیه سنی اوکرتمک ایچون روس لساننده یازلش اثرلر ایچیروسننده اک مهمی رادلوقک [تورک خلق شعرلرینک نمونه لری] و [مقایسه لی تورک لغتی]

VI — عرب ادبیات‌سازنده روایت‌ها اهمیت

عرب‌ها قبل‌الاسلام تحدیدی ممکن اولیان زمان‌لدنبری روایت‌ها اهمیت ویرمشلردر .
 اونلر روایتی اهمیتله تلتی ایلمک خصوصنده بر جوق جهت‌لدن دیکر مثل‌لدن تمیز ایدرلر .
 بر جوق علملر بوکا سبب اوله‌رق اولنلرک صحرا‌لرده یاشایان کوچه بر قوم اولدقلرینی
 بیان ایتکده‌درلر . حقیقه کوچه حیاتیله یاشایان هر قوم کندنی آباء و اجدادینک
 ضروب الامثال و جوامع‌الکلم قیلندن اولان سوزلرینی ، حکایه ، قصه و اساطیرینی ، شعر
 و اسکی زمانلره عائد اولان احوال تاریخیه‌سنی نقل و روایت ایتمشدر . هر قوم حیات
 تاریخیه‌سنگ هر دورنده بونلری بوتون اهمیتله تلتی ایتمشدر . عرب‌لر ایسه هر قوم‌دن زیاده
 روایت‌ها اهمیت ویرمشلردر . بونک بر حقیقت اولدینی آشاغیده‌کی تفصیلات‌دن آکلاشیلاجقدر
 عرب محررلری ایسه بونک سببی عرب‌لرک ادبیاتی سومه‌لرنده و اولنلرک معنویاته مقتون
 اولمالرنده آرامقده‌درلر . بوده اسبابک بری اوله‌رق قبول اولونه‌بیلیر . فقط اسباب یالکوز
 بوندن عبارت دکلدر . اساس سیدلری عرب‌لرک حیات اجتماعیه‌سند و جوغرافی احوالنده
 آرامق لازمدر . عرب‌لرک روایت ایتش اوله‌قلری شعرلرک ، حکایه ، قصه و متقبه و اساطیرک
 اکثریتله مدح و یا ذم ، قبیله‌لرک و اولوسلرک سیادت و اصالتی ، قبیله‌ی مدافعه ، احوال
 طبیعی‌ی توصیف آنلرینی ، قیلنج‌لرینی ، آو اولامقده اولان مهارت‌لرینی تعریف کی
 موضوع‌لدن عبارت اولدینی نظر اعتباره آلدیغنده باشلجه سبب عربک طرز حیاتی
 اولدینی تعین ایدر . عرب‌لر کندنی موجودیت‌لرینی و کندنی قبیله‌لرینی و حتی بر اتحاد
 داخل اولان دیکر قبیله‌لرک حیاتی محافظه ایلمک مقصدیه علاقه‌دار اولان موضوع‌لری
 روایت ایتمشدر . بوسیدن دولایی عرب قبیله‌لری کندنی مفاخرلرینی و کندنی حیاتیله

و (قومان مجموعه‌سنگ انتشاری مناسبیله) نام آن‌لریدر . روس لساننده بویاده پک جوق آن‌لر واردر .
 یاتانین و یارتولدرک اثری و مختلف علمی هیئت سفیره‌لرینک راپوری و پراچهاوز - بیه قرون‌طرفندن
 ۸۶ جلد اوزره نشر ایدلش آنیسق‌لویه دینیک [تورک - تاتار لهجه‌لری] ماده‌سند و بوموضوعله
 علاقه‌دار اولان سائر ماده‌لرده روس تورکیا‌تجیرینک اک مشهورلرینک تدقیق‌لری درج اولونمشدر .
 اوراده آوروپا لسانلرنده یازیلش آن‌لرک بیلدوغرافیا‌سی‌ده کوستلشدر . تورکیه‌ده مطبوع آن‌لر
 ایچ‌روسنده بویاده اک مهم آن‌لر [دیوان لغات‌الترک] ایله این‌مه‌ناتک (حلیه‌الانسان و حلیه‌اللسان)
 نامنده‌کی آن‌لر اولوب هر ایکسی مطبوعه عام‌رده کوزل صورتده طبع ایدلشدر .
 هر ایی آن‌رک مقدمه‌سند آن‌لرک تورک‌قیائلنگ فصیح‌لردن نقل و روایت‌ایدلک صورتیه وجوده
 کتیرلش اولدینی حقیقه اشارت‌لر واردر .

علاقه‌دار اولان موضوع‌علری روایت ایدن راوی‌لری ، قبیله شاعر‌لری درجه‌سنده احترام ایتمشلردر . عرب راوی‌لرینک قوه حافظه‌لری آشاغیده تصویر ایده‌جکمز وجهله زمانزده بر خرافه عد ایدیله‌جک درجه‌ده قوتلی اولمشدر . یازی وقرائت تععم اتمه‌یه‌ن زمانلرده قوه فکریه روایت و حفظه صرف ایدلمشدر . عرب کندی قبیله‌سفی بر آرایه و بر فکریه طویلامق ، دشمنلرینه غلبه ایلک ، اموالی و عائله‌سی افرادی و سوزولرینی محافظه ایتک ایچون قبیله شاعر‌لرینه و قبیله‌نک احوال تاریخیه و مناقبی و قبیله شاعر‌لرینک شعرلرینی روایت ایدن راوی‌لره محتاج اولمشدر . بوسیدن دولایی بر قبیله‌ده شاعر یتشمیک اوقیله ایچون موجب بختیاری بر واقعه اولارق تلیق ایدلمشدر . شاعر ، قبیله‌نک حیسانته تأثیر ایدلیکندن اونک عرب‌لر آره‌سنده کی درجه و اعتباری قهرمانلرک تأثیر ودرجه‌سندن یوکسک اولمشدر .

راوی‌لر شاعر‌لرک شعرلرینی انشاد ایلک ، آباء واجدادک و قهرمانلرک تراجم احوالی عمومیتله نسب و شجره‌لرینی و مفاخرینی نقل ایلک صورتیله منسوب اولدقلری قبیله‌لرینه روح و برمشلردر . اسکی عرب‌لرده شاعر کلمه‌سی یالکز شعر سویله‌ین و شعر علمتی بیان شخص معناسنده دکلدردر . شاعر عین زمانده کندی قبیله‌سی حقتنده کی روایت‌لری بیلمکله برابر مافوق‌طبیعی اولان شیسلردن‌ده خبردار اولور . شاعر ، کاهن کی اسرار غیبی‌دن خبر ویره بیلمک استعدادی‌ده حائزدر . بونکله برابر شاعر ، کاهن کی یالکز اسرار غیبی‌دن خبر ویره‌ن بر شخصیت‌ده دکلدردر . شاعر کندینک پک بویوک اولان استعدادی سایه‌سنده عرب‌لرک اجنه تعبیر ایتدکلری ارواح‌دن‌ده ملهم اولور . « غولتزیهر ، اسکی عرب‌لرک شاعر‌لره برای مشاوره مراجعت ایتش اولدقلری بر طاقم روایت‌لری طویلامشدر . اسکی عرب‌لرک کهانته و کاهنلره نه کی بر نظرده بولونمشلر ایسه شاعرده عین نظرله باقشلردر . شاعرک راوی‌لری بولوندینی کی کاهنک‌ده راوی‌لری واردی . فقط کاهنلردن یالکز اسرار غیبی‌یه دأر شیلر روایت ایدلیکی حالده شاعر دن هر شی روایت ایدلمشدر . [۱]

اسلامیتک ظهورندن مقدم کرک شاعر‌لر و کرک کاهنلر طرفندن سویله‌نمش سوزلر یازی‌حالنده تثبیت ایدله‌دیکندن آغزندن آغزه روایت ایدلمک صورتیله محافظه اولونمشدر .

[۱] غولتزیهر: ص ۱۳۶- Abhandlungen zur arabischen Philologie. Über die Geschichte der Hija Poésie (1816 o.) Bemerkungen zur ältesten geschichte der arabischen Peésie Actes Xème congres international des orientalistes (actes

عین زمانده قبیله ایچون کیندی ایچر وسندن نشأت ایتش شاعرک شعرلرینک محافظه اولونماسی و اونک شعرلرینک تا اوزاق محلله قدر انتشاری پک مطلوب ایدی و حق قبیله ایچون بر شرف اوله رق تلقی ایدیلردی . [۱]

بوسیدن دولای هر شاعرک راولری بولونماسی قبیله نك منافعدن عد اولونمشدر . هر بر مشهور شاعرک بر ویاخود اوندن زیاده راولسی موجود اولدینی بزجه مجهول دکلدرد . راولی ، عادت اولوق اوزره کنج بر شاعر ویاخود شاعرک طلبه سی اولمشدر . شاعر ظاهری جهندن مثلا قیافت جهندن غیر مطلوب بر وضعیتده یاخود انشاد و تمثیل نقطه نظرندن سامعینه اجرائی تأثیر ایده بیله جک بر حالتده دکل ایسه اونک شعرلری راولسی طرفندن قرائت ایدلمشدر . [۲]

اسلامیتک اوائل ظهورنده و حق اسلامیت منتشر اولدینی زمانلرده بیله بواستی ملی عرب روحی و عنعنه سی محافظه اولونمشدر شعردن ماعدا منشور اولان اقوال و اثرلر و تاریخی وقعه لرده عین طریقله ، یعنی روایت واسطه سیله محافظه ایدلمشدر . [۳]

بو جهندن راولر اسکی عرب شعرینک محافظه اولونماسنده بویوک بر عامل اولمشدر . شاعر شعرینی انشاد ایتدیکی زمانلرده راولسی اونک شعرلرینی در خاطر ایده ردی . اموی دوری شعرا سندن اولان جریر (۱۱۰ هجریده وفات ایتشدر) ک راولسی بو بایده بر مثال اوله رق ذکر ایده بیلیرز . [۴]

الغانی صاحبک جریر حقنده کی بوروایتی عرب دورینه یعنی ایکنجی عصر هجره یه حاندر . ۲ نجی و ۳ نجی عصر هجره یلرده عباسیلر دورنده اسلام مدینتی انکشاف ایتدیکی زمانلرده اکثریتله عرب عرقه ه نسوب اولمیان لسانیات علماسی و علم و شعر متخصصلری قبل الاسلام و اسلامیت دورینک اوائلنده سویله نمش شعرلری روایت صورتیله تثبیت ایلک لزومنی حس ایتشلر و بوبایده پک ایجه تدقیقانه بولونمشلردر . بونک نتیجه سنده راولرک طبقه لری و قبل الاسلام روابتلیله معروف اولان اشخاصک اسامیسی و اونلرک ترجمه یی حاللری تثبیت ایدلمشدر .

- [۱] مزهرح ۲ ، ص ۳۲۶ و القد الفریدج ۳ ، ص ۹۳ . و قریمسی نك « نمونه لی عرب ادبیاتی تاریخی » نام اثری ، ۱ ، ص ۱۴۵
- [۲] الغانی ج ۴ ، ص ۹۰۸ و ج ۹ ، ص ۱۶۵ باقیکنز !
- [۳] ابن الانبیرح ۲۱ ص ۱۴۶ - ۱۵۱
- [۴] کتاب الغانی ؛ ج ۷ ص ۵۰ - ۵۲

قبل الاسلام دوری راویبری آراسنده غفل بن حظه ، عیید بن شریه الجرهمی ، ابن الکیسی ، ابن لسانی الحرمه و باشته لری بك معروفدر لر . عرب روایتلرینک تدقیقی موجب اولان دیگر سبیلرده واردر . بو سبیلردن بری ده عربلر دیگر ملتله اختلاطه باشلادقدن صورکا عرب لساننک بوزولمایه باشلامه سیدر . بوندن ماعدا عرب لساننک غیلولوژی مقصدلره کوره ایشله نهمه سی ده بو احتیاجی تولید ایتمشدر . ابو الاسودالدؤلی ، اونک اوغلی عطا ، عنیسه ، ومیمون الاقرع ، نصر بن عاصم ، عبدالرحمن برهرمز و یحیی بن یعمر العدوانی کییلر عرب لسانی علمی بر صورتده تألیف ایتدکلری زمان بر طاقیم اختلافلر تولد ایتمش و مناظره لر واقع اولمشدر . بو اختلافلر و مناظره لر نتیجه سنده هر عالم کندی دعواسنی اثبابت ایلک مقصدیله عرب روایتلرینی تدقیق ایلمشدر . بوجمله دن صرف ونحو قاعده لری تثبیت ایدلدیکی زمان عرب شعرلرندن و بوزولماش عرب دیلندن شواهد طوبلامق بر ضرورت حالی اکتساب ایتمشدر . ایشته بو کبی اسباب و احتیاجلرک نتیجه طبیعیه سی اولارق بادییه علمی سیاحتلر اجراسنه و لسانلری بوزولماش عرب قبیله لری ایچروسنده دولاشرق عربلر آغزندن شعرلر ، ضروب امثال ، جوامع الکلم و ایام العربیه دائر حکایه و قصه لر و سائر مشهور سوزلر و جمله لر روایت ایلک ضرورتی حاصل اولمشدر . بو بایده ایلک تدقیقاتده بولونان ذات ۱۱۷ نجی هجری سنه سنده وفات ایدن ابن اسحاق الحضرمی در .

عرب لسانی تدقیق اولونورکن علمی اختلافلرک چوزلاماسی و مقیم اولان عربلرک لسانلرینک بوزولماسی نسبتده بادییه اولان فنی سیاحتلر و بدوی آغزندن اولان روایتلر اودرجه ده چوزلامشدر . بادییه کیدوب روایت ایدن و روایتلرینی علمی برسیتم دائره سنده دوام ایتدرن ذاتلرک الک ایبری کلنلری : الخلیل بن احمد ، ابی زید ، احمص و ابن عبیده و سائر در . فیلولوژی علمنک اک مهم مرکز لرندن اولان بصره و کوفه شهرلرنده ایلک دورلرده مختلف عرب قبیله لری طوبلامشدر . برنجی عصر هجریده بونلرک لسانی ده بوزولماش بر حالده بولونویوردی . فقط بودورده عرب لسانی صرف ونحو نقطه نظرندن اوکرتمک هنوز اوقدر شایع دکدی . ایلک دورده بو ایکی شهرده یاشایان و لسانلری بوزولمان بو عربلر روایت ایتمکه اکثفا اولونمش و بادییه کیدوب ده بدویلر آغزندن روایت ایتک ایچون بر درلو احتیاج حس ایدلمه مشدر . کیت کیده دیگر ملتله امتزاج نتیجه سنده بو ایکی شهر اهلینک ده لسانی بوزولمایه باشلامش و دیگر جهتدن ده امام خلیل و اونک معاصر لری

دورنده بوا یکی شهر علماسنک روایت‌لرنده اختلاف حاصل اولمشدر. بو اختلاف نتیجه‌سنده عرب لساننک تدقیقنده بصریون و کوفیون ناملرنی آلان ایکی علمی مذهب تأسس ایتمشدر. بوا یکی مذهب علماسنی آراسنده واقع اولان اختلاف نتیجه‌سنده عرب اشعارندن ومنشور سوزلردن شواهد کتیرمک بر ضرورت حالی اکتساب ایتمشدر. هر ایکی مذهب ایچون کندی نقطه نظرینی اثبات ایلک اوزره شواهد کتیرمک و بوشواهدی‌ده لسانلری بوزلاماش بدوی قبیله‌لرندن روایت ایلک مجبوری حاصل اولمشدر. بوندن ماعدا حدیث علماسنک حدیث روایت ایلک اوزره اوزاق محله‌ره، حتی اوزاق مملکت‌ره اولان سفر و سیاحتلری فیلولوژی علماسنی ایچون بر نمونه امتثال تشکیل ایلمشدر. یودورده دیگر ملت‌له امتزاج و اختلاط نتیجه‌سنده عرب لسانی بوزلاما باشلادیغندن روایتک بر شرطی اولارق روایت ایدیله‌جک بدوی قبیله‌لرینک عجم تعبیر ایدیلن اجنبی قوم‌له اختلاط ایتکله لسانلرینک بوزلاماش اولماسی بر شرط اولارق قبول ایدلمشدر. یودورلده قیس، تمیم و اسدقائلی لسانلری بوزولماش عرب قبائلندن معدود ایدیلر. اعراب و تصریفله علاقه‌دار اولان مسئله‌لرده بونلرک روایتی قبول ایدیلردی. هذیل، کتانه و طی قبیله‌لرینک‌ده بعضی اقسامنک روایتی مقبول ایدی. بونلردن باشقه اولان قبیله‌لردن و بالخاصه عرب اولمایان دیگر قوم‌له اختلاط ایتک نتیجه‌سنده لسانلری بوزلایه باشلاماش اولان قبیله‌لردن روایت ایدیلن شواهد معتبر دکدی. مثلاً بنی‌لحم و بنی‌جدام قبیله‌لری شاملیلرله اختلاط ایتدکلرندن و حتی بو اختلاط نتیجه‌سنده خرسیتیانلغی بیله قبول ایدره‌ک عبرانی لسانیه یازلمش کتابلری مطالعه ایلدکلرندن بونلرک روایتلری قبول اولونمازدی. قیس قبیله‌سی یونانلیلرله و آل بکر کیلری قبطی و فارسیلرله، یمیلیر هندیلیر و حبشیلرله، نفیق قبیله‌سی یمین تجارلرله اختلاط و مناسبتلرده بولوندکلرندن لسانیات علماسنی لسانی تدقیق‌لر و لسانی روایتلر ایچون بوقبیله‌لره مسکون اولان محله‌ره کیتمز لردی. قریش لهجه‌سی اک فصیح لهجه‌لردن معدود اولماسنه و قرآنک بوله‌جه ایله نزولنه رغماً قریش قبیله‌سندن اولان روایتلر مقبول دکلدر. [۱] خزاعه، هذیل کتانه و اسد قبیله‌لری مکه و مدینه اطرافقنده یا شامقده اولوب، اجنبی ملت‌له اختلاط‌لرده بولوندکلرندن بونلردن ده روایت ایدلمز و بوقبیله‌لر ایچورسونده فی سیاحتلر اجرا اولونمازدی. بوندن آکلاشلا دیغنه کوره لسانی روایتلر ایچون روایت ایدیله‌جک قبیله‌نک اجنبی قوم‌له قاریشماماش و لسانی بوزلاماش اولماسی بر شرط اوله‌رق

قبول ایدلمشدر . خیمه نشین عرب قبیله لری ایچروسنه چیقوبده ایلك لسانی تدقیقاتده بولونان و اولاردن روایت ایدنلر بروجہ آتیدر : خلیل بن احمد (۱۸۳ هجریده وفات) خلف الاحمر (۱۸۰ هجریده وفات) ایوزیدالانصاری (۲۱۵ هجریده وفات) لردر . ابو زید روایتک کثرتی جهتندن اصمعی ایله عیبهده دن یوکسکدر . بو ذواندن صوکراد دردنچی طبقه علماسی ، بونلر جمله سندن النضر بن شمیم (۲۰۴ هجریده وفات) بدوی قبیله لری آراسته بولونوب اولاردن روایت ایتشدر .

النضر بدوی عربلر ایچروسنده قرق سنه قدر برمدت قالهرق اولاردن روایت ایتشدر . کسائی ده بدوی عربلر آغزندن اولان کثرت روایتله معروفدر . حتی اونک بدوی عربلردن روایت ایتش اولدینی موادی یازمق ایچون ۱۵ شیشه مرکب صرف ایتمش اولدینی مرویدر .

دردنچی عصر هجریته نهایتلرنده بادیه نشین اولان بو عربلرکده لسانی بوزولدیغندن لسان علماسی بادیه اولان فی سیاحتلرینه نهایت ویرمشلردر . [۱]

۷ — فصحاءدن روایت

بلده لرده مقیم اولان عربلرک لسانی بوزولماسنک نتیجه طبیعی سی اولهرق عرب لسانی تدقیق ایلمک مقصدیله بادیه کیدوب اورالرده تدقیقات لسانیهده بولونمق و بدوی عربلر آغزندن روایت ایلمک مجبورتی حاصل اولدینی یوقاریده تفصیلاً بیان ایلدک . برنجی عصر هجریده شهرلرده مقیم اولان عربلرک لسانی او قدر بوزولما دیغندن و عرب فیلولوژیسیده انکشاف ایتدیکندن بو عصرده خیمه نشین عربلر آرسنه کیده رک تدقیقات لسانیهده بولونمق ضرورتی حاصل اولماشدر . بوسیدن دولایی اودور ادبیات تاریخیه سنده بدوی تاملرینه تصادف ایدله مکده در .

بیان ایتدیکمز کی ایکنجی عصر هجریده بو قبیل تدقیقاته باشلامش و بادیه نشین عربلردن اولان روایتلرده چوغالمشدر . بونک نتیجه طبیعی سی اولهرق اودورک ادبیات

[۱] معجم العلدان صاحبک زرائب ماده سنده بیانه کوره بو شهرک اوزرنده کی عکاد طاغرنده ساکن اولان عربلرک لسانلری زمان جاهلیت شیوه سنی محافظه ایتش ایدی . بونک سببی ده امالسنک تمدن عربلرله اختلاط ایتمه لری و ازدواجده تمصب کوسترملری و خارجه چیقامالاری اولمشدر . قاموس صاحبی قیروز آبادی « عکادینده زبید شهری قرینده برطاغ اولوب سکنه سی فصیح عرب شیوه سنی غائب ایتمه مشلردر » دیور .

الهیات مجموعہ سی صانی ۴

تاریخچه‌سنده بدوی عرب‌اسامیسی کثرتله کورولمکده در. مثلاً برنجی طبقه علماسی روایت اتمش اولان ابوخیرة العدوی ، ابن الدقیش ، رؤبة بن العجاج ، ابن المهدی وابن المنتج کی ذوات بوجه دندر .

ابن الندیم کندیکنک [الفهرست] نامنده کی اثریده روایت علماسی استفاده اتمش اولان فصحاء عربک جدولنی درج اتمشدر . بونلر میاننده اساساً حبشه‌لی اولان عکیم بن عکیم ده ذکر ایدلمکده ایسه ده بوذات وقت صباوتده بادیه‌یه کلوب یرلشمش وحتی رؤبه کی برشاعره کورده ده فصاحتیه مشهور اولدیغندن اوندن استفاده ایلک خصوصنده هیچ برأس کورولمه مشدر .

عراق علماسی ایسه اساساً سندلی اولان المنتجع بن نهان دن ده روایت اتمشدر . بوذات ده عکیم بن عکیم کی فصحاء معدوددر . کوفه علماسی (کوفیون) اوندن روایت اتمش اولان الحنمی ، ابوخیرة العدوی وابن الدقیش ، ابومهدیه الاعرابی ، ابوالمنتجع و ابوالبیضاء الراجی لر همدی فصاحندرلر . بصره‌یه کلوب ده معین معاش مقابلنده چو جوقلر تعابم ایدن ابوظیفه ، ابوخیة بن لقیط ، ابوالجاموس بن یزیدلر فصاحتلیله مشهوردرلر . المقفک بوذاتدن روایت اتمش اولدیغی وحتی بونک اسلوبیله یازدیغی معروفدر . ابو ثروان العکلی ، ابوقعس ، ابودنار ، ابوالجراح لرده فصاحندرلر . بوردت ذات سیوییه ایله کسائی یتنده واقع اولان مناظره لرده حکمکک وظیفه‌سنی بیله ایفا ایلشدرلر . ارککلردن فصاحتلیله معروف و مختلف علمای لسانک کندیلرندن روایت ایدن ذوات پک چوقدر . مقاله مزکک حجی مساعد اولمادیغندن اونلرک ذکرندن صرف نظر ایدلمشدر .

فصاحتلی ایله معروف اولان عرب قادیلرندن غنیة ام‌الهیتم الکلابیة (بوندن بصریون روایت اتمشدرلر) قریبة ام‌الیهول و غنیة ام‌الحمارس لری برمشال اوله رق ذکر اتمکله ا کشفایده جکز

VI — راولردن صورت تلقی

لغت و شواهدینی روایت ایده نلرده حدیث راولری کی استاددن یا خود دیکر برشخصدن ایشدکلیرنی دیکر لرینه سوبله دکاری وقت معین اصطلاحلر قولانیرلردی . استاددن روایتکک المعتمبری [أمی علی فلان = بکافلان یازدردی] شکله کی روایت ایتدی . ایکنجی درجه ده معتمبر اولان روایت [سمعت فلاناً = فلانن ایشتم] و اوچنجی درجه ده کی روایت

ایسه [حدیثی فلان = فلان بکا سویله دی] و در دینی شکلده کندینه اضافت ایتمه دن
[قال فلان = فلان سویله دی] طرزنده کی روایتلر ایدی .

شعرده ایسه [انشدنی وانشدنا = بکا و یا خود بزه انشاد ایتدی] ده نیلیردی . دیگر
بر طرز تلقی واردرکه اوده بر استاددن درس او قومق و روایت ایدرکن [قرأت علی
فلان = فلانن او قوم] عباره سیله روایت ایتمک یا خود بر استاددن درس او قویان
برذاتک درسی دیکله مکدرکه [قرأ فلان وانا اسمع = فلان درسی او قودینی زمان بن
دیکله دم] تعبیریه افاده اولورودی . مخابره طریقیه اولان راویتلرده معتبردی . بوده روایتلردن
برینه یازدینی بر مکتوبده بر خبر ، بر بیت ، بر شعر ، بر قصیده و سائرینی یازماسی و بوندن
حرس الیهک روایتی ایله واقع اولورودی . بر ائردن نقل ایتمکده روایت صابیلیردی .

VII — روایت ایچون حفظک اهمیتی

روایت ایچون اک مهم شرائطدن بری حفظدر . روایتلرک کثرتنده و بوراویلرک
حفاظه اولونماسنده قبل الاسلام و اسلامیت دورنده یتیشن حافظلره مدیونزه اولنر سایه سنده
بک زنکیبن اولان اسکئی عرب ادیبانی بزه واصل اولمشدر . اسلامیت دورنده قوه حافظه سنک
قوتیه مشهور اولانلرک تاریخی عبده ابن عباسله باشلار . بوذاتک عمرو بن ربیعنه
سکسان سطرلی بر قصیده سنی بر دفعه قرائت اولونمقله حفظ ایتدیکی و عین مجلسده تکرار
ایلیش اولدیغی مرویدر .

ابن عباسک قوه حافظه سی حقیقه عرب ادیبانی تاریخنده درج اولونمش روایتلر عصر
حاضرده بر اسطوره کبی تلقی ایدبله حک بر ماهیتده در . عمومیتله یازی تعمیم ایتیمه دن دورلرده
انسانلرک قوه حافظه لری قوتلی اولمشدر . اسکئی دورلرده انسانلرک قوه حافظه لری آثار تاریخیه
و دینی ، آخلاق و آداب کتابلری و مجموعه لری و وظیفه سنی ایقا ایتمشدر . عصر حاضرده بز
مختلف معلوماتی کتابلردن او قومقله الهه ایتمکده بز . اسکئی دورلرک انسانلری ایسه مختلف
روایتلرک روایتلری دیکله مک صورتیه کسب معلومات ایتشلردر . تاریخ بزه اودورلرده
دیگر ملتلردن ده بویوک قوه حافظه صاحب لری یتشدیکنی بیله بر مکده در . مثلاً میلاد عیسادن
بر عصر مقدم آسیانک ضرب جهتلرنده اجرای حکومت ایدن میتی داتاسک کندینه تابع
اولان یکریمی ایکی قومک انسانلریله خطبه لر سویله مش اولدیغی و هر عسکری کندی نامیله
چاغیردینی روایت اولونمقله در .

قورشن ، سیدون و اوریان کی شخص‌ها حقیقتاً درجه‌ده مبالغه‌ای حتی برخلافه تلقی ایدیله‌جک روایت‌ها وارد .

آشاییده کی تفصیلاتدن آکلاشیله‌جینی اوزره عبرت‌ها آراسنده زمانم‌زده برخلافه تلقی ایدیلیه سزا اولان قوه حافظه‌یه مالک اولان ذواتک بولوندیغی محققدر . مثال اوله‌رق عیداه ابن عباسدن صکره زمان تابعنده قوه حافظه‌سیله مشهور اولان شعبی‌نی آلام . بوذات کیندی طرفدن یازاش حدیث‌لری و سائرینی حفظ ایتدند تخریر ایتمه‌مشدر . یعنی اولاً حفظ ایتیش و صوکرادن یازمشدر . شعبی‌نک قوه حافظه‌سی دیللم‌زده دستان اولمشدر . شعبی : « بنم‌اک آزر وایت ایتدیکم شعردر . مع‌هذا هیچ برمصراعنی تکرار ایتمه‌مک شرطیله برآی متبادیاً شعر اوقومق اقتدارینی حاتم » دیمشدر . بوراده شعبی‌دن ماعدا قوه حافظه‌لیله مشهور اولان ایکی اوج ذاتی ذکر ایتمه‌کله اکتفا ایدمه‌جکدر .

بونلردن بری حماد‌الراویة (۱۵۵ هجری سنه‌سنده وفات) در .

بوذات کثرت روایت‌ها دلالت ایدمن (راویة) لقبنی احراز ایدمه‌نلرک برنجیسیدر . الولیدبن یزید بوخصوصاً صوردینی زمان « بن‌سنگ بیلدیگک و بیلمه‌دیگک و اسم‌لرینی بیله ایشتمه‌دیگک شاعرلرک هر برینک اشعارینی روایت ایتمه‌کده‌یم . بنم‌تزدمه‌هره‌هانکی برشعر اوقوندیغی تقدیرده اوشعرك زمان قدیمده یاخود دیگر دورلرده سوبله‌نمش اولدیغنی تفریق ایدرم » دیمشدر . و « حروف حجا ترتیبیله هر حرفدن یوز قصیده روایت ایتمک اقتدارنده اولدیغنی » ده علاوه ایلده‌مشدر . الولید اونک سوزینک طوغری اولوب اولمادیغنی امتحان ایتلک مقصدیله شعر روایت ایتمنی امر ایتمشدر . ساعت‌لرجه دوام ایدن بوقرائی دیدکله مکدن کندیسی یورولدقن صوکره باشقه‌لرینی کندیته خلف ایتمشدر . دوام ایدن بو مجلسده حماد ایکی بیک طقوز یوز قصیده روایت ایتمشدر . بو قصیده لرک طقوز یوزی قبل‌الاسلام دوری شعرلرندن ایدی . [۱] اصمعی (۲۱۵ هجریده وفات) ده حماد‌الراویة درجه‌سنده کثرت روایت‌ها و سرعت حفظیله و محفوظات‌نک چوققلیله معروفدر . [۲]

بونلردن ماعدا ابو محلم الشیبانی (۲۴۷ هجریده وفات) و ابوبکر الانباری (۳۲۷ هجریده وفات) کی مشهور حافظ‌لر ایتشمشدر . بوذاتک یالکنز قرآن شواهدی اوله‌رق اوج یوزبیک بیت حفظ ایتیش اولدیغنی مرویدر .

[۱] ابن خلکان .

[۲] ابن خلکان ج ۱ ، ص ۱۲۱ .

متأخرین ده حفظه فوق العاده اهمیت ویرمشاردره. مثلاً (۶۰۴ هجری بده وفات ایدنه) شام سلطانلرندن عیسی بن عبدالملک ابوحنیفه مذهبی احکامی (امامین فکرنندن صرفظن) یر آرایه جمع ایتمکه امر ایتمشدر. بونی (التذکره) نامیله ارن جلد اوزره جمع ایتمشدر. عیسانه بوجلدلری حفظ ایتمشدر. عیسی، زحشرینک (المفضل) نام اثرینی حفظ ایدنه نلرک هر برینه یوز آتون اعطا ایلک وعدنده بولومشدر.

اندلس علماسی ده (سیبویه) نلک نحو کتابی حفظ ایتک خصوصه عطف اهمیت ایتمشدر. بلاد قرمان ده (السلسله) نامیله تأسیس ایدلمش اولان مدرسه نلک بانیسی بنا ایتمش اولدینی مدرسه سنده مدرس اولق ایچون جوهرینک (الصحاح) نام اثرینک حفظی شرط ایتمشدر. حدیث علمی تألیف ایدلدیکی زمان موضوع حدیث نصل چوغالمش ایسه لغت و علوم لسانیه تألیف اولدینی وقت ده عین حال واقع اولمشدر. قبل الاسلام دورینه عائد اولان شعرلر و اخبار جاهله و اجنهیه نسبت ایدیان اشعار و سائر تصنیع ایدیهلرک رساله و اثرلر وجوده کتیرلمکه باشلامشدر. بو تصنیع دولایسیله حدیث علمنده اولدینی کبی روایتلرک سندلری و یوسندلرک موثوق اولوب اولمادقلری تدقیق و سندلری ضعیف اولان روایتلر رد اولومشدر.

VIII — بادیه عربلرینک حکملمکی

لسانیاته اشتغال ایدن علما آراسنده لسان یاخود لهجه، اسمای اعلام و برحلی تعیین کبی مسئلهلر حقیقه اختلاف واقع اولدینی تقدیرده بادیه عربلرینک روایتلرینه و اونلرک فکرینه مراجعت ایدیلیردی. ذاتاً اونلری حکم اولهرق تعیین ایتک ایچون اوزاق یرلره قدر سفر ایتیهده احتیاج یوقدی. مثلاً: امیرلر حضورینه یاخود مسجده و جامعلره کلن عربلردن و یا دوه سیله کچمکده اولان لاعلی تعیین بریدویدن صورمقله اکتفا اولونوردی. بو خصوصده اک بارز مثاللردن بری اولهرق بصریون مذهبه منسوب اولان سیبویه ایله کوفیون مذهبی علماسندن کسائی لر آراسنده واقع اولوب ده «المسئله التیوریه» نامی آلان مسئلهیه دائر اولان حکملمکی کوسترک ممکندر. کسائی الرشیدک اوغللری امین ایله مأمونی تعلیم ایدیوردی. بوآناده سیبویه ده کلهدی. کسائی سیبویه دن: «ظننت ان العقب اشد لسعة من الزبور، فاذا هوی اوایها» ترکیبده اذا سوکنده معرفه اولان ضمیر هی طرزنده مرفوعی یاخود ایها صورتنده منصوبی ؟ «ده صوردیغنده سیبویه :

«هی طرز نند. مرفوعیدر» جوابنده بولونمشدی. بوکا مقابل کسانا «هر ایکیسی طوغرودر. دیمشدر. بوندن صوکره کسانا یا بصری:

«خرجت فاذا هی قائم» ترکیبده کی قائم منصوبی مرفوعی اولور؟ دیدیکینده سیبویه: «نصب جائز دکلددر، مرفوعدر» دیه جواب ویرمشدر. اثنای مناظرده حاضر بولونان الرشید (یحیی بن خالد برمکی اولدیفی ده مرویدر): «سز بوشهرک اک بوپوک لغت علماسندنسکز، سزه حکمک ایده جک هیچ بر ذات بولونماز» دیدیکنده کسانا: «ایشته بوپونک اوکنده کی بدویلر» دیهرک یوقاریده کی ناملرینی ذکر ایتدیکمز: ابو فقعس، ابودنار و ابو ثروانلری کوسترمش و اونلرده کسانا سوزینی تا کید ایتمشلردر. بادیه عربلرینک حکمکی بادیه ده لسان بوزولونجهیه (دردیجی عصر هجرینک هایتلرینه) قدر دوام ایتشدر.

IX — عرب شعرلرینک کثرتی روایتیه مدیوندر

قبل الاسلام و اسلامیتک اوائلنده سویلهشم قلاسیک عرب شعرلری یالکیز روایت سایهسنده محافظه اولونمشلردر. قبل الاسلام عربلر آراسنده یازی معروف اولمادیغندن اودورلرده عرب شعرلری آغزندن آغزیه روایت ایدیلیدی. عربلر روایتیه اهمیت ویرمهشم اولسه ایدیلیر قبل الاسلام عرب حیات فکریهسنی اوکره تمک ایچون اک مهم و نائق تاریخیه و لسانیه دن اولان اسکی عرب شعرلری بزم زمانزه قادر محافظه ایدلمهشم اولورلردی. هومیروسک الیادهسی (۳۰,۰۰۰ بیت) و (اودیسهسی) اسکی یونان شعرلرینک اکثرینسی وهندیلرک «مهاریهارانا» لری (۲۰,۰۰۰ بیت) ورامایانا لری (۴۸ بیک بیت) روایت سایهسنده محافظه اولوندیجی کچی اسکی عرب شعرلری ده روایت سایهسنده بزه واصل اولمشدر. زمان قدیمک اک مدنی ملتلرندن اولان بو ایکی ملتک ادبیاتنده محافظه ایدلمش شعرلره کوره عرب راویلرینک روایت ایتیش اولدقلری شعرلرینک چوقلقی کوسترمک ایچون بر حساب جدولی درج ایدیوروز:

(الحماسه) صاحبی [ابوتمام] ک قبل السلام دورینه عاند ۱۴ بیک ارجوزه [۱]
و (حمادالرویه) نک ۲۷ بیک قصیده و [اصمعی] نک ۱۶ بیک ارجوزه [۲] و ابو

[۱] النجوم الزاهرة ج ۱، ص ۴۲۰

[۲] ابن خلکان ج ۲۱ ص ۱۲۱ و طبقات الادباء ص ۱۵۱.

ضمضم عمرونک یوز شاعرک شعرینی روایت ایتمش اولدقلری مرویدر. اسکی عرب حیاتنک تصویرلرینه، اخلاقه، آداینه، دیننه، عرق و عادتنه بوروایتلر سایه‌سندنه کسب اطلاع ایتمکده‌یز. بوروایتلردن استفاده ایتلک صورتیله سجستانی کی عالملم معمرین حقنده آیری کتابلر تألیف ایشلردر. بوروایتلر سایه‌سندنه عرب یوردینک طاغ، نهر ایرماق و اووالری و دوز اراضیسی حقنده اکتساب معلومات ایدلمشدر. جاخظک کتاب الحیواننده یاخود ابوحنیفه‌الدینورینک نباتات حقنده کی اثرنده روایت سایه‌سندنه طویلاشمس معلومات بوبابده. تألیفاتله مشغول اولان دیکر علما ایچونده بر منبع و مأخذ تشکیل ایتمشدر.

بوروایتلر سایه‌سندنه قبل‌الاسلام دوری شعرا سندن ۴۹ شاعرک شعرلی معلقات، مجهرات، منتقیات، مذهبات، مرانی، مشوبات و ملحقات ناملریله ابوزیدالانصارینک (جمهره اشعار العرب) نامنده کی اثرنده جمع ایدلمشدر.

بوروایتلر سایه‌سندنه هر هانکی بر عرب قبیله‌سندن نه قدر شاعر نشأت ایتمش اولدینغی تعیین ایتک ایچون امکان حاصل اولمشدر و اکز یزاده شاعر یتشدیرن قبیله‌نک ده [ربیعہ] قبیله‌سی اولدینغی تظاهر ایتمشدر.

المهلل، المرقش‌الاکبر، المرقش‌الاصغر، طرفه بن‌العبد، عمرو بن قیس و الحارث بن‌حزله، المتلمس، الاعشى و المیسب لک ربیعہ قبیله‌سنه منسوب اولدقلری بیلنمشدر. بوندن سوکره قیس قبیله‌سنی کلیرکه بوقبیله‌دن: ایکی نایفه، زهیر بن ابی سلمی، ربیعہ، لیبده الحطیئة، شماخ و سائرہ و تیمم؛ قبیله‌سندن ایسه‌اوس بن حجر، و سائرہ یتشممشدر. [۱] اک آزه‌مقدارده شاعر یتشدیرن قبیله‌لرایسه عرب اولمان ملتله اختلاط ایدن قبیله‌لر [۲] اولمشدر.

روایت نقطه نظرندن بصره و کوفه شهرلرینک اهمیتی.

بصره و کوفه شهرلرینک عرب فیلولوژیسندن بویوک بر موقع احراز ایتمش اولدقلری

[۱] بلوغ‌الارب ج ۳، ص ۹۳.

[۲] بوبابده فی مأخذلر ایچروسنده اک‌طوبلوسی کشف‌الظنون، الفهرست، الاغانی لردر. کشف‌الظنون [دیوان] ماده‌سندنه آلتیوز شاعرک دیوانی ذکر ایدیور. طبقات‌الشعراء کتابلری ده بوبابده یک مفید منبدر. عرب شاعرلرینی و اثرلرینی کندی دیوانلردن اوکرتمک اک طوغرو بولدر. [معلقاتک راویلری] باینک حاشیه‌سندنه قبل‌الاسلام دوری شعرا سی اوکرتمک ایچون لازم اولان اک مهم عرب و آروویا و روس مأخذلری کوسرتمشدر.

معلومدر . قبل الاسلام مکه قربنده کی سوق عکاظ [۱] روایت نقطه نظرندن نه درجده کسب اهمیت ایش ایسه بصره قربنده کی المریدده اسلامیت دوری روایتی ایچون اودرجهده مهم بر مرکز ایدی . بصره نك بوحلک یقینده بولونماسی اونک سعی روایتله علاقه دار اولان مسئله لرده کوفه یه تقدمنی موجب اولمشدر . بصره اطرافنده لسانلری بوزولمامش عربلرک یا شاماسی و روایت ایچون بدوی عربلره مراجعتک قولایلی ده اونک کوفه یه ابراز فائیت ایله سنده برعامل اولمشدر . بویکی شهرده تأسس ایدوب ده بوشهر لره اضافتله کوفیون وبصریون ناملریله تسمیه اولونان ایکی مذهب علماسی آراسنده واقع اولان مناظره لرده روایت جهندن بصریونک ابراز فائیت ایله سی ذکر ایتدی کمزکی بوشهرک دیلاری بوزولمامش عربلره یقین اولماسندن تولد ایشدر . کثرت روایتلریله مشهور اولان ابو عمر و ابو العلاء [۲] الحلیل بن احمد ، یونس بن حیب و اصمعی لرده بوشهر دن نشأت ایشلردر . بصره ، تدقیقات لسانیه و روایت علمنه دیگر عرب بلده و تولک لری نك هر برندن مقدم مباشرت ایش اولان برشدر . کوفه ده تدقیقات لسانیه و روایت علمی مرکز لری نك مهم لردن ایدی . حمادالر اویه ، الحثعی شیدان بن عبدالرحمن ، تصرف علمنی باشلا یوب تألیف ایدن معاذالهرء ، ابو جعفر الرؤاسی و کسائی لر کوفه دن نشأت ایشلردر . [۳]

کوفه لیلر لسانلری بک فصیح اولیان عرب قبیله لرندن روایت ایش اولدولردن بصره علماسی اولنلرک روایتلری نه اعتبار و اولردن روایت ایتمه مشلردر . [۴]

کوفه لیلرک تلیق روایت علمنده کی تقدملری ایسه مقاله مزک موضوعی خارجنده آیری بر مسئله در .

X — روایتلری یازی ایله تثبیت مسئله سی

۲نجی و ۳نجی عصر لرده عباسیلر دورنده مدنیت اسلامیه انکشاف ایتدیکی زمانلرده ادبی و فیلولوژی و قسماً دینی مقصدلر سوق و الحاسیله قبل الاسلام و اسلامیتک ایلك دوره لرنده انشاد ایدلمش عرب شعر لری نك جمع و تألیفنه مباشرت اولونمشدر . اودور لرده اسکی

[۱] اغانی ج ۲ ص ۱۳

[۲] مزره ج ۲ ص ۲۳۷

[۳] وابن خلکان ج ۲۱ ص ۳۸

[۴] طبقات الادبیا ۱۷۵ ، مزره ج ۱ ص ۱۰۵

عرب اشعاری یازلاماش اولدیغندن بواشعاری جمع وتالیف ایدن لسانیات علماسی عربلره مزاجعت ایده رک بواشعاری بدوی عربلر آغزندن روایت ایتشلردر. بوروایتلر سایه سنده برچوق اسکی اشعار عربیه طویلایمش ایسه ده ، معالاسف بزم المزه برچوغی کجه مشدر. بواشعار و آنارک ضیاعنده وتاف اولماسنده اک بویوک سبب موغوللرک ۱۳ نجی عصر میلادیده یایمش اولدقلری تخریباتدر . موغوللرک اوائل استیلارلنده برچوق کتبخانه لر وخصوصی اولر احراق اولوندیقی زمان بواشعار و آنارکده برچوغی تلف اولمشدر .

موغوللر دورندن مقدمده روایت طریقله الده ایدیلن بوآناردن برقسمنک اسقولاستیق ذهنتی تأثیرله ضایع اولدیغنی علاوه ایتمککمز لازمدر . بوذهنت تحت تأثیرنده جاهلیت تعبیر ایدیان محوسیت دورنده سویله نیش بوآنارک محافظه سنه اهمیت ویرلمه مشدر . [۱]

یونکله برابر بزه واصل اولان اسکی عرب اشعاری آز دکلددر . بزم المزه کچمش اولان بوآنار مختلف راویلر طرفندن بدوی عربلر آغزندن روایت ایدیلرک تالیف ایدلمشدر . بوراویلرک برچوغی یوقاریده کی بابلرده ذکر ایدلمشدر .

بونلرک بری اولان (حمادالراویة) بالخاصه معلقانک روایت وجهنه اهمیت ویرمشدر . اسکی عرب ادبیاتنده وقوف تامی اولان ابوعمیده معمر ، کوفه لی المفضل وهارون الرشیدک چوق سودیککی بصره لی اصمعی واونک عددی بک چوق اولان طلبه سی عرب اشعارنی روایت ویازی ایله جمع وتالیف ایتک حقتده بک بویوک برمساعی ابراز ایتشدر . (دیوان حماسه) بی جمع وتالیف ایدین ابوتمام ، بختری [۲] ، ابن السکیت و (دیوان هذیل) مؤلفی بصره لی السکری ، (الکامل) ک مؤلفی اولان المبرد ، ثعالی و کتاب الاغانی مؤلفی ابوالفرج الاصفهانی لر روایت ایدلمش اشعار و آناری یازی ایله تثبیت ایتک خصوصنه چوق اهمیت ویرمشلردر . بونلردن ماعدا برچوق عرب شعرلی مختلف مورخلرک اثرلرنده مثلاً ابن اسحاق وابن هشاملرک (سیره الرسول) و طبرینک تاریخ عمومیسنده ، واقدینک کتاب المغازیسنده واقدینک کاتبی اولان سعدک و کتاب البلدان مؤلفی بلاذرینک اثرلرنده

[۱] نمونه لی عرب ادبیاتی تاریخی ج ۱ ص ۱۴۹

[۲] کشف الظنون مؤلفی کاتب چلبی تک افاده سنه نظراً (حماسه) نامیله تالیف ایدیلن اثرلرک عددی اونی تجاوز ایتکده در .

بختری (ابی عباده ولید بن عبیدالبختری ۲۸۴ هجریده وفات) تک و ابوتمام (حبیب بن اوس الطائی) ک و ۶۰۹ هجریده وفات ایدین « صدرالدین علی بن ابی الفرج البصری » تک (حماسه) سی و ۴۷۶ هجریده اشیبیه ده وفات ایدین « الاعلام الشنتری » تک و تمیم الحلی (علی بن الحسن) ک و ۶۵۳ هجریده تونسده مدفون اولان ابی الجراح یوسف بن محمدک حماسه لر ی بوجمله دنذر .

محافظه ایدلمشلردر: حتی بك كوزل و أنتریسان اولان برچوق عرب اشعاری چوغرافیا و علم هیئتہ دائر یازلمش اثرلرده درج ایدلمك صورتیله بزم زمانمزه واصل اولمشدر. مثلاً قزوینیك چوق مؤخر اوله رق علم هیئتہ دائر یازمش اولدینی انزندهده موضوع بمختمزله علاقه دار اولان معلومات موجوددر .

بوروایتلر نتیجه سنده تألیف ایدلمش اثرلك اك مهملمری بروجہ آتیدر :

(آ) معلقات

(ب) حماسه ،

(ث) دیوان هذیل ،

(ت) کتاب الاغانی

بوندن ماعدا ابن قتیبهك ادب الكاتب ، مبردك ، الكامل ؛ جاحظك الیان والتین ، و قالیك كتاب النوادی ، حماد ، اصمعی ، ابو عیسیده لك اثرلری ده اکثریتله اهل بادیه دین اولان راوی و ناقللك روایتلرینه استناد ایدر .

XI — معلقاتی [۱] یازی ایله تثبیتك تاریخیچه سی

حال حاضرده اللرده متداول اولان معلقات برچوق زمانلره قدر یازی ایله تثبیت ایدلمشدر . بوسیدن دولای اسلامیتك ظهورندن صوكرده آغزندن آغزه روایت ایدلمك صورتیله محافظه اولمشدر. ذاتاً اودورلرده آثار اسلامیهده تحریر ایدلمدن روایت طریقته انتشار ایدیور و بوضورتله محافظه اولنیوردی . اسلامیت دورنده راویلر نامی ویریلن برصنف مخصوص موجود اولوب بونلر كرك آثار اسلامیه یی و كرك قبل الاسلام دورینه تائد اولان آناری [آثار جاهلیه یی] حفظ و روایت ایدرلردی . اساساً دیلملی

[۱] معلقات اسمی ووجه تسمیه سی حقتده ترجمه ایتمش اولدیم پروفیسور فریمسیكینك [عرب و عرب ادبیاتی تاریخی] نام اثرینك قبل الاسلام ادبیات عربیه دن باحث اولان قسمته یازدیم نوظلرده معلومات واردر . اوراده بوخصوصده کی روایت اسلامیه طولانمش و بو بابده کی عربجه مأخذلرده كوسترلمشدر . بو بابده آوروپا مأخذلرندن بزه معلوم اولانلری بروجہ آتیدر :

بارون روزنك حماد حقتده روس آقاده میسنك شرق قسمی مجموعه سنك ۱۸۸۷ نجی میلادی سنه ك ج ۱ ، ص ۲۸۲ - ۳۰۱ لرده مندرج مقاله سی .

روس علماسندن خولماغورفك قورش نشریاتندن اولان صموی ادبیات تاریخنك ج ۲ ، ص

۲۷۵ و ما بدهنده کی صحیفه لری ،

پروفیسور فریمسیكینك نمونه لی عرب ادبیاتی تاریخی ، ج ۱ ، ص ۳۲

[بحر حزر ساحلنده] اولان حماد الراویقه بونلر میاننده بولنیوردی. بو ذات اسکی عرب شعرلرینه بالخاصه معلقاته اهمیت ویرمشدر. بو معلقه لرا اکثریتله یکدیگریله علاقه دار اولوب، فرات سفلی اطرافنده اجرای حکومت ایدن، ایران تحت تأثیرنده بولسان حیره پاشاهلغی دورنده انشاد ایدلمشدر. بو معلقه شاعرلرینک بعضیلری حتی اسلامیتک بدایت ظهورنده بیله حیره پادشاهلری سراینده یاشامشدر.

[نحاس] کوره معلقات [حماد الراویقه] طرفندن جمع ایدیلنجیه قدر متفرق بر حالده بولنیوردی. آنجق حمادک تألیفندن صوکره معلقات عرب ادبی اثرلری جمله سنه داخل اولمشدر. حماد قدر یتیشن دیگر راویلر طرفندن معلقه لرا آری غروبلر حالنده حیره پادشاهلغی دورینک یارلاق ادبی اثرلری طرزنده طویلاشم اولق احتمالی وارد. بو تقدیرده معلقانک تألیف و ترتیبک حماد نسبت اولنسی اونک معلقه لری برکل حالنده و حال حاضرده اده متداول اولان شکلنده روایت و جمع ایللمسندن ایلری کلشدر.

حماد روایتنه کوره معلقات صاحبلی: ۱ امر القیس، ۲ طرفه، ۳ زهیر، ۴ لید ۵ عنتره ۶ عمرو بن کثوم ۷ حارث بن حلبنه لردر

مفضل روایتنه کوره حارث ایله عنتره یرنده نابغه واعشیلر ذکر ایدلمکده در بوسیدن دولایی معلقه لری طوقز اوله رق تثبیت ایدنلر وارد

نوله که [۱] بو خصوصده نظر دقی جلب ایده جک دیگر بر فکر بیان ایتکده در. بوفکره کوره بدایتده یدی معلقه دن ایکسی اوله رق حارث ایله عنتره معلقه لری یرینه مهم شاعرلردن اولان نابغه ایله اعشی اثرلری تعداد ایدلمش اوله جقدر. صوکرادن حمادک ذوق ادیبسنه حارث شعرلری ده او ایغون کلدیکندن نابغه و یا خود اعشی شعرلری حارث اثریله تبدیل ایدلمشدر، بوندن ماعدا حارثک نبی بگردن اولسی عین قبیلهدن اولان حمادک کندی قبیله سنه منسوب بوشاعرک امر القیس معلقه سیله بر صیره ده تثبیت ایلنسی موجب اولمشدر. [۲]

شعردن ماعدا [ایام العرب] ده داتر اسکی عرب نشری اثرلری ده روایت ایدلمشدر.

[۱] نوله که Beitrage zur Kenntniss der Poesie der alten Araber 1894

[۲] فصه عنتره دردنجی عصر مجریده الشیخ یوسف بن اسماعیل طرفندن ابی عبیده دن، نجدین هشامدن جهمیه الاخیاردن واصمی وسائر مشاهیردن روایت ایدلمک صورته ۳۲ جزؤ اوزره جمع و تألیف ایدلمشدر: ایاد قبیله سندن نشأت ایتمش اولان قیس بن ساعده وسائر خطیبانک خطبه لری وسائر اثرلر وارد.

مختلف زمانلرده اجر ایدلمش اولان آقینلره، قهرمانلره و قهرمانانه اولان حربلره و سائرهبه دأثر لاسکی حرب حکایه جیلری و راویلری طرفندن روایت ایدلمش بو اثرلر آغزندن آغزهبه روایت ایدیلیرکن اسکی شکللرندن چوق تبدل اتمش اوله جقلردر، ضرب امثال و جوا مع الکلم ماهیتنده اولان تعبیرلرکده برچوق تبدلانه اوغرامش اولدقلری تخمین ایدلمسکده دره، حربلر ذکر ایتدیکمز اشعار، ضرب امثال، و جوامع الکلم قیلندن اولان شیلردن ماعدا برده مختلف قصه، حکایه و تاریخی برچوق آنارده روایت ایدرلردی. بونلر ایسه بروجه آتیدر: ایام حرب نامیه معروف اولان قبائل بیتنده جریان ایدن محاربهلر، ینده کی مأرب سدی حکایه لری، یمک تبابعه دینیان ملوک قدیمه سندن [تبان اسعد ابو کرب] ک یمه استیلاسی، یم ملوکندن ذی نواس حکایه سی، اصحاب اخدودک قصه سی، حبشیلرک یمه استیلاسی، اصحاب فیلک حکایه سی، سیف بن ذی یزن حمیرینک محاربه لری، ینده ایران حاکمینک زواله قدر جریان ایدن وقوعات، عمرو بن لخی نک حکایه سی، جرهم قصه سی، زمزمک قیامتی، کعبه به دأثر اولان وقوعات، عامر بن الظرب، قصی، حاف الفضول، عاد، نموده، ارم ذات العماد، بلقیس و سلیمان و سائر حکایه و قصه واحوال تاریخیه در. [۱]

معلقه شاعرلری حقتنده بروجه آتی اثرلرده معلومات واردر:

ابن قتیبة الدینورینک [کتاب الشعرو الشعراء - مصدره ۱۳۲۲ ده سنه سنده مطبوع] نام اثرینک ص ۱۶ امرؤ القیس، ص ۲۵ ده اوس بن حجر، ص ۲۶ ده طرفه ص ۱۱۴ ده الاخطل، ص ۲۹ ده الحارث بن حلزه، ص ۲۳ ده زهر بن ابی سلمی، ص ۳۶ ده، عمرو بن کلثوم، ص ۴۲ ده عنترة العبسی، ص ۱۳۳ ده عمرو بن ربیع، ص ۵۰ ده لید ص ۲۰ النابقلر حقتنده معلومات واردر.

امرؤ القیس حقتنده کتاب الاغانی ج ۱۰، ص ۶۲ - ۷۷ و ج ۷ ص ۱۲۸ و ج ۱۱ ص ۱۷۳ - ۱۷۴ لرده معلومات ویرلمشدر. امرؤ القیسک دیوانی اصمعی طرفندن جمع ایدلمش اولان اشعارالسته ده درج اولونمشدر. امرؤ القیس دیواننک بزم المنزه و اصل اولان نسخه سی ۱۱ نجی عصر میلادیده اندلس علماسندن یوسف اعلم طرفندن تخریر ایدلمش نسخه در.

قورش و کبریحیقوفلر طرفندن نشر ایدلمش عمومی ادبیات تاریختک ج ۲ ص ۲۸ ده و غیرغاص و بارون روزن لر طرفندن تألیف ایدلمش صرجه قرآتک ج ۲ ص ۴۶۷ - ۴۷۸ لرده

[۱] ابن الاثیر ج ۱ ص ۱۴۶ - ۱۵۱ لرده بوابده مفصل معلومات واردر.

(پیتربورغده ۱۸۷۶م سنہ سندہ مطبوعہ) مورقسک روسجہ ترجمہ سی (۱۸۸۵ سنہ سندہ مطبوعہ)۔ تورکچہ فاروقی افدینک امرؤ القیسک معلنہ سنک شرحی ودارالفتون مدرسہ لندن مرحوم محمد فہمی افدینک (تاریخ ادبیات عربیہ) نام اثرینک ۵۶ - ۶۴۰ لرنده بوابده معلومات وارد .

طرقہ بن العبد حقندہ کتات الاغانی ج ۲۱ ص ۱۸۵ - ۲۱۰، خزانه الادب (عید القادر البغدادی) ج ۱ ص ۴۱۴-۴۱۸ لردہ ، فاسسنہ دی پریسیوال ج ۲ ص ۳۴۳-۳۵۲ لردہ ، روقہ ص ۱۳۶ وما بعدندہ ، موللہ زک اسلامیت تاریخی (روسجہ ترجمہ سی پیتربورغده ۱۸۹۵ م سنہ سندہ مطبوع) ج ۱ ص ۴۴ - ۴۵ لردہ ، طرفہ نک معلقہ سی مشہور آروپا لساتلرینک ہر برینہ ترجمہ ایدلمش و برچوغی دہ عربیہ متنیلہ طبع ایدلمشدر . روسجہ ترجمہ سی خولماغورفک عمومی ادبیات تاریخنک ج ۲ ص ۲۸۱ - ۲۸۵ لردہ مندرجدر . بغدادلی محمد فہمی افدینک (تاریخ ادبیات عربیہ) نام اثرینک ص ۶۴۵ - ۶۶۰ لرنده بعض پارچہ لک ترجمہ سی مندرجدر .

عمر و بن کثوم حقندہ کتاب الاغانی ج ۱۰ ص ۱۷۷ - ۱۸۵ لردہ وابن قتیبہ نک الشعر والشعرا نام اثرندہ ومختلف طبقات شعرا کتابلرنده ، نحاس واونک اثرینک شارحی اولان تبریزی اثرندہ یکدیگریہ اویمایان خبرلر درج ایدلمشدر .

نولده کہ ج ۱ ص ۵۱ - ۵۴ لردہ عمرو حقندہ معلومات وارد . حارث بن حلزہ نک اثری آروپا لساتلرینہ ترجمہ ایدلمشدر . آنولک (۱۸۵۰ م) و آبیلا (۱۸۹۱) وسائرہ نک ترجمہ سی بوجملہ دندر حارث حقندہ ہارتمان (۱۸۰۲) ، نولده کہ (۱۸۹۹ م) وقاسسنہ ن دی پریسیوال (ج ۲ ، ص ۲۶۶-۲۷۳) لردہ ، ڈرونس (۱۷۸۳) ، آنتہ بیلہ نت (۱۹۰۳ م) ناچوللہ (اوکسفورتنده ۱۸۲۰ م دہ مطبوع) وپچیجہ (ص ۴۳ - ۴۴ لردہ) وروسجہ خولماغوروف ، قریمسکی وسائرہ نک اثرلرنده معلومات وارد .

کتاب الاغانی ج ۲۱ ، ص ۱۸۷-۱۸۵ لردہ معلومات وارد . نحاس و تبریزی ووزنی اثرلرنده معلومات وار ایسده ناقصدر . ابن قتیبہ نک کتاب الشعر والشعرا سندہ ص ۴۹ دہ ومختلف طبقات کتابلرنده وادبیات عربیہ تاریخلرنده معلومات وارد .

عنترہ العبسی حقندہ کتاب الاغانی ج ۷ ، ص ۱۴۸ - ۱۵۳ لردہ ، نحاسک شرحندہ وابن قتیبہ دہ (۴۲ صحیفہ دہ) وطبقات شعرا وادبیات عربیہ داثر اثرلردہ معلومات وارد . عنترہ دیوانی

آروریا لسانلرینہ ترجمہ ایدلمش و عربیہ متنیلہ طبع اولونمشدر . (عقترہ تصہسی) نكده آروریا لسانلرینہ اولان مختلف ترجمہ لری واردر .

زہیر حقندہ کتاب الاغانی ج ۹ ، ص ۱۴۶ - ۱۵۸ لردہ ، ثعالی ، نجاس اثرلرندہ و خزائنہ الادب ج ۱ ، ص ۳۷۵ - ۳۷۷ و ۴۳۵ ، ج ۲ ص ۱۵۹ لردہ و ادبیات عربیہ تاریخیلہ علاقہ دار اولان سائر اثرلرندہ معلومات واردر . زہیرک دیوانی [الاشعارالستہ] نام اثردہ مندرجدر . زہیر معلقہ سنکدہ آروریا لسانلرینہ اولان ترجمہ لری مطبوعدر . لید حقندہ کتاب الاغانی ج ۱۰ ص ۱۳۷ - ۱۴۴ ، ابن قتیبہ ص ۵۰ دہ ثعالی و سائرہ نك اثرلرندہ ، نابغہ حقندہ کتاب الاغانی ج ۹ ص ۱۶۲ - ۱۷۷ ، ابن قتیبہ ص ۲۰ ، صروج الذهب ج ۳ ص ۲۰۱ - ۲۰۴ دہ معلومات واردر . بو شاعرلرک ہر برینک مختلف آروریا لسانلرینہ ترجمہ ایدلمش و ترجمہ حاللری حقندہ دہ شعرلری مختلف آروریا لردہ معلومات واردر .

« معلقہ لرک ترجمہ لریلہ برلکدہ آروریا دہ مطبوع نسخہ لری »

1 William zones: The Moallakat or seven Arabian poems which were suspended on the temple at Mecca with a translation and arguments (1783)

II The seven poems denominated suspended Written by Amriolkais Tarâfa joheir Lebeed Antara Anerce and Hareth (1893)

III Ecole des langues orientales vivantes in 4

روسجہ پروفیسور آلیکساندر ولادیمروف طرفندن [الشیع القصائد المعانیات] نامیلہ طبع ایدلمشدر .

F. Ornoïd Septem Moallakat carmina antiquissima Arabum Scholia editionis Calcuttensis auctora atque emendatiora addidit annotationes criticas adjecit.

V. Ahlvardt: The divans of the six ancient arabic poets.

L.Aleï: Die sieben Muallakat Text vollstaendiges Vorlervverzeichnis deutscher und arabischer Kommentar 1891. IIX 185.

G. Jacob: Studien in arabischen Dichtern.

I Helt: L. Abel's neue Muallakat Ausgabe nachgeprüft (1893) 2 Heft: Noten Zum Verstandniss der Moallaqât (Berl. 1894)

Charles Lyall: Tibrizi a commentary on ten ancient Arabic poems.

Capitain F. jonson: The seven poems suspended in the temple at Mecca Vith an introduction by shaikh Feizullahak (Lon. 1894 XXIII + 236)

آروریا لریلہ معلقہ لردہ مخصوص اولوق اوزرہ آری لغت کتابلری دہ تألیف ایتشلردہ

مثال اوله رق غوتوالدك (قازانده ۱۸۶۳ م سنه سننده مطبوع) اثرینی ذکر ایتمکله اکتفا ایدلم .
 بو بایده آوروپالسا انلرنده بیلبوغرافیسا دائر یازلش اثرلر ایچروسنده اک مفیدی بروقلمان آریدر .

دینی روایتلر

۱

عمومیتله دینی روایت ده نیلدیکی زمان دین و اونك احکام و قواعدیه علاقه دار اولان روایتلر اراده اولونور . دینی روایتدن مقصوده روایت ایدلمش احکام و قواعد دینییه پی اودینك شارعی اولان ذاته اسناد و ایصال ایلك یعنی اونك فعلی سوزی یا خود امری و یا صاحب شریعتك تقریریه ثابت اولدیغنی اثبات ایلمکدر . ریاضیاب و طبیعات کبی مثبت قنلرده دعوالر معلوم و معین مه تود و سیستملر و قطعی دلیللره اثبات ایدیلرلر . مافوق الطبیعی و فلسفی علملرکده اثبات دعواده کندیلرینه مخصوص برسیستملری واردر . علوم لسانیه و عام تاریخ و علوم دینه دهده اثبات دعوا معین اصولاره استناد ایدر .

برسوزك ناصل تلفظ ایدلدیکی ونه کبی شکلرده استعمال اولوندیغنی و یازی ایله ضبط ایدله دن اول برشعرك و یا خود برقصیده وار جوزه نك ناصل قرائت اولوندیغنی وینه یازی ایله تثبیت ایدله دن مقدم بر قومك و برقیله نك احوال تاریخیه سی و حق احوال روحیه سی هب روایت و اسنادلر سایه سنده بیلنیر یعنی بو علملرده دعوالر روایت و استادلرله اثبات اولونور . بو کبی احتیاجلر سوقیه هر ملت روایتله اشتغال ایتمش و ایتمکده در .

دینلر کرک سماوی اولسون و کرک غیر سماوی اولون واسع بر صورتده روایتدن استفاده ایتمشلر در . تورات و انجیل حال حاضرده کی شکلنده تثبیت ایدلمش اولماسنده روایتله مدیوندر . پیغمبرلرک شجره لری ، اوصاف و شمائل و افعالی و وجوده کتیرمش اولدقلری انقلابلر و سایر هب روایت سایه سنده تثبیت ایدلمشلر در .

پیغمبرلرک اعمالی و افعالی ایضاح و تفسیر ایدیلرکن ینه روایتدن استفاده اولومشدر . پیغمبرلرک سوزلرینك روایت واسطه سیله تثبیت ایدلمش اولدیغنی بیانندن مستقیدر . بزه شامانلق تعبیر ایدیلان اسکی تورک دینی بودینك راویلری اولان شامانلر سایه سنده اوگر نمکده بزه . شامانی دینك ادعیه لرینك بزه واصل اولماسنده ینه روایتله مدیونتر .

[اعمال الرسل] ی یازان محرر لر خرسیتیانلغک اودورلرده احوالی ناصل روایت طریقله یازمشلر ایسه اسکي تورك دینلر یله اشتغال ایدن تورکیان علماسی ده شامانی دینی واونک ادعیه سنی سیریانک اوزاق بوز قیرلرینه کیده رک شامانلر آغیزدن روایت ایلک صورتیله تنیت ایلشلر وایلمکده درلر . اسکي عرب دینلرندن ده روایت سایه سنده خبردار اولدیغمز معلومدر . قبل الاسلام عربلرده دینی بر ماهیتی حائر اولان اخباری روایت ایدن مخصوص برصنّف موجود اولوب بونلر کاهن تسمیه اولونورلردی . بوروایتلر آراسنده کی فرق آنجاق شکل ووسائطده وضرور زمانه روایت ایدیلن موضوعلرک باشقه لغنده ودرجه سختنده وبوخصوصده قبول ایدلمش نظر واصوللرده در .

II

سامی ملتاری دیگرلرینه نسبتاً خیال جهتندن دها زنکین اولمشلردر . اونلرحواس بدنیه ایله مشاهدہ سی ممکن اریلیان الله ، توحید و دیانت کی معنویاته هر قومدن زیاده دوشکون اولمشلردر . سامیلرک بر اقمش اولدقلری اثرلری بونک بر حقیقت اولدیغنی بیلدیرمکده در .

بو اثرلرک بزه واصل اولانلرینک اک اسکیمی تورات اولوب ، بو کتاب بزم موضوعمز ایچون بک زنکین موادی احتوا ایدر . مندرجاتنه باقرق برنجی قسمی اولان [تکوین الخلوقات] دن باشلا یه رق نهایته قدر سطحی بر صورتده کوز کزدرر ایسه ک بو اثرده برچوق اسکي سامی شعرلرینه تصادف ایدر جکمز . مثلاً تکوین الخلوقات [۲۲۰۵-۲۳۳ و ۲۴۰] ده عاده ووصله حقیقده کی آیتلر اسکي سامی شعرینک بر پارچه سیدر : یوشع [یوشع] موسی سیناطاغندن ایندیکی زمان بی اسرائیلک کورولتولرینی ایشتدیکنده (محله ده محاربه صداسی وار) دیمشدر . موسی بوکا جواباً (بوغالب اولانلرک صداسی دکل ومغلوب اولانلرک صداسی ده) دکلدر . بن ترنم صداسی ایشیدیورم [۱] دیمشدر . (مزامیر) قسمنی کوزدن کچیردیکنزده اونک الهیلردن و مناجاتلردن مرکب بر شعر مجموعه سی ماهیتنده اولدیغنی کوریلیر . ذاتاً بو مزامیرلرک اکثریسنک باب باشارنده موسیقیه جی باشی ایچون داوود طرفندن یازلمش اولدیغنی صراحة ذکر ایدلمکده در . مثلاً ۵ نجی مزمورک نهیلوت = تفسله جالینان موسیقی آلائی ایله و ۶ نجی مزمورک نغیوت اوزره شمینیت موجبجه [۱] خروج ۳۲ : ۱۸ و ۱۷ آیتلرنده . استانبولده آغوب ماطوسیان مطبعه سنده ۱۹۲۰ سنه بنده آمریقان کتاب مقدس شرکتی نشری .

و ۸ نجی مزمورک کینیت = برنوع موسیقی اوزره چالغوق ایچون داود طرفندن یازلمش اولدیغی ذکر ایلمکده در .

دیگر مزمورلرک باب باشلاننده چالغینک جنسی و موسیقیجه باشی ایچون یازدیغی ذکر ایلمکده ایسه ده تفصیلاتی موجب اولدیغندن بز اولرک آیری آیری ذکرندن صرف نظر آیه دک .

خلاصه داودک مزامیری منشور شعرلردن مرکبدر . بو مزمورلرده بمضاً لیریک نوعندن اولان شعرلرده تصادفی ایلمکده در . مثلاً ۹ نجی مزمورک ۱۴ آیتده : « تا که صهیون قیزینک قبولرنده جمله مدحلیری حکایه ایدهم » دینلیر .

عهد قدیمک بر قسمی اولان (امثال سلیمان) نبی اسرائیل پادشاهی سلیمان داود اوغلونک امثالی یعنی معیندار و حکمتلی سوزلری احتوا ایدهر .

[اغنیة الاغانی] و [اشعیا] قسملرینک ده منشور شعرلردن ترکیب ایتش اولدیغی یک نظرده کوزه چاربار . [اغنیة الاغانی] نک ۲ نجی آیتندن باشلا بیهرق مطالعه ایده رایسه ک اونک اکثریتله لیریک ماهیتده شعرلر اولدیغنه در حال کسب اطلاع ایدهرز . مثلاً ۲ نجی آیتده آغزینک او بایرله نبی اوپسون . زیرا عشقک شرابدن اعلا در . و ۳ نجی آیتده سنک باغلرک خوش رایجه لودر . سنک اسمنک دو گلش یاغدر ، بواجلدن (بوسیدن دولایی) باکره لر سنی سوه لر ، و ۵ نجی آیتده : ای اورشلیم قیزلری بن قیداک چادیرلری سایه نک پرده لری کی اسمرایسه مده کوزلایم و ۹ نجی آیتده ای مجبوه م سنی فرعونک آرابه لرنده کی (آرابه لری چکن) قیصر اقلره تشبیه ایتدم « دینلیر .

تورانه برده مرثیه لر قسمی واردر . شاعر پیغمبر ارمیا نبی اسرائیلک اسارتی مناسبتیه بر چوق مرثیه لر سوبله مشدر (ارمیا نک مرثیه لرینه باقیکنز) اشعیا نک ایسه شاعر بر محرر اولدیغی یکنظرده کوزه چاربار .

عهد عتیقک ذکر ایتدیکنز قسملرنده مؤلفلری اولان مذکور نبی اسرائیل نبی و رسوللرینک کندی شعرلردن ماعدا برده دیگر سامی شاعرلرینک شعر پارچه لری درج اولونمشدر . تورانک بو قسملرنده مذکور بوشعری اثرلرک روایت سایه سنده محافظه ایدلمش اولدیغی بدیهدر . کرک عهد جدید و عهد عتیقک تاریخی ، حکایوی ، افسانه وی قسملرینک و کرک نبی اسرائیل ایچر وسند بیتشمش نبی و رسوللرک نسب و شجره لرینه دائر اولان اقسامنک روایت اتناد ایتش اولدیغنده شبهه یوقدر .

عهد عتیقک تکوین الحلوقات قسمنده مندرج اولان آدم و هواء هابل و قابل (ایکنجی

بانک نهایتاً ۳ نجی ، ۴ نجی و ۵ نجی) و بنی‌بشرک چوغالمسی و نوح و سفینه نوح قصه‌سی (آلتنجی ، یدنجی ، سکنزنجی بابلر) و نوحک سفینه‌دن چیقان اولادی (طقوزنجی باب) و اونلرک نسلی (اوننجی) و تبدیل‌السعنه (۱۱ نجی باب) و ابراهیم (۱۲ نجی باب) و شعار ملنی اراقل و الاسار ملکی اریوک و سائره و حوریلر (۱۴ نجی باب) ، ساره و هاجر (۱۶ باب) قصه‌لری و خلاصه کلام تکوین‌المخلوقاتک بوتون بابلری بنی اسرائیل تاریخی احتوا ایدر . تورانک بوتون بواقسامنک روایتلره استناد ایتدیکی بیاندن مستغیدر .

ملوک اول ، ملوک ثانی ، ملوک ثالث ، ملوک رابع قسم‌لریله تواریخ اول و تواریخ ثانی و سائر بر چوق اقسامنکده اکثریتله روایتدن عبارت اولدینی آشکاردر .

درت انجیلک برینی تشکیل ایدن متی انجیلنک برنجی بابی «عیسی‌المسیح بن داود بن ابراهیمک نسینک کتابیدر» بوبابده حضرت عیسانک حضرت ابراهیمه قدر اولان شجره‌سی مندرجدر . نسب و شجره‌لر علی‌العاده آغزندن آغزده روایت ایدلک صورتیله محافظه ایدیلر . متی انجیلی دینی حسلر تأثیرنده یازلمش بر تاریخ مقدسدر . دیگر انجیللرده حضرت عیسی طرفندن تعلیم ایدیلن قاعده و قانونلر استننا ایدلدیکی تقدیرده اکثریتله تاریخدن عبارتدر . انجیلک اعمال رسل قسمی بر چوق جهتدن بزم حدیث کتابلرینه بکزمه . بوقسمده عیسانک و فاتی متعاقب رسوللرینک (صحابه‌لرینک) تاریخی و خرسیتیانلغک انتشاری روایت ایدلمکدهدر . انجیلک متباق اقسامی (وحی قسمی استننا اولونمق شرطیله) رسوللرک مختلف ملتره یازمش اولدقلری مکتوب و رساله‌لری احتوا ایدر . عهد جدید حضرت عیسانک درت حواریسی طرفندن درت درلو روایت ایدیلن درت انجیلدن سرکبدر . انجیلک متعدد راویلر طرفندن روایت ایدیلن نسخه‌لرینک بر چونخی احراق ایدلمشدر . بزه واصل اولان نسخه‌لر ایچنده خرسیتیانلر طرفندن قبول ایدلمه‌ن نسخه‌لرده وارد . تورانده بر طاقم تبدلانه اوغرامشدر . و نسخه‌لری متعدد زمانلرده احراق ایدلمش و روایت طریقیله تکرار یازلمشدر . بوندن آکلاشلدیغنه کوره کرک توراث و کرک انجیل بوکونه قدر محافظه اولونماسنده روایت مدیوندر [۱]

III

قرآن کریمک متعدد آیلرنده بیسان اولوندیغنی کبی الله ، محمد (ص . ع) ی

[۱] یوباب بالکزمه عهد عتیق و عهد جدیددن استخراج صورتیله یازلمشدر .

عربلری و بوتون انسانلری کندیئنگ مقدماتا کوندرمش اولدیغی بیغمبرلردن ابراهیم، موسی، و عیسالره انزال ایتدیگی احکام دینییه دعوت ایتک اوزره کوندرمشدر .

قرآن نظرندده ام سالفه کندیلرینه انزال ایدلمش احکام الهیه بی ترک یا خود تحریف ایتشلردر . محمد (ص . ع) ی انکار ایدن اهل کتاب حقنده قرآن کریم « الله طرفندن رسول کله رک اولنرک کتب مقدسه لرینی تصدیق ایلدیگی وقت کتب مذکورہ بی اخذ ایدہ نلردن برفرقه کویا طانیجورلر مش کبی اللہک کتابی آرقه لرینه آتدیلر » (۲ : ۹۵) و : « آتیلردن هیچ برنی عینی و یا دها خیرلیسنی انزال ایتدیگجه نسخ ایتیه جکمز . و اونودیرمایه ججز اللہک هر شیئہ قادر اولدیغی بیلمیورمیسک ؟ » (۲ : ۱۰۰) دییور .

قرآن نظرندده بوتون نبی و رسوللر محترمدر . و اونلر اللہک ایلچیلریدر . بناء علیه اولنره نازل اولان احکام و قوانینک منسوخ اولمایانلری اهل اسلام ایچونده اتباعی لازم اولان احکام و قواعد ربانیهدر .

اسلامیتک دیگر دینلره ونبی و رسوللره نظری بیان ایتدیگمز کبی تقدیسکارانه اولدیغندن قرآنک و پیغمبرک دیگر کتب مقدسه دن نقل و روایتی غایت طبعیدر . قرآنی بدایتدن نهایتنه قدر نظر تدقیقیزدن کچریدیگمز تقدیرده تورات و انجیلده مذکور اولان برچوق تاریخی واقعه ، حکایه و قصه لرک و نم سالفه ننگ احواله دائر اولان خبرلرک ارشاد غایه سیله نقل و روایت ایدلمش اولدیغی کوره جکمز . بزبورده قرآن کریمده کی ترتیبیه بوکی احوال تاریخی ننگ هانکی سوره و آیتلرده نقل و روایت اولدیغنه رقلره اشارت ایدہ جکمز : آدم قصه سی (۲ : ۲۸ الی ۳۷ لرده) ، نبی اسرائیل (۲ : ۴۴ - الی ۶۹ لرده) و عین قصه (۲ : ۷۷ - الی ۸۶ لرده) و قرآنک دیگر کتب مقدسه بی تصدیق ایتدیگده اولدیغی (۲ : ۹۱ ده) ، سلیمان و اونک قدرت و شوکتی ، قابل ، هاروت ، ماروت قصه سی (۲ : ۹۶ ده) و نسخ حقنده (۲ : ۱۰۰ ده) یهودی و نصارالر (۲ : ۱۰۵ - ۱۰۷ - ۱۱۰ - ۱۱۴ - ۱۱۶ - ۱۱۷ و ۱۱۸ لرده) ابراهیم (۲ : ۱۱۹ - الی ۱۲۱ لرده) و اسماعیل ایله برلکده (۲ : ۱۲۲ - الی ۱۱۶) ، یعقوبک و صایاسی (۲ : ۱۲۷ - الی ۱۳۰) ، اهل کتابک بیغمبری طانیملری (۲ : ۱۴۱) و مکرراً نبی اسرائیل قصه سی (۲ : ۲۴۸) طالوتک حکمدارلنی (۲ : ۱۵۱) و جالوتک محاربه لری (۲ : ۲۶۰) ابراهیم و نمرود (۲ : ۲۶۰ - الی ۲۶۳) تمثیلی آیت (۲ : ۲۶۸) شیطانک تهدیدی ه (۲ : ۲۷۱) اهل کتابه خطاب (۳ : ۱۹ الی ۲۴) ، آدم ، نوح ، ابراهیم و عمرانک نسلی (۳ : ۳۰) عمرانک

زوجہ سنک نیازی (۳ : ۳۱) وصرم (۳ : ۳۲) زکریا تک دعاسی (۳ : ۳۳ - الی ۳۶) صرم وملكبر (۳ : ۳۷ - الی ۴۰) ملكبرك عيسى ايله تبشیری (۳ : ۴۰ - الی ۴۳) حضرت عيسى حقنده (۳ : ۴۳ - الی ۴۹) ابراهيم حقنده (۳ : ۵۷ - الی ۶۲) اهل كتاب حقنده (۳ : ۶۲ - الی ۷۷) بنی اسرائیل و طعامبری (۳ : ۸۷ - الی ۹۳) ابراهيمك مسلم اولدینی (۳ : ۸۹) مقام ابراهيم (۳ : ۹۱) اهل كتاب (۳ : ۹۳ - الی ۹۷) انبیاك حربیری (۳ : ۱۴۰) يهوديلرك عهدی (۳ : ۱۸۴) اهل كتابك موسادن معجزه طلبی و معجزات (۴ : ۱۵۲ - الی ۱۵۵) عيسى بنی انكارلری (۴ : ۱۵۵ - الی ۱۵۸) نوحه، ابراهيمه، اسماعيله، اسحاقه، يعقوبه اسباطه، عدياه، ايوه و يونسه و هارونه و سلمانه و محمد (ع . م) لره وحی ايدلش احكامك بلنكى (۴ : ۱۶۱) بنی اسرائیلك ميثاقی (۵ : ۱۵ - ۱۶) نصارانك ميثاقی (۵ : ۱۷) اهل كتاب حقنده (۵ : ۱۸) عيسايه مسیح الله اطلاق ايلك كفردر (۵ : ۱۹) موسانك قومنه خطابی (۵ : ۲۴ - الی ۲۵) بنی اسرائیل و موسى (۵ : ۲۷ - الی ۳۰) نوراتك كتب الهیهدن اولماسی (۵ : ۲۸ - الی ۵۰) انجيلك كتب الهیهدن اولماسی (۵ : ۵۰ - الی ۵۱) حضرت عيسا طرفدن تعلم ايدلش اساسلر (۵ : ۱۰۹ - الی ۱۱۷) و عيساي تبرئه (۵ : ۱۱۸) ابراهيمك پدرينه خطابی و ابراهيم قصهسی (۶ : ۷۴ - الی ۸۵) زكريا، يحيى، عيسى، الياس، اسماعيل، اليسع، يونس و لوطلر (۶ : ۸۶) تمثیلی (۶ : ۱۴۲) ادم و ملائكه و ابليس (۷ : ۱۰ - الی ۲۵) نوحك بعثتی و تبليغی (۷ : ۵۷ - الی ۶۳) رادری هودك نبوتی (۷ : ۶۷ - الی ۷۱) صالحك ثمود قومنه بعثتی (۷ : ۷۱ - الی ۷۸) مدين قومنه شعيبك بعثتی (۷ : ۸۳ - الی ۹۲) سائر ملكبرك پيغمبرلری تكذيبلری و اونلری ارشاد (۷ : ۹۲ - الی ۱۰۲) موسى و فرعون قصهسی، سحره فرعون، اولاد اسرائیلك اولدیرلمهسی، موسانك بنی اسرائیلی تسليهسی، موسانك مناجاتی، بنی اسرائیلك مصرده کی حیاتی، تورانك تزولی و الواحه یا زماسی، موسى طور طاعنده بولوندیغی زمان بنی اسرائیلك بوزاغوبه طاعمالری و سائر (۷ : ۱۰۲ - الی ۱۷۳) ابراهيمك باباسی حقنده مغفرت طلبی (۸ : ۱۱۵)، نوح حقنده (۱۰ : ۷۲ - الی ۷۵)، موسی، هارون، نجات موسی و غرق فرعون (۱۰ : ۷۶ - الی ۹۶) نوح و قومی و طوفان (۱۱ : ۲۸ - الی ۵۲) قوم عاد و هود (۱۱ : ۵۲ - الی ۶۴)، ثمود و ثمود قومك هلاکی و صالح (۱۱ : ۷۴)، ابراهيمه ملكبرك ورودی (۱۱ : ۸۵ - الی ۸۵) شعيبك بعثتی (۱۱ : ۸۵ - الی ۹۹)

موسیٰ و فرعون (۱۱ : ۹۹ الی ۱۰۲) موسیٰ الیہ السلام نزل (۱۱ : ۱۰۲ الی ۱۱۲)
(۱۲ : ۱ - ۱۱۱ یوسف قصہ سنی اختوا ایدہر)

۱۳ نوحی سورہ اولان سورہ رعدہ ام سالفیہ دائر آنجاق برایکی آیت وارد .
موسیٰ ومعجزات (۱۴ : ۵ - الی ۹) انبیا ومرسلینک عددنک کثرتی (۱۴ : ۱۰)
ابراہیم قصہ سنی (۱۴ : ۳۸ - ۴۸) آدمک ملکر دن افضلیتی وابلیسک تعظیمدن امتناعی
(۱۵ : ۲۸ - الی ۴۱) ، ابراہیم وملیکر (۱۵ : ۵۱ - الی ۶۰) ملکرک حضرت
لوطہ ورودی (۱۴ : ۶۰ - ۷۲)

سورہ الخلدہ عمومیتلہ پیغمبرلر حقندہ برقاچ آیت وارد . موسیٰ ونبی اسرائیل
حقندہ (۱۷ : ۱۰۲ - الی ۱۰۷) کہف حکایہ سنی (۱۸ : ۸ - الی ۲۶) موسیٰ وشا
کردی (۱۸ : ۵۹ - الی ۸۲) ایکی یتیم چوجوغک حکایہ سنی (۱۸ : ۸۱) ذوالقرنین
ویأجوج مأجوج (۱۸ : ۸۲ - الی ۹۹) زکریا ومریم وولادت عیسیٰ (۱۹ - ۱ -
الی ۳۸) ابراہیم (۱۹ : ۴۲ - الی ۵۱) موسیٰ (۱۹ : ۵۲ - ۵۴) ابراہیم (۱۹ :
۶۵ - الی ۵۹) موسیٰ ایله بنی اسرائیل ، فرعون واولاد اسرائیل ، موسانک نجاتی
(۲۰ : ۱۸ - الی ۹۸ -) آدمک جنتدن اخراجی (۲۰ : ۱۱۴ - الی ۱۲۳) ابراہیم
وسائر انبیا (۲۱ : ۵۲ - الی ۷۲) یأجوج ومأجوج (۲۱ : ۹۶ - ۹۷) نوح ، عاد
وثمود (۲۵ : ۳۹ - الی ۴۱) موسیٰ ونبی اسرائیل ، نجات موسیٰ وغرق فرعون
(۲۶ : ۶۸ - ۶۹) ابراہیم وامتی (۲۶ : ۶۹ - الی ۱۰۵) ، نوح ، قوم عاد ، ثمود
قوم نوح وشعیب (۲۶ : ۱۰۵ - الی ۱۹۲) موسیٰ (۲۷ : ۷ الی ۱۲) سلیمان وقارنجہ
حکایہ سنی ، جنار ، عفریت (۲۷ : ۱۶ - الی ۴۶) صالحک حکایہ سنی (۲۷ : ۴۴ - الی
۵۴) لوط وقوی (۲۷ : ۵۴ - الی ۶۰) موسیٰ وفرعون (۲۸ : ۲ - الی ۵۱) نوح ،
(۲۹ : ۱۳ - ۱۴) ابراہیم لوط وسائرہ (۲۹ : ۱۳ - الی ۳۹) روملرک مغلوبیتی
(۳۰ : ۱ - الی ۳۱) لقمانک علم وحکمتی (۳۱ : ۱ - الی ۱۱) لقمانک اوغلنہ وصیتی
(۳۱ : ۱۵ - الی ۱۹) وداوودک کوزل سمنی (سبا : ۱۰) روزگارک سلیمانہ منقاد نو
وجنارک مسخر اولماسی (سبا : ۱۱ - ۱۴) سبا قصہ سنی (سبا : ۱۴ - ۱۶) برکوبک
حکایہ سنی (یس : ۱۲ - الی ۲۷) محارب ملکر حیاتندن (یس : ۲۷ - الی ۲۹) ارسال
رسال ، نوح ، ابراہیم واونک پدرینہ وقومنه خطابی واسحاق (صافات : ۶۹ - ۱۱۴)
موسیٰ وهارون (صافات : ۱۱۴ - ۱۲۱) الیاس (صافات : ۱۳۳ - ۱۳۱) لوط (صافات :

۱۳۳-۱۳۶) یونس قصہ سی (صافات: ۱۳۹ - الی ۱۴۹) نوح قومی، قوم عاد، صاحب الاوناد (ص ۱۱-۱۳) داوود حضورندہ محاکمہ (ص: ۲۰-۲۶) داوود اوغلی سلیمان (ص: ۲۹-۳۹) ایوب و صبری (ص: ۳۰-۴۴) ابراهیم اسحاق و یعقوب (ص: ۴۵-۴۷) الیسع ذوالکفیل (ص: ۴۸) آدم و منکمر و ابلیس (ص: ۶۹- الی ۸۵) موسی فرعون و ہارون و قارون و یوسف (مؤمن: ۲۴- الی ۵۰) عاد قومی (فصلت: ۱۴-۱۵) ثمود قومی (فصلت: ۱۶-۱۷) موسی (فصلت: ۴۵) انبیا و مرسلینہ ایمان ایتیمہن قوملرک دوچار غضب الہی اولدینی (زخرف: ۲۳-۲۴) ابراهیمک پدرینہ و قومنہ خطابی (زخرف: ۲۴- الی ۲۸) موسی و معجزات و فرعون (زخرف: ۴۵- الی ۵۲) عیسی و قومی (زخرف: ۶۳-۶۴) نصارالر آراسندہ کی اختلاف (زخرف: ۹۵) (دخان: ۲۶-) بنی اسرائیل (دخان: ۱۲-۱۶) موسی و کتابی (احقاف: ۱۱) قوم عاد (احقاف: ۲۰-۲۱) ام سابقہ دن نوح قومی، ثمود قومی عاود، فرعون، لوط، ایله و تبعلر (ق: ۱۲-۱۳) ابراهیم و مسافرلری (زاریات: ۲۴-۳۷) موسی و فرعون (زاریات: ۳۸-۴۱) عاد قومی (زاریات: ۴۱-۴۲) ثمود قومی (زاریات: ۴۳- الی ۴۹) نوح قومی (قر: ۹-۱۵) عاد قومی (قر: ۱۸-۱۹) صالح و دودہ سی (قر: ۲۷-۲۹) لوط قومی (قر: ۳۳-۳۹) موسانک قومنہ خطابی (صف: ۵) عیسانک قومنہ خطابی (صف: ۶) عیسانک حواریوندن اللہ یولندہ مظاهرت طلبی (صف: ۱۴) ثمود و عاد قومنک روز جزایی انکارلری (الحاقہ: ۴-۲۷) فرعون و اوندن مقدمکی قوملر و قریہلری ہلاکی (حاقہ: ۹) طوفان (حاقہ: ۱) نوح و قومی (نوح: ۱-۲۹) جنلر حقتندہ (حق: ۱-۱۴) فرعون و رسوللر (مزل: ۱۴ و ۱۵) موسی و فرعون (نازعات: ۱۴- الی ۳۲) حدیث جنود و فرعون و ثمود (بروج: ۱۶-۱۷) قریش حقتندہ (قریش: ۱- الی ۴) اصحاب الاخدود (بروج: ۴) فرعون ذوالاوناد، عاد و ثمود (نجر: ۶- الی ۱۳) قوم ثمود و ناقہ صالح (شمس: ۱۱- الی ۱۵) طور سینا و مکہ (تین: ۲) اصحاب فیل (فیل: ۱-۵) ابولہب و قادینی (تبت: ۱-۵)

کرتک اسکی عرب عادتندہ و کرتک اصطلاحات دینیہ اسلامیہ روایت ایچون بر ویا خود متعدد اشخاصہ استناد لازمدر. انبیا و مرسلین ایسہ کتب مقدسہ بی جناب حقت کندیندن تلقی ایتدکلرینی بیان ایتمشلردر. بوسیدن دولابی انبیا و مرسلینک و ام

سالفه‌نک احواله دائر اولان خبرلر روایت ایدیلدیکنده روایت تعبیری قوللانیلمادن قصه، کوزل قصه بزسکا کوزل صورتده بیان ایدهرز کبی تعبیرات قوللانیلمش اوله جقدر مثلا (۱۲ : ۳ ده) بزسکا اولنلره قلبکی تسکین ایده جکمز انیا خبرلرینک هبسی قصه یعنی بیان ایده جکمز دینامکده در. قصص (۲۸ : ۴۵ ده) سوره سنده ایسه بزسکاموسی وفرعون خبرلرینی بر حقیقت اولمق اوزره قرائت ایده جکمز دهرک قرائته کوره دها زیانه دفته محتاج اولان تلاوت کلهسی قوللانیلمده در. قرآن کریمده بوجه آتی آیت وسوره لرده قصه کلهسی استعمال ایدلمشدر : ۳۹ : ۲۴ - ۲۸ : ۲۵ - ۴۰ : ۷۸ - ۱۶ : ۱۱۹ - ۴ : ۱۶۲ - ۲۳ : ۷۸ - ۶ : ۵۷ - ۷ : ۴۳ : ۶ : ۱۳۰ - ۱۲ : ۳ - ۱۱ : ۱۲۱ - ۷ : ۹۹ - ۴۰ : ۹۹ - ۷۱ : ۱۲ - ۱۱ - ۱۰۲ - ۱۲ : ۵ - ۴۰ : ۷۸ - ۷ : ۶۶ - ۷ : ۱۰۲ - ۷ : ۱۷۵ - ۲۸ : ۱۰ - ۳ : ۵۵ - ۱۲ : ۳ - ۱۸ : ۶۳ - ۲۸ : ۲۵ : ۷ - ۱۷۵ - ۱۲ : ۱۴ لرده قصه بیان، اثرینه اتباع، برشی بی اولدینی کبی روایت و اخبار ایلک معنارینه کلیر. قرآن کریمک مختلف آیتلرنده ده قصه کلهسی بومعنارده قوللانیلمشدر.

IV

روایت علمی هیچ بر دینده اسلامیتده کی شکننده علمی اصولاره کوره ایشله هه مش و تکامل ایتمه مشدر. اسلاملر ۲ - ۳ عصر ظرفنده روایتی بر علم حالنده تدوین ایشلر و بویانده مکمل بر ادبیات وجوده کتیر مشلردر. اسلاملرک بویانده کی سعی و اجتهادلری بوقلرله اشتغال ایدن شرق و غرب علماسنی حیرتله غرق ایتمکده در. یالکمز بویانده تدوین ایدلمش اثرلر یوزلرجه جلدلره بالغ اولمده در.

اسلامیتده علوم دینییه تسمیه ایدیلن تفسیر، حدیث و فقه و علم العقائد کبی علم دالترینک روایت حقیقه آیری سیستملی و اصوللری اولدینی کبی مذهب علماسنکده بوخصوصده آیری نقطه نظرلری واردر. بر فقه طلمک مثلا امام ابو حنیفه نک روایت اولان نظریله بر حدیث علماسنک مثلا امام بخارینک نظری آراسنده فرقلر واردر. بوده ایکی طلمک ایکی علم دالنه منسوبیتلرندن و علمی غایه لرک باشقه لغندن نشأت ایتمشدر. بز بومقاله مزده یالکمز (علم روایت حدیث) و اونک اقسامندن خلاصه ببحث ایده جکمز و علوم دینییه نک دیکر اقسامیله مناسبتدار اولان روایتلر یالکمز استطرادی بر شکلده ذکر ایدیله جکدر.

(روایت علم حدیث) تدقیق ایدیلدیکی زمان اسلامیتده روایت علمنک تشکیلی ، انکشافنک اسبابی ، تاریخی ، روایتک بر اساسی اولان اسناد ، سند ، علم الرجال ، علم درایة الحدیث ، طبقات الرواة و سائرہ ایله روایت ایدلمش موضوعلرک سجیه و خصوصیتلری بوبابده وجوده کتیرلمش آثار اسلامیه و اوروپا علماسنک علمی سیستملر دائرہ سنده بوبابده کی مطالعه و تحلیلری و اونلر طرفندن وجوده کتیرلمش آثار و سائرہ نظر تدقیقندن کچیرلمه ایدر . بوندن ماعدا کتب سته مؤلفلرینک کیملردن حدیث روایت ایتمش اولدقلری و شرائط روایتلری ، بوحدیث کتابلرنده مذکور سندلرک هانکی صحابیه متصل اولدیغی و هر باش سنددن عبارت اولان صحابینک پیغمبردن قاج حدیث روایت ایتمش اولدیغی و بونلر آراسنده کی عددی تسبیلر و اصغری اولارق پیغمبردن الک زیاده حدیث روایت ایدن اصحاب حقنده کی تحلیللر و اونلر طرفندن روایت ایدلمش حدیثلرک خصوصیتلری و بز تورکاری دیکر لرندن زیاده علاقه دار ایدن تورکاره دائر اولان حدیثلرک کیملر طرفندن روایت ایدلیدیکی و بوحدیثلرک سجیه و خصوصیتلری و محتویاتی و هانکی اصحابک روایتنده کثرتله تورات و انجیل عنصرلرینک موجود اولدیغی و سائرہ تحلیل ایدلمه ایدر .

بو تدقیقلر نتیجه سنده بیکلرجه شجره و بیکلرجه اسامی جدولی وجوده کله جکدر . بونک ایچونده بوموضوع اوزرنده سنه لرجه اوغراشمق و بیکلرجه آناری مطالعه دن کچیرمک لازمدر . بومقاله نک حجمی و هدفی بوکا مساعدا اولمادیغی کی بوجمده یازیلاجق آثار آنجاق بر قاج سنه ظرفنده تخریر ایدیله بیله جکدر . بوسیدن دولای بز بومقاله ده روایت علمنک یالکنز آنا خطلرینه تماس ایتمکله اکتفا و حدیث علماسنک روایت حقنده کی مساعیلری و تدقیقلری حکایه ایده جکیز و صوکرادن بوبابده تحلیل ماهیتده مطالعه ده بولونا جغز و آوروپاده عام حدیثده کی اختصاصلری مسام الکل اولان بر قاج متخصصک فکرلری بالاختصار نقل ایده جکیز .

V

حدیث عرب لسناننده آز اولسون چوق اولسون ، خبره اطلاق اولونور . لغت معناسنه کوره پیغمبرک حدیثی ده نیلیدیکی زمان اونک سوزلری اراده اولونور . علمی و اصطلاحی معناسیله حدیث پیغمبرک سوزلری ، ایشلری و احوالی و تقریرلری بیلدیرن علمدر . عربلرک قبل الاسلام آبا واجدادلرندن انتقال ایدن بر طاقم صرف و عنعنلری واردی .

وهرقیله بوغغنه لره کوره حرکت ایدردی. بوده اونلرک سنت عادیه لرندن عبارت ایدی. محمد [ع. م.] ظهور ایدوبده اسکی قبیله وی وقومی عرب حیاتی رینه یکی اساسلرده اسلام هیئت اجتماعی سی تشکیل اولونمقله اسکی عرب حیانتک سکلای و طرزی دکیشدیریلرک اسکی عرب سستتاری سنن اسلامییه ایله تبدیل و عرب حیانتنه برچوق یکیلرک ادخال ایدلمشدرکه بونلر سنن اسلامیهدن عبارتدر.

سنت عرب لساننده طریقت و سیرت معنا سننده در: شریعت اصطلاحنده سنتک ایکی معناسی واردر. بری بو قاریده تعریفی ذکر ایتدی کمز حدیث معنا سننده در. یعنی پیغمبرک سوزلری، افعالی و تقریرلریدر. بومعناسی اعتباریله حدیث و سنت ادله شرعیهدندر. یعنی بونکله احکام شرعیه اثبات اولونور. ایکنجی معناسی ایسه پیغمبرک سسلوک ایتدیکنی طریقت احمدیه دن عبارت اولوب کرک قرآن و کرک حدیثله اثبات ایدلمش اولسون دینک بوتون احکامنی احتوا ایدر. راولرک احوالندن و حدیثلری کیفیت ضبطلرندن، عدالتلرندن و موثوقیتلرندن و سندلرک پیغمبره متصل و منقطع اولماسندن و حدیثلرک پیغمبره وصولندن بحت ایدن علمه علم روایت اطلاق اولونور. بوعلم (اصول حدیث) نامیله ده تسمیه ایدیلیر. بوندن ماعدا برده حدیثلرک لفظلرندن ا کلاسیلان معنی و مفهومه و قواعد عربیه به و ضوابط شرعییه و پیغمبرک افعالنه تطابق اعتباریله پیغمبرک حدیثلری تدقیق اولونور، بوعلم، «دزایة الحدیث» نامی آلیر. بوندن آ کلاسیلدیغنه کوره اساس اعتباریله علم حدیث: علم روایت و علم درایت قسملرینه انقسام ایدر.

حدیث علماسی نظرنده حدیث علمتک موضوعی اولارق معنی مفهومه دلالت ایتک اعتباریله پیغمبرک حدیثلری کوسترلمکده در. پیغمبرک حدیثلری بوعلم سایه سننده بیلندیکنی کبی اهل اسلام ایچون ایکنجی درجه ده رهبر و نمونه امثال اولان آثار اصحاب ده بوعلم واسطه سیله بیلنیر. حدیث رجالنک اسامیسنی، انسابلرینی، حیات و وفیات تاریخلرینی و راولرک حائر اولدقلری اوصاف و شرائطی و وروایتلرینک مقبول اولماسی ایچون لازم کلن شرائطی و رواجلرک سندلرینی و روایت ایتش اولدقلری ذواتندن راولرک حدیثلری کیفیت تلقیاری، حدیثلری عیناً یعنی حرفیاً یا خود معناسنی (روایت بالمعنی) روایت ایتش اولدقلری و حدیثلره کندیلرندن برشی علاوه و یا خود هانکی کله وجهلینی و عبارتی خذف ایدوب ایتمه دکلیتی بیلتمک بوجهلهدندر.

بوندن ا کلاسیلدیغنه کوره [علم رجال الحدیث] = حدیث علمیه مشغول علمانک

احوالی بیلک [و علم الانساب و طبقات و تراجم احوال و علم الثقات = راویلر آراسندن موثوق اولانلرینی آیره بیلک و علم الضعفاء = ضعیف اولان راویلری دیگرلرندن تفریق ایلک و طرز تلقی و جرح و تعدیل کبی بیلگیلر روایت علمیه علاقه دارد .
علم روایتک اک مهم رکولرندن بری ده سند اولوب ، روایتک کندی اسنادینی منتهاسنه یعنی پیغمبره یاخود اولندن روایت ایدن صحابه قادار ربط ایلمسندن عبارتدر .

اسناد ایسه پیغمبرک برسوزینی یاخود اولنک بر فعلنی پیغمبرک کندیسندن و یاخود اولنک صحابه لرینک برندن باشلایه رق حدیثک متننی یازی ایله تثبیت ایتمش اولان ذاته کلنجه یه قدر روایت ایدن بوتون راویلری زمان صیره سیله شفاهاً تعداد ایلکدر . دیگر تعبیرله پیغمبرک یابدینی یاخود سویلدیکی شیلردن برینی (آ) ایشتمش یاخود کورمش و صوکرادن بونی . شفاهاً (ب) یه سویله مش ، (ب) دن (ت) یه ، (ت) دن ج ه حکایه ایلش و بوضو رتله او حدیثی یازی ایله ضبط ایتمش اولان مؤلفه قدر کلشدر . بوندن ا کلاشلدیغنه کوره اسناد تاپیغمبره قدر ایریشن برطاقم اسامی جدولندن عبارتدر .

حدیث علمی ایچون اسناد و روایتک اهمیتی او قدر بویوکدرکه حتی حدیثلر راویلره و روایتلره کوره مختلف افسامه تفریق ایدیلرلر . مثلاً بر حدیثی یالانه نسبت ایتک قابل اولیان غیر محدود راویلر روایت ایدرسه ، حدیث متواتر و ایکیدن زیاده راوی روایت ایتدیکی تقدیرده حدیث مشهور اولور . اوچدن ا کسیک راویسی بولوندینی زمان حدیث عزیز و یالکیز بر شخص روایت ایدرسه غریب اولور . حدیث متواتر اولدینی تقدیرده اولنک راویلرنده قهالك و عدالت کبی اوصاف آرانماز . حدیثلرک دیگر قسملرینی روایت ایدن راویلرده ایسه معین و معلوم اوصاف و شرائطک بولونماسی مشروطدر . بو اوصاف و شرائطه کوره حدیثلرک درجه لری متفاوت اولور . مثلاً بو شرائط و اوصاف موجود اولدیغندن اک صحیح سند : (۱) الزهرینک سالم بن عبدالله بن عمر دن و اولنک ده پدرندن و (۲) حماد بن سلمه نك ثابت دن و اولنک ده انس دن و (۳) سهیل بن ابی صالحک پدرندن و پدرینک ده ابوهریر دن اولان روایتلری برنجی درجه ده صحیح روایتلر اولار ق تلقی ایدلمشدر . روایتلرنده بو اوصاف و شرائط تحقق ایتدیکنندن امام بخاری ایله امام مسلمک بالاتفاق اولان روایتلری دیگرلرینه ترجیح ایدلمشدر . و امام بخاری نك شرائطی داها آغیر و کتابی ده قرآندن صوکره اک صحیح بر کتاب (اصح الکتب بعد کتاب الله البخاری) اولار ق قبول ایدلدیکنندن بخاری روایتی مسلم روایتنه مرجحدر .

راوی‌ها کذب یا خود کذب متهم اولمابی یا خود غفاتی ، فسقی و همنه کوره روایتی ، و روایت‌ها کندیسندن نه اولان راوی‌ها روایت‌ها مخالفتی ، جهالتی ، بدعتی ، سوءحفظی اعتباریله حدیث موضوع ، متروک ، منکر و معلل کبی اقسامه انقسام ایدر .

محدثین روایتی برده سن اعتباریله تحلیل ایتشملدر . بو تحلیلله کوره راوی روایت ایتدیکی ذاتله سنده مساوی یا خود مقارن اولورسه بو روایت (مدیح) نامنی آلیر . (بو بایده الدار قطنی آری بر اثر یازمشدر) سناً کندیندن دون اولاندن روایت ایدرسه (روایت‌الاکابر عن الاصغر = بو بوکک کوچو کدن روایتی) نامنی طاشیر . راویلسندک بدایتندن نهایتنه قدر بر دورلو تعبیله مثلا سمعت یا خود حدیثا و سائر کبی عباره لرله روایت ایدر لورسه بو حدیث مسلسل تسمیه اولونور . راویلرک اسملری شکل جهندن بر دورلو اولوبده نقطه جهندن مختلف ایسه (المؤتلف والمختلف نامی ویریلیر (ابو احمد العسکری و عبدالغنی بن سعید و الدار قطنی لر بو بایده آری اثر لر یازمشلدر) راویلرک کنیه لری و لقب لری بیله بوتون اهمیتله تدقیق ایدلمشدر . بوندن ده مقصد اسملری بر اولوبده کنیه لری مختلف اولان راویلری و یا خود ایکی کنیه سی یا خود ایکی لقبی اولوب اولمادیغنی و کنیه سی یا باسنک اسمیله مشترک اولانلرینی یا خود عکسفی و با باسنک آدینه نسبت ایدیلنلری (ابو ایوب و ام ایوب کبی) او کره نمک و بوتلری یکدیگرندن تفریق ایتمکدر . حتی راویلرک بر اولری و همشیره لری و شیخلق و طلبه لک آدابنه رعایت ایدوب ایتدکاری ، حدیث لری کیفیت تلمیذ لری و کیفیت تلقین لری و روایت ایتش اولدقلری حدیث لری تحریر لری و حدیث روایتی ایچون واقع اولان سفر لری و مسند حالده حدیث لری جمع و تألیفلری و سائر حاللری اینجه تدقیق لردن کچیرلمشدر . [۱]

انسابه دائر اولان معلومات حدیث کتابلرنده بیغمبرک نسبتنه دائر روایت ایدلمش اولان حدیث لرله باشلامشدر . بناء علیه حضرت محمد (ع . م) دن حضرت ابراهیمه ایصال ایدیلن بو شجرک منصبلرندن برینی حدیث کتابلری تشکیل ایدر . بوسیدن دولایی حدیث تاریخنه و حدیث علمی او کره نمکله اشتغال ایدن ذوات بو شجره لری و بو شجره لرده مذکور اولان آری اشخاصی تدقیق ایتمک مجبور ایتنده در لر . بو شجره نک حضرت محمدن عدنانه قدر اولان قسمنی اکثریتله عرب اسامیسی تشکیل ایدر؛ یوقاریکی طرفی ایسه عربلر طرفندن [۱] بو بایده استفاده سی اک قولای اولان اثر لر مقدمه ابن الصلاح - الحافظ ابی عمر و بن عثمان بن عبدالرحمن بن عثمان بن موسی بن ابی النصر النصری الشهرزوری ۶۴۳ هجری سنه سنده وفات و نخبه الفکر - ابن حجر العسقلانی و الفیه العراقی کبی اثرلدر .

تبدیل ایدلمش اسکی عبرانی اسم لرندن مر کبدر . ایشته بو شجره حضرت عمر زمانندن اعتباراً دفترله یازیلان اسامی و بونلرک نسبلی علم الانساب علمی ایچون بر اساس و منبع تشکیل ایتشلردر . محدثلر ایشته بو اساسلر دائره سنده راویلرک نسبلیخی آرا مشلر و هر بر راوینک نسبی حقنده آز چوق معلومات طوبیلامشلردر . بعضاً بونکله ده اکتفا ایتهدن بخواسر ایل بیغمبر لرینک واسکندر کی مشهور رجالک نسبلیخی نثیت ایتمکله ده اوغراشمشلردر . بونک نتیجه سنده بر عدد معین ایله تحدیدی مشکل اولان شجره و نسبنامه لر و اونلردن قرح ایتش شجره سلسله لری توره مشدر .

بورایه قدر خلاصه الحلاصه اولارق نقل ایتدی کمز شتدلر روایت و اسناد ایله حدیثلرک تقسیمانندن و آنا خط لرندن عبارتدر . بونلر اوصا ندیر یخی اولقله برابر حدیث تاریخی و حدیث علمی حقنده بر فکر حاصل ایتک ایچون بیلنمه سی ضروری اولان شیئلردر . بو تقسیمانندن آ کلاشیلدینی کی موضوع بحث اولان اساس مسئله لر: (۱) روایت علم حدیث ، (۲) درایت علم حدیث ، (۳) روایتک بر فرعی اولان علم رجال الحدیث ، (۴) علم الانساب و طبقات و تراجم احوال و (۵) علم الضعفاء یعنی روایتلری ضعیف اولانلری تفریق ایده بیلمک و (۶) جرح و تعدیل ، (۷) اسناد ، (۸) کتابة الحدیث یعنی حدیثلری یازی ایله نثیت ایلمک کی موضوعلردر .

آشاغیده درج ایده جکمز کتابیات قسم لرندن آ کلاشیلدینی کی بونلر علم روایتک بره فرعی اولان آیری آیری علم دالارندن عبارت اولوب هر بری حقنده متعدد اثرلر وجوده کتیرلشدر . بوندن آ کلاشیلدینه کوره بو مسئله ره دائر تفصیلاتده بولونمق ایچون بر سه ری وجوده کتیرمک ایجاب ایدهر . مقاله مزک جمعی ده و وضعیت مزده بوکا مساعده اولمادیغندن بز بو مقاله مزده بونلری یالکز بر قوش باقیشی ایله کوزدن کچیر . جکز .

VI

۱ — روایت : غیر دینی روایتلر قسمنده بیان ایتدی کمز وجهله عربلر اسلامیت دورندن مقدمه روایت ابلاه اشتغال ایدرلر و اونلرک قبیله حیاتلری ایچون بو بر ضرورت ایدی . علوم اسلامیه نک تدوینته مباشرت اولوندینی زمان یکی تشکل ایتش اولان اسلام حیات اجتماعیه سی ایچون روایت بر ضرورت حالی اکتساب ایتمشدر . اسلام حیات اجتماعیه سی دینه استناد و هر ایشنی دینه توفیق ایدهن بر تشکیلانندن

عبارت اولدیغندن معاملات و عبادات و اعتقادات داخل اولدینی حالده هر شیء حتی الك اوافق حزئیات بیله دینه تطبیق ایدلمشدر. بوکی تفرعات قرآن کریمده موجود اولمادیغندن پیغمبرك سویله مش اولدینی سوزلردن و سیزدن و حتی اونك حضورنده یا یلوب تصویر ایتش و یا انكار ایتمه مش اولدینی واقعه لردن آرا مشلردر. حضرت پیغمبرك وفاقی متعاقب قریش و انصار آراسنده امامت (خلافت) حقنده اختلاف حاصل اولدیغنده حضرت ابوبکر امامت قریشك بر حتی اولدیغنه دأر مشهور حدیثی روایت ایتشدر. حضرت عثمانك وفاتندن سوکرا حادث اولان فتنه لرائناسنده سیاسی وقیمأ دینی بر ماهیتده تشکل ایدن فرقه رؤسائی و سائره کندی غایه و هدف لرینه واصل اولمق مقصدیله يك چوق احادیث روایت ایتشدر. بونلر محتاج اولدقلری زمان بلا تردد بر حدیث ایدوروب سویلر لردی. حضرت علی طرفدار لری علینكده خلافتی لهنه بر چوق حدیثلر ایجاد ایتشدر. بوسبب دولایسیله تا عبدالله بن عباس زمانندن اعتبارأ اودورده اصحاب علی نامی ویریلن یوقر قه منسوبینی طرفندن روایت ایدلمش حدیثلره تردد و شبهه نظریله باقیلمشدر. حتی صحیح مسلم [۱] دن آکلاشلدیغنه کوره عبدالله بن عباس حضرت علییه نسبت ایدیلن و قضایه دأر اولان یازیلرک بر قسمنی احبا ایتشدر. عبدالله بن عباس : علیدن عبدالله بن مسعود واسطه سیله روایت ایدیلن حدیثلردن ماعداسنك مقبول اولمادیغنی المغیره دن روایت ایتشکده در. [۲] تابعیندن مهلب بن ابی صفره خوارج علیه اسلام لری قوتلندیرهك ایچون کندیلندن حدیثلر ایجاد ایدردی. [۳] اصلسز حدیث سویله نلرک عددی آزدکلدی. بونلر ایچرو سنده الك مشهور لری : ابن ابی بیحی ، و اقدی ، خراسانده مقاتل بن سلیمان ، شامده محمد بن سعید ، ابن ابی العوجاء ، احمد جو بیاری ، ابن عکاشه کرمانی ، ابن تیمم [۴] لردر .

اسلام هیئت اجتماعیسی زمان رسالتدن اوزاقلاشدیقچه اسکی صافیتی غائب ایتدیکندن اسلام لری ترغیب و ترهیب مقصدیله ده حدیثلر ایجادینه کیرشیمدر . مقصد خیر اولدینی ایلری به سوز بلرک بوکی خصوصلرده حدیثلر ایجاددی بعضی کراهته تجویز ایدلمشدر [۵].

[۱] مسلم ج ۱ ، ص ۸

[۲] مسلم ج ۱ ، ص ۹

[۳] ابن خلکان ج ۲ ، ص ۱۴۶

[۴] ابن خلکان ج ۲ ، ص ۱۱۳

[۵] مقدمه ابن الصلاح ص ۳۸

ثابت بن موسیٰ الزاهد: «کیجه لری چوق نماز قیلان کیمسه نك کوندوزلری یوزی آیدین اولور.»
 مآئده بر حدیث ایجاد ایتدیکی معلومدر. ابی علقمه (عین ذات نوح بن ابی مریم
 دینمکلهده معروفدر) قرآنده کی آیری سورهلرک فضائل حقیقهده [عکرمه دن اوده عباسدن
 روایت ایدر] دییه بر سند ایجاد ایدهلرک حدیثلر ایجاد ایلشدر. بو یاپدیغک ایش نه در
 ده نیلدیکی زمان: «انسائلرک قرآندن اعراض ایدهلرک ابو حنیفه فقهیله و محمد بن اسحاقک
 مازیسنیله اشتغاللری کورد کدن صورکرا حسبه لله وضع ایتدم» دیمشدر. ابی ابن کعبک قرآنک
 آیری سورهلرینک فضیلتنه دائر ایجاد ایش اولدینی اوزون حدیثلری ده بوجه دندر. [۱]
 حدیث علمنک تدویننه باشلان دینی زمان بوکی یالان حدیثلرک اوکنی آلمق و صحیحلری
 یالانلردن تفریق ایله مک بر ضرورت حالی اکتساب ایتمشدر. بوسیدن دولایی راویلر
 و روایت حقیقهده بر طاقم قیودات و اوصاف و شرائط تعیین ایلک و راویلرده بو شرائط
 و اوصافک موجود اولوب اولمادیغنی تدقیق ایلک ضرورتی حاصل اولمشدر. بو شرائط
 و اوصاف تثبیت ایلدیکی زمان ینه دینه استناد ایدلمشدر. بو مقصدله قرآن کریمدن آیتلر
 آرانمش و بیغمبرک بوکی خصوصلرده بر سوز سوبله بوب سویله مدیکی تدقیق ایدلمشدر.
 تدقیق نتیجه سنده قرآن کریمده شهادت حقیقهده وارد اولان آیتلردن دلیللر استخراج
 ایدلمش [۲] و بیغمبردن ده بعض حدیثلر روایت اولومشدر [۳]. بو بایده وارد اولان

[۱] عین اثر عین صحیفه. بوکی اسبابدن دولایی صحیح بخاری و مسلم کی اثرلر استننا اولوندی
 تقدیرد و عطف و ارشاد و حتی علمی مقصدله کوره یازلمش کتابلر یالان حدیثلر ایله دولدرلمشدر.
 (تنبيه الغافلين) قییلندن اولان موعظه کتابلردن صرف نظر غزالی کی بو یوک اسلام عالمترینک
 اثرلری ده (احیاء علوم الدین) موضوع حدیثلرله مملؤدر.

[۲] مثلاً بقره سورهنده شهادت حقیقهده وارد اولان ۲۷۸ نجی آیتدن.

[۳] صحیح مسلم صاحبی ج ۱، ص ۴، ۵، ۶ لرده: «صحیح روایتلری سقیملردن روایتلری
 موثوق اولان ذواتی متهملردن تمیز ایده بیلهن هر راوی ایچون روایتلری موثوق و صحیح اولانلردن
 روایت ایلک و اجیدر» دییور. دلیل اولارق برنجی نومرولو حاشیهده کوستردیکمز آیتلری ذکر
 ایدهلرک فاسقک و صاحب عدالت اولمایلر ذواتک و ضعفاک روایتلری مقبول اولمادیغنی استخراج ایدیور.
 مسلم، یالانچیلردن و ضعفادن روایتک عدم جوازینه و هرایشیتدی شیتی حدیث دییه روایت جائز
 اولمادیغنه دلالت ایدن احادیثی آیری بایلرده طولامشدر. بو احادیثک مالی بوجه آتیدر: (۱)
 یالان اولدیغنی بیلهرک بئم حدیث دییه روایت ایدهلر کندیلری یالانچیدرلر. (۲) هرایشیتدیکی سوزی
 (بلا تدقیق) حدیث دییه روایت ایتک کذبدر (بو حدیثی ابی الاحوص عبدالله دن اوده بیغمبردن
 روایت ایدهلر. (۳) بئم اتمه صوک کونلرینی یاشادیغنی زمان سز و سزک آبا و اجدادکنز ایشیتمه مش
 اولان شیلری روایت ایدهلر (ابو هریره حدیثی. (۴) آخر زمانده سز و بابالرکنز ایشیتمه مش

آیت کریمه لردن واحادیثدن روایتک دینی برایش یعنی روایت واسطه سیله ادله شرعیه تک بری اولان حدیثلر تثبیت ایدلدیکنندن حدیث روایتی ایچون عدالت ، ضبط ، اتقان ، مسلم ، بالغ ، عاقل واسباب فسقندن تاری و روایت ایش اولدینی حدیثلرله عامل اولق و حدیثلری ایله یازدینی مجموعه احادیثدن نقل ایتدیکی تقدیرده کوزجله تثبیت ایدلمش اولق و حدیثک معناسنی نقل ایدر ایسه معنی ایله علاقه دار اولان علملری بیلیمک بر شرط اولارق قبول ایدلمشدر .

بونکله برابر سوکرادن بوخصوصده برجوق استثنالر وقوعه کیش وحق فضلجه تساهلده کوسترلمشدر . بو استثنالره کوره اللهک اوصافنه و حرام و حلاله متعلق قواعد اسلامیه دن اولمان موعظه ، قصص و اعمالک فضائلو ترغیب و ترهیب کبی موضوعلرده سندلرده تساهل وضعیت حدیثلری روایت تجویز ایدلمشدر . [۱]

بخاری کبی مدقق بر حدیث علمک اثرنده بیله دیکرلری طرفندن روایتلری جرح ایدلمش ذواتدن روایتلر واقعدر : مثلاً (۱) عکرمه مولی ابن عباس ، (۲) اسماعیل بن ابی اویس ، (۳) عاصم بن علی ، (۴) عمر بن مرزوق (مسلمده بوندن روایت ایتشدر) . (۵) سوید بن سعید (ابی داودده بوداندن روایت ایتشدر) بو جمله دندر . بوکارو اینک روایتی جرح ایتیمی مستلزم اولان اسبابده کی اختلاف نظر بر سبب اولارق کوسترلمشکده در . [۲] بعضاً بک جزئی و اهمیتسز شیئر ایچونده روایتلرک ترک اولوندینی واقعدر . مثلاً شعبه یه : « نه ایچون فلانک حدیثی روایت ایتیمورسکنز ؟ » دنیلدیکنده « حیوانه بینهرک کزدیکتی کوردم و بوسیدن دولایی روایتی ترک ایتدم » دیمشدر [۳] خطابی و رافضیلرک روایتلری قبول ایدوب ایتهمکده اختلافلی بر مسئله در [۴] خطابی و رافضی اولان راوی

حدیثلری روایت ایدن دجاللر و بالانجیلر ظاهر اولور (ابوهریره حدیثی . (۵) پیغمبردن یالکز صحیح اولان حدیثلر روایت اولوندینی زمان بزده روایت احادیثله اشغال ایدرک . آدملر پیغمبر حدیثی دییه اونک سویله ممش اولدینی سوزلری روایت ایتیمک باشلادقن سوکرا روایت حدیثی ترک ایتدک . (ابن عباس) .

[۱] مقدمه ابن الصلاح ص ۲۸ - ۲۹

[۲] مقدمه ابن الصلاح ص ۲۹

[۳] عین اثر ص ۴۱

[۴] خوارج ، غلاة الشیعه و اباضیه مذهبنه متسوب اولوبده حدیث روایت ایدن ذواتک اسامی جدولی (فتح الباری) تک ۱۴ نجی جلدی اولارق طبع ایدلمش اولان مقدمه سنده ۴۶۵-۴۷۵ صحیفه لرده مندرجدر . عین اثرده بونلردن اولان روایتلرک مقبول اولوب اولمادیقی حقهده کی مختلف فکیرلرده طوبلانشدر .

روایت ابتدیی حدیثی برنده بدعت دعوت اتمه دیکی تقدیرده اکثر علما اونک روایتی قبوله طرفداردرلر . متدعك روایتی قبول ایدوب اتمه مك مسئله سنده شافعیلر یئنده اختلاف وارددر [۱] . محدثلر بونلرك روایتلرینی استخراج حکم بوللو روایت اتمزلر ایسه ده استشهاد طریقیه روایت اتمکده درلر . (اهل الرأی والقیاس) نامی ویریلن حقیه علماسنك حدیثه نظرلری حقیده (درایه حدیث) فصلنده بعض مطالعه لرده بولوناحقز . بوراده حقیه علماسنك مروی عنه اولان شخصی ولاعرفه ولادری = ویاخود بیلمیورم کبی عیارلر قوللانیلیر ایسه بوکی ذواتك روایتلرینی قبول اتمه دکارینی وسأر فقها ومحدثنك قبول ایتدکلرینی قیدایتمکله اکتفا ایده جکمز . راوی ثقه اولدینی تقدیرده اوندن واقع اولان سهو ونقصان سنبله بوکی راویلرك روایتلری ترك اولونماز . الخطیب (اخبار من حدث ونسی) نامیله بوکی راویلری جمع ایتشددر .

اهل حدیثك بر فرقه سی اجرت مقابلنده حدیث روایت ایدنه نلرك روایتلرینی قبول اتمه مشلرده اسحاق بن ابراهیم ، احمد بن حنبل وابی حاتم الرازی لرده بوخصوصه عین فکری تصویب ایدنه نك بوکی ذواتك شفاهی و تخریری اولان روایتلری مقبول اولمادیقنی تصریح ایدیورلر .

روایت ایدلمش حدیثلرك مقدار وعددی حقیده بر فکر حاصل ایده بیلمك ایچون بوراده مشهور محدثلرك روایت اتمش اولدقلری احادیثك جدولنی درج ایدیورم .

۱ — احمد بن حنبل — ۱۵۰ بیکی سند ومنوته مبنی اولمق اوزره یكونی ۹,۰۰۰,۰۰۰ (بز میلیون) مقدارنده .

۲ — ابو عبدالله محمد بن اسماعیل البخاری — ۶۰۰,۰۰۰ (آتی بوز بیک) مقدارنده

۳ — یحیی بن معین — گندی الیه ۶۰۰,۰۰۰ (آتی بوز بیک) حدیث یازمشدر [۲]

۴ — امام مسلم — حدیثدن انتخاب طریقیه مشهود صحیحنی یازمشدر .

۵ — ابی داود — سلیمان بن الأشعث — ۵۰۰,۰۰۰ (بش بوز بیک) حدیث یازدیغنی

بیان ایتشددر . [۳]

II — علم درایه حدیث : حدیثلرك لفظلرندن آکلاشیلان معنی ومنهومه وقواعد

[۱] عین اثر ص ۴۴

[۲] ابن خلکان ج ۲ ، ص ۲۱۵ .

[۳] سبل السلام شرح بلوغ المرام هند طبعی ص ۴ ، ۵ ، ۶ لرده .

عربیہ و ضوابط شرعیہ و پیغمبرک افعالہ تطابق اعتباریہ پیغمبرک حدیثلرینی تدقیقندن عبارت اولان بو علمله ، مع الاسف ، محدثلر پک آز اشتغال ایشملر در .

تعریفندن آ کلاشلدینی کبی بوفن حدیث علمنک روحیدر . فقط بو تعریف ناقصدر . اسلاملر آراسنده مجمع علیہ اولان قواعد کلیہ کوره قرآنہ مخالف و معارض اولان هر حدیث و سوز متروکدر . عین زمانده قرآن کریم متعدد آیتلرنده عقله پک بویوک بر قیمت ویرمشدر . بناء علیہ بو تعریفه آجیق بر صورتده (قرآن کریم) و (عقل سلیمه) تطابق قیدلری ده علاوه ایدلملی بو نقطه نظرندن حدیثلر تحلیل اولونمالیدر . بئم فکرمه کوره روایت حدیث علمنه (اصول حدیث) نامی ویرلمه دن موضوع مجتمز اولان بو علم (اصول حدیث علمی) نامیله تسمیه ایدلملی ایدی . احادیث بو نقطه نظرندن تحلیل ایدلمش اولسه ایدی اصح الکتب اولان بخاری ایله مسلمده مندرج بر چوق حدیثلری بیله جرح ایلمک ایجاب ایدره دی . مع هذا حدیثلری بو نقطه نظرندن تحلیل ایدن ذواتده بولونمشدر . امام ابوحنیفه ، بونلرک ایلملی کلنلرندن اولدیغی قطعی بر صورتده تثبیت ایدره بیلیرز . شرح مسند امام اعظم (خضفکی مسندی) نام اثرده « امام ابوحنیفه درایت اهلندن (مقصدی درایت حدیثدر) اولدیغندن اونک نظرندره بر چوق روایتلر توضیح ایتمه مشدز [۱] » دنیلیر . ابن خلدونده کندینک مشهور تاریخک علم الحدیث بابنده « ابوحنیفه حدیث اولدیغی یقین درجه سنده اولسه بیله نفس فعله یعنی واقعه مخالف اولور ایسه او حدیثک روایتی تضعیف ایشمشدر . بوسیدین دولایی بو امام آز حدیث روایت ایشمشدر [۲] » دییور . حدیثلری بو کبی تدقیق و تنقیدلره تابع طو تدیغندن امام ابوحنیفه نظرندره صحتی شبهه سز اولان حدیثلرک مقداری آنجا ۱۷ در . امام مالک کوره ده بوقیل حدیثلرک عددی ۳۰۰ دن فضله دکلدر [۳] . امام ابوحنیفه حدیثلری بو نقطه نظرندن تدقیق ایتدیکنندن بو مذهبک ایلملی کلن علمایی یالکز حضرت عمر کبی اجلائی اصحابدن روایت ایشملر در .

ابوحنیفه « انسان ، یالکز ایشیتدیکی کوندن اعتباراً روایت ایدن ساعتده قادر حافظه سنده . صاقلادینی حدیثلری روایت ایتمه لیدر » دییور [۴] . یعنی امامک نظرندره روایت بالمعنی صحیح دکلدر .

[۱] مسند امام اعظم خضفکی ص ۳ .

[۲] عین اثر عین صحیفه .

[۳] ابن خلدون ج ۱ ، ص ۳۶۹ .

[۴] خضفکی عین صحیفه .

المنیات مجموعه سی صائی ۴

تعریفدن آ کلاشدیغنه کوره علم روایت حدیث ایچون علوم لسانیه دن ماعدا برده قواعد شرعیه به و بیغمبرک تاریخه و سیرینه کسب و قوف ایلك لازمدر . دیمک بر حدیثک معناسنی آ کلا قدن صوکر اونی قواعد شرعیه ببناء تحلیل ایلك و دیگر حدیثره توفیقاً اوندن بر حکم چیقارمق ایجاب ایدهر .

بو علم آرزوق فرقله فقه علمنه تطبیق اولوندیغنی زمان (اصول فقه) نامنی آ ایره هر حالده فقه علماسی بو ایده محدثینه کوره چوق اوغراشمشدر . محدثلر ایسه آغیر مساعیلرینی سند و اسنادلره و علم رجاله و سایرینه تخصیص ایدهرک حدیث ایچون اک مهم اولان بو علمه لزومی درجه سنده اهمیت و برمه مشلدر .

VIII — علم رجال حدیث : روایت ، علمی حدیث ایچون نه قدر مهم ایسه روایتک اساسنی تشکیل ایدهن حدیث رجالنی یعنی حدیث ذواتیله اشتغال ایدهن ذواتک احوالی بیلمکده محدثین نظرنده اودرجه ده اهمیتله تلقی اولونمشدر .

حدیث علمنده بر اصطلاح اولق اوزره سند و زوای اطلاق ایدیان راولیرک احوالی تدقیقندن عبارت اولان (علم رجال الحدیث) بوتون اهمیتله تدقیق ایلمشدر . حتی الفیه العراقی مؤلفی بو بیلگی نی نصف علم حدیث اولارق تلقی ایتمشدر . بو ایده اثرلر تألیف ایدن علمانک اک مشهورلری بوجه آیدر :

الدارقطنی ، الخطیب البغدادی ، ابن ماکولا ، ابن نقطه ، الحافظ الذهبی ، المزنی وابن حجر العسقلانی کبی بر چوق ذوات بو ایده متعدد اثرلر تألیف ایلمشدر . بو خصوصده تألیف ایلمش بعض اثرلر کتیه و لقبلر حذف ایلمک صورتیه تألیف ایلمشدر . بو موضوعده تألیف ایلمش اثرلرک اک کوزلی و قوللائیشلیسی ابی عبدالله الحاکم الذهبی نک (المقتنی فی سردالکفی) نام اثریدر .

حدیث رجالک لقبلی حفته ابو بکر الشیرازی و ابو بکر الفلکی (منتهی الکمال) و ابن الجوزی اثرلری معروفدر .

بونلردن ماعدا کتیه و لقب و یا خود اسملری متشابه اولانلر حفته الخطیبک (تلخیص المتشابه) نام اثری مشهوردر .

بو ایده تألیف ایلمش اثرلرک بعضیلرنده یالکیز تراجم احوال تحریر ایلمکله اکتفا اولونمشدر . ابن سعد (طبقات بن سعد) ، ابن خیشمه ، احمد بن زهیر و امام ابی عبدالله البخاری (تاریخ البخاری) اثرلری بو جمله دندر . بعض اثرلرده یالکیز روایتلری موثوق اولانلر

(ابن حبان و ابن شاهین اثر لری یا خود یا الکنز روایت لری ضعیف عدایدینلر (ابن عدی) اثری و بوبایده یازلمش اثر لک بعضیلرنده جرح و تعدیل اساسنده روایت لری موثوق و ضعیف اولانلر بر لکده طوبیلا مشدر .

بوموضوعده تألیف ای دینلن بوتون اثر لری درج ایلمک ایچون مقاله منک حجمی مساعد اولمادیغندن اک مشهور لرینی ذکر ایلمکله اکتفا ای دیوروز :

اسماء رجال صحیح النجاری — ابی نصر احمد بن محمد السکلابی اثری — ۳۹۸ هجری سنه سنده وفات .

اسماء رجال صحیح البخاری — ابی بکر احمد بن علی بن محمد اصفهانی اثری — ۴۱۸ هجری سنه سنده وفات .

اسماء رجال سنن ابی داود — ابی علی حسین بن محمد الجبائی الطائی — ۴۹۸ هجری سنه سنده وفات .

اسماء رجال الکتب الستة — الحافظ بن النجار محمد بن الحسن بن هبة الله — ۶۴۳ سنه سنده وفات اولوب عین مؤلف طرفندن الخطیبک (تاریخ بغداد) نام اثرینه بر ذیل دخی یازلمشدر .
اسماء رجال الموطأ باساعاف المبطأ — سیوطی اثری

اسماء الصحابة — امام ابی عبدالله محمد بن اسماعیل البخاری اثری — ۲۵۶ هجری سنه سنده وفات .

رجال الاربعة — ابن حجر العسقلانی — ۸۵۲ هجری سنه سنده وفات .

رجال الصحیحین — ابی القاسم هبة الله بن حسن الطبری اثری — ۴۱۸ هجری سنه سنده وفات .

المثابة فی آثار الصحابة — سیوطی اثری .

IX — علم الانساب و طبقات و تراجم احوال .

اسکی عربلر آبا و اجدادک شان و شرفیه اقتیضار ایده لرلردی . اونلرک مقبله لرینه و مقاخربینه پک زیاده اهمیت و یر لرلردی . خلقک قوه تخلیه سی ، قبیله ک غروری ، شاعر لک تصویر و توضیقلری بونلره یکی عنصر لر یارادیر و بر طاقم تفصیلات علاوه ایدردی . آبا و اجدادک قهرمانلقلربنی و مقاخربنی منتظماً بیان ایلمکده پک مزغوب ایدی . بو حال اسکی عرب ادبیاتنده پک بارز بر صورتده کوریلیر و بومقبله و مقاخربربنیجی درجهده بر موقع اشغال ایده لر [۱] .

[۱] بز بوراده اسکی عرب خاطر لرنده قطعی بر شجره فکری موجود اولوب اولمادیغندن بحث

ذاتاً هراسکی ملت کندی آبا واجدادینک نسنه ، مقبه و مفاخرینه بو بوک بر اهمیت عطف ایشدر . راه مدینه سلوک ایتیم ملت آراسنده قوتلی بر رابطه تشکیل ایدر . آبا واجدادله تفاخر اتمک ایچون نسب بر وسیله در - تا آتوریلردن باشلا بوق یونانلیره قدر تاریخ بشری بر قوش باقیشی ایله کوزدن کچیرر ایسهک اوملتلرک آلهلرک نسیلرینی ویکدیگرندن ناصل تسلسل ایتدکلرینی آغزندن آغزله روایت ایلک طریقله ذهنلرته یزاشدیرمش اولدقلرینی کوریرز . اودورلرک اقوامی رعادت اولق اوزره بالخاصه بو بوکلرینک نسیلرینی آلهلردن برینه ربط ایده رلردی .

عبرانیلر ایسه آبا واجدادلرینک بشریتک فوقده اولدیغی کوسترمک مقصدیله اونلرک نسیلرینی انبیا و مرسلیندن برینه قدر ایصال ایشلردر .

اسکی تورک دینلرینک و شجره لرینک بقایاسنده ده بو ایزواضح رصورتده کورلمکده در . اسکی تورک دینلرند آلهلرک نسیلرینه ویکدیگرندن نه صورتده تسلسل ایتدکلرینه داغز آزچوق معلوماته و اشاره لره تصادف ایدلمکده در . تورک نسابلری ده عبرانیلر کی بو بوک آدملرینی پیغمبرلرک بری و اب البشر امله مشهور اولان حضرت آدمه ایصال ایده رلردی . مثلاً تورک روایتلرینه کوره اوغوز یافت واسطه سیله حضرت آدمک اوغلیدر حتی تورک نسابلری بو خصوصده بر شجره ده وجوده کتیرمک ایسته مشلردر . بو باده اک مؤخر یازیلان ابوالغازی بهادر خانک (شجره تورکی) نامنده کی اثرنده بو خصوصده اثباتی مشکک اولان بر چوق معلومات واردر . حتی جنکیز خانک نسبی یازان مؤرخلر اونک نسبو اونجی باباده خرسیتیانلرک مریم العذرا لری کی باباسز چو جوق طوغوران یعنی روح فتح ایدیلن فوق البشر برخانمه ربط اتمک صدندنه بولومشلردر .

کتاب مقدسه لر ایچروسنده قطعی بر شجره به مالک اولانی انجیلدر . عیسانک اللهک اوغلی اولدیغی تلقین ایدن بو اثرده حضرت عیسانک نسبی داود و سلیمان واسطه سیله بنی اسرائیل رؤساسندن و پیغمبرلرندن اولان ابراهیم و نوحه بدر چیقارلدیغی کورسورز . [۹] قرآن کریمده پیغمبرک نسبی حقنده برسوز بیله بوقدر . حضرت محمد (ع م) ایله حضرت

ایده جک ده کلز Alhandlungen Zur Arabischen Philogi بو خصوصده اوروپا مأخذلرینک اک مهملرندن غولتریرک : Uber die Vorgeschichte der Niga poésie و سپره نکرک Das Lebu und die Lehre des Mohammad نام اثرلیدر . بوا یکی اثرده عرب و اسلام شجره لرینک منشأ لری حقنده ایجه تدقیقلر مندرجدر .

[۹] انجیل متانک برنجی صحیفه سنه باقیکنز !

ابراهیم آراسنده موجود اولان یکاهه مناسبت اولارق هر ایکسینک ده بنی بشری مجوسیتدن خلاص ایده جک حق دینی (دین حنیفی) تعلم وتلقین ایچون کوندولمش اولدقلری بیان اولونمقده در. حضرت محمد (ع.م) متعدد حدیثلرنده کندینک عادی بر آدم اولدیغنی بیان آیلش و کندینه فوق البشر هیچ بر قیمت ویرمه بشدر. بونکله برابر اونک شجره سنی یازان محررلرده بنی اسرائیل نسابلری کی محمد (ع.م) عائله سندن اصلیل بر طائله اولمادیغنی بیان ایده رک بر جوق حدیثلر روایت ایلشدر.

پیغمبرک نسبی حقیقده ایلك معلومانه بز حدیث مجموعهلرنده (کتاب السیر قسملرنده) تصادف ایتمکده بز. بوباده الک جوق حدیث روایت ایدن ذاتک عبدالله بن عباس اولدیغنی ذکر ایتمکلمز لازمدر. بونلرک هپسنده حضرت محمد (ع.م) نک نسب شریفی حضرت ابراهیمه ایصال ایدلشدر. بو حدیثلرک تدقیقی مقاله مزک موضوعی خارچنده اولوب اختصاصی آری تبیغنامه لره محتاج اولدیغندن بو خصوصده تنقید ویا تحلیل ماهیتنده برسوز سوبلیه میه جکمز [۱].

اسلامیت دورنده علم انسابک اساسلری حضرت عمر دورنده مسلمانلری نسابلرینه و پیغمبره اولان قرابتلرینه و اسلامیتده کی قدملرینه کوره اسملرینک دفتره قید اولونمسی و اونلره معین معاشرلر تخصیص ایدله سیله تشکل ایتمش اولدیغنده شبهه یوقدر.

امویلر و عباسیلر دورنده تشکیلات عسکریه باشلانیدیغنی زمانلرده ینه بواصوله رعایت ایدلشدر. بر آدامک عسکرلرک قبولی بر طاقم شرطلره تابع ایدی. عسکر اولوق ایسته یین هر آدم دیوان عسکر ریئسنه بر استدانامه تقدیم ایدر و قبول اولونیدیغنی تقدیرده دفتره قید اولونوردی. عسکرلری هرشیدن اول قبیله و نسب اعتبارله قید ایدرلردی. بونلردن مقصد بر قبیله به منسوب اولانلری دیگرلردن تفریق آیلکدی. عسکر عرب اولدیغنی تقدیرده قبائل حضرت نیه اولان قرانتنه کوره ترتیب اولونوردی. مثلاً عدنان عربلری قید ایدیلرسه ربیعیه و هضره تفریق اولونور و مضر قبیله سی دیگرلرینه تقدیم ایدیلردی. مضر دخی قریشه و سائره تقسیم اولونور و قریش پیغمبرک نشأت ایتمش اولدیغنی قبیله اولدیغندن دیگرلرینه ترجیح اولونوردی. بوایشه بویوک بر حساب اصولنه و متعدد اسامی

[۱] بو خصوصیه تدقیق ایتمک ایسته ییلر یوفازیده اسملرینی ذکر ایتدی کمز عولنزهر و سبیره نکره لک اثرلرینه مراجعت ایتمه لدرلر. بز، قبل الاسلام عربلر طرفندن روایت ایدیلن نسابلری قطعی بر شجره اولارق تلقی ایدهلردن ده کلز. بز، بونلرک اسکی توزکیرک بوباده کی روایتلردن بک بویوک اولمادیغنی کسب قناعت ایدهلردن.

دقتلری تنظیمنه محتاج ایدی . بودفتلرده و فیات و کونک دیکر وقایعی تثبیت ایدلمش اولدیغندن بودفتلرله کوره وقایع یومیه یی تعقیب ایلک امکانی حاصل اولمشدر . ایشته بونلری تدقیق نتیجه سنده علم انساب تشکیل اتمشدر .

منشألری واجدادک سلسله نسبی آرامق درین بر موضوع تدقیق تشکیل ایلمشدر . بوتدقیقلر اسکی عرب احوالی واسکی زمانلرک خاطره لرینی و آیری شخصلرک احوالی تدقیق ایلهمک ایچون ده بروسيله تشکیل اتمش و بونک نتیجه طبیعی سی اولارق علم الانسابدن ماعدا برده طبقات و تراجم احوال کی علملرده تشکیل اتمشدر .

ذاتاً پیغمبرک مدنییه اولان هجرتندن سوکره مهاجرین و حضرت نبی به بویوک یاردیملرده بولونان انصار و بالآخره اسلامیتک شان و شوکتی یوکسلتن وقایعه اشتراک و یا خود اسلامیتک انتشاری ایچون دیکر خدمتلرده بولونمق نتیجه سنده اصحاب بدر و اصحاب احد و اهل بیعة الرضوان کی برطاقیم طبقه لر توره مش ایدی . اسلامیتده علومک تدویننه باشلانمق زمان ایشته بو اصوله کوره حرکت ایدیلهرک هر علم شعبه سنه منسوب اولانلر مختلف طبقه لرده تقسیم ایدلمشلردر . محدثلرده جدیدت علمونی تدوین ایدلکری زمان بو اصوله رعایت اتمشلردر . راولیری تدقیق ایتدکلرنده اولنری برطاقیم طبقه لره آیرمشلردر . بو اصول اولنرک بو بایده کی تدقیقلری ایچون برطاقیم تسهیلاتی ده موجب اولمشدر . مثلاً راولیری تفریق ، اسم و کنیه و لقب و سائر جهتلردن یکدیگرینه بکزه ینلری برینی دیکرلردن تمیز ایده بیلمک ایچون اولان قولایانی بوجه دندر . بوسبب دولایسیله علم طبقات الرجالک برغایه سی اولارق سرد ایتدیکلر کی بوتفریق و تدلیسدن تحفظ کوسترلرکده در .

طبقه دن مراد سنأ مقارن اولوب ده بر دورک شیخ و استادلردن روایت اتمش اولان ذواتدر . یعنی طبقاتک موضوعنی فردلر و شخصلر تشکیل ایدر . محدثلر نظرلنده بر شخصک هر ایکی طبقه یه منسوب اولماسی ده ممکندر مثلاً انس بن مالکک پیغمبرک صحبته تشرفی ثابت اولدینی تقدیرده طبقه العشره = اولنر طبقه سنه و سنی کوچوک اولمق اعتباریله ایکنجی طبقه یه داخلدر . صحابه لرک بلا تفریق بر طبقه یه انتساب ایدوب ایتهمه لری حقنده طبقات علماسنک فکترلری مختلفدر . ابن حیان کی صحابه لره : پیغمبرک صحبته مشرف اولانلر قطعه نظرلردن باقائلر اولنری بر طبقه دن عد ایلشلردر . ابو عبدالله محمد بن سعد البغدادی (کندینک طبقه ننده) کی اسلامده قدم و اسلامیتک شان و شرفنی یوکسلتن واقعه لره اشتراک کی فضیلتلری نظر اعتباره آلانلر ایسه صحابه وی ۱۲ طبقه یه [خلق ای ربعه ، عشره مبشره ، اصحاب بدر ، اهل بیعة الرضوان .. و اخ طبقه لره] تقسیم اتمشلردر .

تابعی طبقه لره تفریق ایتک مسئله سندهده ایکی نقطه نظر واردر. صحابه دن روایت ایدن هر کسه بلا تفریق تابعین اطلاق اولوندینی ایلو سورمنلر مثلا ابن حیان اولنری بیلا تفریق بر طبقه دن عد ایشدر. صحابه لری کورن و اولنرله صحبت ایدن کیمسه لک تابعین تسمیه اولوندیغی نظر اعتباره آلانلرایسه [مثلا ابو عبدالله البغدادی] بونلری بش طبقه یه ابلاغ ایشلردر: (۱) قبل الاسلام و اسلامیت دورنده بر حیات اولوبده پیغمبری کورمه ینلر (۲) عشره مبشره یی کورنلر، (۳) تابعیندن اولوبده فقهده کی تجر لریله اشتهار کسب ایدن یدی عالم (سعید بن السیب .. والح) (۴) افاضل تابعین، (۵) تابعیندن اولوبده صحابه لردن روایت ایتیه نلردر .

علم حدیث علماسی راولرک دوغدقلری و وفات ایتدکلری محللری ، و وطن اصلیلری و نسبیلری بیلک حقیقده بذل همت ایشلر و بوابده متعدد اثرلر وجوده کتیر مشلردر. محدثین ، فقهاء ، اهل طریقت و تصوف و مفسرین و مؤرخین کی آری آری علم دالترینه منسوب اولان ذواتک شجره لری بوجله دندر. فقط علم حدیث ایله اشتغال ایدن ذوات بونلرک هسیله اشتغال ایتلر، اولنرک وظیفه سی یالکتر علم و حدیث راولرینک و حدیثارده مذکور نسب اشاره لرینی تدقیق ایلکدر .

بوندن آ کلاشیلدیغنه کوره عام انساب اودورلرک آنوغرافیا سنه کسب و قوف ایلک جهندنده جوق مفیددر .

X — : راولرک روایتلری موثوق یا خود ضعیف اولوب اولمادیغی بیلک .

[علم الثقات والضعفاء من رواة الاحادیث]

حدیث روایت ایدن ذواتک روایتلری موثوق یا خود ضعیف اولوب اولمادیغی تدقیق ایتک خصوصنده جوق اهمیت ویرلشدر . عام رجال حدیثک مهم بر قسیمی عد ایدیلن بو عام دالی [علم الثقات والضعفاء من رواة الاحادیث] نامیله تسمیه ایدلشدر. دینی امورده احتیاطلی اولوق و دینک اساسلردن بری اولان حدیث علمنده وقوعی محتمل اولان غلط و خطالردن مصونیت بو علمک غایه سی اولارق کوسترلمکدهدر .

علم روایتک بردالی اولان بو علمه دائر بر جوق اثرلر تألیف ایدیش ایسه ده بزبوراده بر قاچنی ذکر ایتکله اکتفا ایدیورز :

کتاب الثقات - الحافظ ابن حاتم محمد بن حبان البستی اثری - ۳۵۴ هجری سنه سنده

وفات - کتاب الثقات من لم يقع فی الکتب الستة - زین الدین قائم بن قطلوبغا الحنفی اثری - ۸۷۹ھ جزئی سنہ سندہ وفات .

کتاب الثقات خلیل بن شاہین اثری .

کتاب الضعفاء - بخاری .

کتاب الضعفاء - نسفی .

الضعفاء - محمد بن عمرو الصقلی . ضعیف وثقاتہ لری جمع ایدہن اثر لردن : تاریخ ابن

ابی حیثمہ و کتاب الجرح والتعديل - ابی حاتم .

XI : - جرح وتعديل .

بر روایتی جرح ایٹک جرحک سبب وعلمہ لری بولاروق اونی تنقید ایتمکن و نتیجہ

اعتباریہ اور اوینک روایتی رد ایتمکن عبارتدر .

اسباب جرحک اک مهمی بر روایتک روایتک مقبول اولماسی ایچون لازم اولان شرائط

واوصافک اور اویدہ بولونماہ سیدر . مثلاً بر روایتک یالانجی اولماسی یاخود قوہ حافظہ سنک

فنائنی ومعنی ایله علاقه دار اولدینی تقدیرده علوم لسانیہ وقواعد شرعیہ عدم وقوفی کی

شیئر وسائرہ اسباب جرحی تشکیل ایدر لر .

جرح، راویدہ بولونان اسباب جرحہ کورہ تبدل ایدر . محدثین نظرندہ اک شدتلی

اولان جرح (اک یالانجی آدمدر) و [دجال کذاب] واک خفیبی ده (حفظی قسا)

و [اونک حقتده سوز واردر] کی تعبیر لردر .

تعديل ایسه تدقیق نتیجہ سندہ معین راویدہ شرائط روایتک موجودینی اقرار و تثبیت

ایله مکدر . یعنی راویدہ بولونماسی لازم اولان هر بشرط ووصفک اوشخصده تحقق

ایتمه سیدر . تعديلک اک مکملی (اک موثوق برذانددر) و (اک ثابت) و (طوغرودر ،

طوغرودر) و (موثوق حافظ لردندر) کی عبارہ لرله اولان تعدیلددر . اک ضعیف اولان

تعديل (بوداک حدیثی روایت ایدیلہ بیلیر) کی برنوع جرحہ اشارت ایدن عبارہ لردر .

جرح وتعديل بابنده اک یوکسک درجه لرہ واصل اولانلر حقیقہ مذهبی علماسیدر .

اونلر نظرندہ هر جرح تعدیله مقدمدر یعنی بر راویدہ موجب جرح اولان اسباب موجود

اولدینی تقدیرده اونک حقتده کی تعدیللر معتبر دکدر و عین زمانده اماملرک فکر لرینه

مخالف اولان آیتلر و حدیثلر حقتده آری نظر لری واردر .

حقیقہ علمائیکہ بخصوصہ کی فکر لریٹیک برمنالی اولارق بومندہبہ کورہ یازیلان اک معتمد واساسلی اثر لردن اولان اصول کرخیدن ایکی مثال کتیرہ لم :

۱ — مذهب اماملرمنزک فکر لریٹہ مخالف اولان ہر آیت منسوخ اولارق تلقی ایدیلیر یاخود ترجیحہ حمل اولونور .

۲ — ہر حدیث مذهب اماملریٹیک فکر لریٹہ معارض اولدیغی تقدیردہ اوحدیث منسوخ یاخود کندی درجہ سندنہ اولان دیگر برحدیثہ مخالف عد اولونور . یعنی بونلر نظرندہ مذهب علمائیکہ تدقیق ورأیلری وقیاسہ وآیت و حدیثلرہ استناداً استخراج ایتمش اولدقلری احکام وقواعد دیگر لریٹہ ترجیح ایدلکدہ در .

محدثین دہ جرحک تعدیلہ مقدم اولدیغی بیان ایتشلر ایسہدہ اکثریتلہ بوقاعدہ بی تطبیق ایدہ مہمش اولدقلری آشاغیدہ درج ایدلش تحلیلردن آکلاشیلہ جقدر .

XII : — : اسناد :

«اسنادہک ، برحدیثی پیغمبرک کندیسندن یاخود اصحابک برندن باشلایہرق اوحدیثک متننی بازی حالندہ تثبیت ایدہن ذاتہ کلنجه یہ قدر شفهاً روایت ایدن ذواتک زمان صیراسیلہ اسملریٹی تعداددن عبارت اولدیغی بیان ایتشدک . بوندن آکلاشیلدیغی کورہ اسناد تاپیغمبرہ قادر ایریشہن برطاقم اسامی جدولندن عبارتدر . بومہ پیغمبرک سوزلریٹی واقعالی یاخود تقریر لریٹی روایت ایدہن اشخاصک اسملریٹی حافظہدہ صاقلامقلہ تحقق ایدہر . بناہ علیہ یوزلرجه حتی بیکلرجه حدیث روایت ایدہن برارویٹیک بیکلرجه اسامی جدولنی حافظہ سندنہ صاقلامش اولدیغی نظری اولہرق قبول ایتکلکمز لازم کلیر .

روایتک برجزؤ متممی اولان اسناد یعنی راویلرک اسامی جدولی احکام دینہ بی اثبات ایدہجک حدیثلرک صحیح وضعیف اولدیغی کوسترمک ایچون برواسطہ اولدیغندن روایت کبی اسناد حقندہدہ شرعی دلیلر آرامق ضرورتی حاصل اولمشدر . مکرراً بیان ایتدیکلر کبی اودورک ہیئت اجتماعیسی ہر ایشنی پیغمبرک سنت مسنونہ سنہ تطبیق ایتک صددندہ اولمشدر . بوسیدن دولایی احکام دینہ نک اثباتنہ مدار اولان بومسئلہ نک اساسات شرعیہ سنک پیغمبرک احادیث شریفہ سندن آرائیلیمی پک طبیعیدر . تدقیق نتیجہ سندنہ بومسئلہ یہ دائر دلیل مقامندہ برقاچ آثار سلف روایت ایدلشدیر . مثلاً مسلم روایتندہ :

« بو علم یعنی علم حدیث دیندندر [علوم دینہ دندر] بونک ایچون دہ حدیث غلمنی اخذ ایتدیکلر وقت کیمدن روایت ایتدیکلرگزہ دقت ایدیکیز . » بوپورولمشدر . [۱]

[۱] صحیح مسلم ج ۱ ، ص ۷ ، عبدالله بن مبارک روایتی .

روایتك برجز و متممی اولان اسنادده روایت کی احادیث ایله برلکده یعنی پیغمبرك حدیثلری تدقیق ایدلمک باشلا دقدن سوکره تشکل ایتمک باشلامشدر . حضرت عثمانك شهادتی متعاقب سیاسی و قسماً دینی ماهیتده اولان فرقلر تشکل ایدنجه یه قادر اسنادك جدی بر صورتده موضوع بحث اولسادینی حقنده ادله قطعیه موجوددر . صحیح مسلمده قطعی اولارق : « فته زمانه قدر روایتك سندینی صورمازلردی . فته لظهورندن سوکره سندلری صورولماه باشلادی ، راولر اهل السنندن اولدینی تقدیرده حدیثلری قبول ایدیلدی و اهل بدعتدن ایله ترك اولوندی . » دیور . [۱]

عبدالله بن عباس بر حیات ایکن [۶۸ هجری سنه سنده وفات ایتمشدر] راولره شبهه کوزیه باقلداغه باشلانیدینی و عبدالله بن عباسك بشرین العدی نك : « بن سکا پیغمبرك حدیثی روایت ایدیورم ، سن نه ایچون استماع ایتمیورسك ؟ » [۲] دیدیکنده بی قید اولان معامله سنندن و « رسول الله دن آنجا صحیح حدیثلر روایت ایدلدیکی زمان بزده احادیث روایت ایدیوردق و هر کس حدیث روایتنه باشلا دقدن سوکرا ترك ایتدك ، دیدیکندن اسنادك آزچوق تدقیق ایدلمک باشلانیدینی آکلاشیلماقده در . المغیره نك (۵۰ هجری سنه سنده وفات) : « علی طرفدارلرینك علی دن اولان حدیث روایتلری یالکیز عبدالله بن مسعود واسطه سیله قبول اولونور ایدی ، دیبه تصریحی ده اسلامده ایلك سیاسی فرقلر تشکلندن سوکرا اسنادلرک تنقیدینه مباشرت اولوندینی کوسترمکده در [۳]

الاصمی ، ابن ابی الزنادون (ابوالزناد ۱۳۰ هجری سنه سنده وفات ایتمشدر) : « مدینه ده روایت اهلندن دکلدر لر دیه رک روایتلری ردایدیلن یوز کیمسه بی کوردم ، دیدیکنی روایت ایتمکده در . [۴]

اسنادك دیندن اولدینی روایت ایدن عبدالله بن المبارک دخی بعضی کیمسه لرک مثلا « شهر » نامنده کی برینك روایتی ترك ایدیلدیکنی ذکر ایتمکده در . محمد بن سعید القطان بدینک : « صلحادن اولان ذواتک هر شیدن زیاده حدیث روایت ایده رکن یالان سویله دکلرینه کسب اطلاع ایلدم ، دیدیکنی روایت ایلشدر [۵]

بورایه قدر ذکر ایتدی کمز روایتلردن آکلاشدیقنه کوره بودورده صلحادن معدود

[۱] عین اثر عین صحیفه و عین روایت .

[۲] صحیح مسلم ج ۱ ، ص ۶۰۱ .

[۳] صحیح مسلم ج ۱ ، ص ۷۰ .

[۴] عین اثر عین صحیفه .

[۵] صحیح مسلم ج ۱ ، ص ۷ .

اولان کیمسه لک احادیث ایجاد و ابداعیه او غراشدقلری و بونلرک بک مهم بر عدد تشکیل ایلدکاری آکلاشلمقدمه در .

صحیح مسلم مؤلفی بر حیات اینک (مسلم ۲۶۰ هجری سنه سنه وفاتدر) اساندرک تنقیدی اپی ایلریله مش اولدینی اثرنده اساندرک تحلیله تخصیص ایش اولدینی آری فصلندن آکلاشلمقدمه در [۱]

صحیح مسلم مؤلفی بوباده کی تحلیله کندیسلیه معاصر اولان بعض اهل حدیثک اساندره اولان طعنلری و اونلری تصحیح ایتکه باشلامه لری آجی برسانه تنقید ایتکه باشلا یور. صحیح مسلم صاحبک فکریته کوره اساندره طعن ایلک بدعت و مستحدث و مخترع شیلر جمله سنددر . اونک فکریته کوره معاصر اولوبده یکدیگر لردن حدیث روایت ایله لری امکان دائره سنده اولان ذوانک برینک دیکر لردن روایتیه ملاقی اولدیغنه دائر حجت موجود اولمازسه بیله بونلرک کندی معاصر لردن اولان روایتلری بر حجت شرعیه در ، فلاندرن بوخدی شی استماع ایتدم کی تصریح لره لزوم بو قدر ، بو خصوصه متقدمین و متأخرین اتفاق ایشلدر در . بوکی ذوانک یکدیگر لری اولان اساندرلی ملاقی اولما دقلری و برینک دیکر لردن روایت ایتدمش اولدیغنی مشعر اولان حجت و دلیل موجود اولما دینی تقدیرده مقبولدر و اساندرلی حجتدر .

بوندرن ماعدا حدیث روایتلری زمان اولده اولدینی کی حال حاضرده ده ملاقی اولما دقلری و ایشتمه دکلری خالده موقوفاً روایت ایشلر و استکده در لر . مثلاً هشام بن عروه نك عائشه دن روایت ایتهدن باباسندن روایتی بزه قطعی بر صورتده معلوم اولدینی حالده هشامک عائشه یه اولان اساندری بو جمله دندر .

احادیثی نقل ایدن حدیث اماملرینک حدیثی ایشتمش اولدقلری ذوانک اسملری ذکر ایتهدن ارسال طریقیه روایتلری ده واقعدر . اسلافز اولان ائمه حدیثک اساندرک صحت و سقامتی تدقیق ایش اولدقلری بزه معلوم دکلدر . مثلاً ابوب السخثانی ، ابن عون ، ابن مالک ، مالک بن انس ، شعبه بن الحجاج ، یحیی بن سعید القطان و عبدالرحمن بن مهدی و بونلردن سوکره یتیشن دیکر اهل حدیث اساندرک صحت وضعفی تنقید ایتهمک خصوصه برده مثال تشکیل ایده در لر . خلاصه کلام راوی تدلیسه معروف اولما دینی تقدیرده اساندرلی بو قلامق عادت محدثندن ده کلدر . صحیح مسلم صاحبی بو فکرینی تأکید ایلک ایچون بر

چون مثال‌درده ارائه و استماع مسئله‌سنک موضوع بحث تشکیل ایتهدیکتی بیان
ایلمکده در [۱]

صحیح مسلم صاحبک بالاختصار ذکر ایتهدیکمز بویانندن آکلاشیلدیفنه کوره او دورده
اسنادلری جدی بر صورتده تدقیق و تنقید ایدن ذوات بولونمایه باشلامش ایسه ده صاحب
مسلم کبی اک مشهور محدثلردن بعضیلری بونلرک بوطعنلرینه بر بدعت نظریله
یا قشلردر . و حق بویانندن بر راوی حدیث اختراع و ایجادیله و تدلیسله معروف اولمادینی
تقدیرده اسنادلری تنقید ایلمک مقبول اولمادینی آکلاشیلیمقدمه در . عینی زمانده بعض
سندلری حذف ایلمکده بر عادت حکمنده ایدی . مسلم صاحبک ذکر ایتهدیکتی بو ذوات
اعظام تابعیندن اولوب ، صحابدن روایتلریله معروفدرلر .

اسنادک انکشاف و تکاملنی کوسترن اک مهم و نائق روایت طریقله طویلانمش حدیث
کتابلریدر . بوبابده تألیف ایدلمش اثرلری صرهمیله تدقیق ایدمک اولور ایسه ک اسنادک
تکامل تاریخی بارز بر صورتده کوزه چاربار . ایلمک دفعه اولارق بوبابده تألیف ایدیلن عروه بن الزبیر
[۹۴ هجری سنه سنده وفات] ک اثرینی نظر مزدن کچیر رسه ک بو اثرده اسنادکده ایشله نهمش
بر حالده بولوندینی کوروروز . عروه حدیثلری اکثریتله اسنادسز اولارق ذکر ایدیور .
دیمک که خلیفه عبدالملک دورنده ۷۰ - ۸۰ هجری سنه لرنده بیغمبرک وفاتندن اپی
بر زمان کچدبکی حالده حدیثلرک کیملردن روایت ایدلدیکی اکثریتله بیان اولمیور . بو
تاریخدن یاریم عصردن زیاده بر زمان کچدکدن صوکره تألیف ایدلمش اولان امام مالکک
المو طابنده ایسه اسنادلرک انکشاف ایتهدیکمه اولدینی کوریلدیور . صحیح بخاریده ایسه آرتیق
اسنادلرک تکامل ایتمش اولدینی بارز بر صورتده کوزوکیور .

دیمک که بو اثرلرده اسنادک انکشاف و تکاملنی کوسترمک و یوقاریده ذکر ایتهدیکمز
فکرلرک صحتی اثبات ایلمک ایچون بره و وثیقه تشکیل ایدرلر .

اسنادک تاریخ انکشافی و تکاملنی اوکره نمک ایچون آری اختصاصی اثرلرک چوقدر .
بونلرک اک مهملری طبری و بخاریلر طرفندن وجوده کتیرلشدر . بالخاصه طبریده بو
خصوصده اک قدیم و نائق تاریخیه کمال دقتله طویلانمشدر .

هر راویتمک و حدیثه دائر اثر یازان هر بر مؤلفک بر یا خود بر قاچ سندی موجود اولدیفنه
ذکر ایتهدیکمز لازمدر . بو سندلر او قدر چوقدر که اونلرک هدیسی تثبیت ایتمک ایچون

مجلدات لازمدر . مثلاً امام ابوحنیفہؒ نیک اسنادی حماد بن ابی سلیمان مسلم الاشعری واسطہ سبلہ پیغمبرہ منہی اولور .

عین زمانہ ہر حدیث کتابی استاددن قرائت ایدن ہرذاتک مثلاً امام مالکک الموطأ نام اثرینی اوقویان برطلبہ نیک امام مالک واسطہ سبلہ پیغمبرہ منہی اولان بریاخود متعددسند لری واردر . صوکی عصرلرذہ یاشایان برکیمسہ نیک مثلاً الموطأ صاحبی امام مالکک واوندن تا پیغمبرہ واصل اولان سندینی تثبیت ایدہ بیلیمک ایچون اصغری اولارق الہیات مجموعہ سنک برصحفہ سنی اسامی جدولیلہ دولدرمق لازمدر . تطویلدن اجتناباً بزبوندن صرف نظر ایلدک .

XIII — احادیثی یازی ایله تثبیت مسئلہ سی

محمد (ع.م) هیچ بروقت کندینہ فوق البشر یرقیمت ویرمہ مشدر . او کندینک حیانتندہ ہر وقت متواضع اولمش وایچندہ بولوندینی محیطنک بر فردی کی یاشامشدر . بعض مستننا احوالدن صرف نظر اولوندیغندہ پیغمبر کندینک احادیثی یازمایہ بیلہ مساعده ایتہ مشدر . فقط یوقاریدہ ذکر ایتدی کمز کی اودورک جمعیت اسلامیہ سی واونک اصحابی ہر ایشدہ اونک اثرینہ اتباع ایلمک ویکی تشکل ایتمش اولان جمعیت وافراد اسلامیہ نیک ہر ایشی . حیات یومیہ لری دخی داخل اولدینی حالہ . اونک اثرینہ استناد ایتدیرمک ایستہ مشلدر . قرآن کریم آنجاق قواعد اساسیہ وکلایاتی حاوی اولدیغندن قرآنندہ ذکر ی سبقت ایتین و حیات یومیہ لرندہ نظاہر ایدن فروغاتی دینہ استناد ایتدیرمک ایچون اونک احادیثی روایت ایتشلدر . آغزندن آغزہ اولان یوروایتلرذہ پیغمبر دورندن اوزاقلاشدیغہ انحرافلر حتی یالانلر واویدورمہ لر کوریلدیکندن احادیثی ضیاعدن صبیانت ایلک اوزرہ کتابت تثبیت مسئلہ سی موضوع بحث اولمشدر .

پیغمبر ، یرقاچ دفعہ لر کندینک سوزلرینک امور دنیویہ ایچون اہمیتی اولمادیعی : «سز امور دنیویہ کزی بندن دہا ائی بیلیرسکز !» مآلندہ افادہ ایلمش ایسہدہ راویلر پیغمبرک بواقادہ سنی نظر اعتبارہ آلمادن بلا تفریق اونک ہر سوزینی وحقی حیات یومیہ سنک خاطرہ لرینی و پیغمبرک حضورندہ یایلمش واونک طرفندن انکار ایدلمش ہر شی بر دلیل شرعی مقامندہ روایت ایلشلدر . حدیثلریازی ایله تثبیت ایدیلدیکی زمانلرذہدہ عین اصول تعقیب ایدلمشدر .

پیغمبر احتمالکہ بوکی نظرلرہ یول بر اقامق ایچون کندینک احادیثی یازی ایله تثبیت

ایتمك ایسته یئرله مساعده ایتمه مشدر. [ابی شاه] واقعه سی کی برقاچ واقعه استننا اولونورسه پیغمبر کندی حدیث لری یعنی سوزلری یازی ایله تثبیتدن منع ایله مشدر. پیغمبر قطعی اولارق «قراندن باشقه سنی بندن روایت ایده رك یازمایکمز و سوزلردن هانکی بریکمز نیم احادیثی یازمش ایسه احما ایلسون ۱» بوور مشدر [۱]. ایسته بو کی اسبابه بی حدیث لری یازی ایله تثبیت ایتمک مسئله سی موضوع بحث اولدییی زمان عمرو بن مسعود، زید بن ثابت، ابی موسی و ابوسعید الحدری و سائر اصحاب کرام بوی مکرره برایش اولارق تلتی ایلش لرره بونلرک دلیل لری ده یوقاریده ذکر ایتدی کمز واقعه لر و بومفهومده کی حدیث لر در [۱]

اصحاب کرامک دیگر بر فرقه سی مثلا حضرت علی و اوغلی حسن، انس، عبدالله بن عمر، ابن العاص و سائر بعض اصحاب حدیث لری یازی ایله تثبیتک جواز یله قائل اولمش لر در. بونلرک دلیل ده حضرت پیغمبرک [ابی شاه الیعنی] ایچون بر خطبه سنی یازمایه مساعده ایتش اولماسیدر [۲]. بوندن ماعدا پیغمبرک اطرافه کوندردیکی ذواته زکات احکامی و عسکر رؤسا سندن بعضی لرینه واجبی مملکت لریک امیر و پادشاه لرینه مثلا هرقل، کسری و حبش پادشاهی نجاشی لره رساله جک لری و مکتوب لری یازدی ریش اولدییی معلومدر [۳]. وقائی یقینلشدییی زمان: «سزه رهبر اولاجق برشی (وصایا) یازاجم» دیدیکی ثابتدر. فقط حضرت عمرک: «پیغمبر آغیر خسته در، بزه اللهک کتابی کافیدر» دیمه سیله بوندن دولایی اصحاب آراسنده حاصل اولان اختلاف سببیه بوایش وجوده چیقمامشدر [۴]. حضرت علی ائنده ده بر رساله نک موجود اولدییی محققدر. [۵]

احادیثی کتابه تثبیتک مکرره اولارق تلتی اولونماسنک دیگر اسبابی ده وارددر. بوسیلرک بریده کتابت حدیثک مستحدث و بدعت اولماسیدر. بوندن ماعدا حضرت عمر کی ذواتک «دیگر ملت لر کندی لرینه انزال ایدلش کتب سماویه بی پیغمبر لرینک سوزلریله مزج ایتدکر نندن صراط مستقیمدن انحراف ایده رك آرزینلق یولنه صایدیلر» کی افاده لر نندن آکلاشیلدیغنه کوره احادیثک قرآن کریمه مزج اولونماسندن خوف و احترازده برسبب اولمشدر. حضرت عمر خلیفه ابوبکره قرآنی جمع ایله نک لزومی بیان ایتدیکی وقت اختیار

[۱] مسلم ج ۱، کتابه الحدیث فصلی.

[۲] مسلم و بخاری کتابه العلم فصلی.

[۳] بخاری کتاب السیر و مسلم کتابه الحدیث فصلی، بخاری کتابه الحدیث فصلی.

[۴] بخاری کتابه العلم.

[۵] بخاری متعدد بابلرده از جمله ج ۱، ص ۳۷ ده.

خليفة: « بیغمبرك یامادینی ویاپیلماستی وصیت ایتهدیکی برایشی بن ناصل یابارم. » دیمشدی ابن عباسده یازی ایله علمك [۱] تدوینی منع ایدهرک : سزردن اول یازی ایله علومی تدوین ایدهن قوملر هب طوغری بولدن چبمشلردر ، دیدیکی مرویدر [۲] .

علمك یازی ایله تدویننه قارشلی اولان مخالفت ، احساب وقسماً تابعین دورنده بیله حکمفرمایدی . بویوک صحابه لردن برچوغی بو اعتقاده اولدقلرندن حفظ ایتمش اولدقلری معلوماك تدوینی ایسته یئرله رد جوابی ویرلردی . کبار تابعیندن سعید بن جبیردن قرآنه برتفسیر یازماسی طلب ایدیلنجه : « بر طرفك کسیلوب دوشمه سی بوکی ایشی یامقندن اییدر » دیدیکی مرویدر .

بر طرفدن قرآنك نسخهلری اسلام تولکهلرینك هر برنده انتشار ایدهرک چوغالماسیله حدیثلرک قرآنه قاریشماق احتمالی اورتادن قالمشدر . دیگر جهتندن ده زمان رسالتدن اوزاقلاشدیجه و اودورلرک احوال اجتماعیه و تاریخیه سنی بیانلر آزالدیجه قرآنك مختلف آیتلرینی آکلامق صعوبت کسب ایتمشدر بوندن ماعدا اسلامده مختلف فرقه لرک تورمه سیله هر فرقه نك کندی لهنده حدیثلر ایجاد و اختراخ ایله لری وعمومیتله یالان حدیثلرک انتشاری ، حدیثلرک جمع و تالیف اولونماسی موجب اولمشدر .

الاصابه ده مذکور برروایته کوره بیغمبر وفات ایتدیکی زمان ارکک وقادین داخل اولدیغی حالده بوز بیک قدر کیمسه اونی کورمش و حدیث روایت ایتمش بولونویوردی . ابوزرعه حدیثنده ایسه مذکور عدددن چوقا کسبک برنسبتده ۸ بیک ، اسدالقایده ۷۵۵۴ اولارق کوسترلمکده در . ابن هجرک الاصابه ده کی سوزینی راویلرک عددینه حمل ایدهرسه ک برنوع توزان حاصل اولمش اولور . هر حالده بیغمبر وفات ایتدیکی زمان اونك آغزندن حدیثلرینی روایت ایدهلرک عددی بک چوق ایدی . فتوحات نتیجه سننده بونلر مختلف اسلام تولکهلرینه داغیلمشلردی . اودورک اسلام مرکز لرندن اولان مکه ومدینه دن ماعدا بصره ، کوفه ، شام ، ری ومصر وسائر مملکتلره کیده نلرک عددی بک چوق ایدی . تورکستانده یاخود اندلسده یاشایان بر حدیث مراقلمسی علم حدیثده اختصاص صاحبی اولوق وبوبانده بر اثر وجوده کتیرمک ایستر ایسه بومملکتلری دولاشمایه مجبور ایدی .

[۱] الفهرست ص ۲۴ .

[۲] کشف الظنون ج ۱ ، ص ۲۵ .

برطرفدن مذکور موانع زائل اولمقله و دیگر طرفندن ده یازی اسلاملر آراسنده تعمیم اتمکله روایت طریقله مختلف حدیث کتابلرینک تدویننه باشلامشدر .
 برچوق حدیثلرک طوغریدن طوغرویه پیغمبرک ترجمه حالی ایله علاقه دار اولدینی معلومدر . ایلك دفعه اولارق [عروة بن الزبیر - ۹۴ هجری سنه سنده وفات] پیغمبرک ترجمه حالنه عائد اولار حدیثلری طوبیلامشدر . بوتاریخندن اون سنه صوکره وفات ایدن شعی بن شراحیل و بوتندن ۱۹ سنه صوکره وفات ایدن زهیرلرده بو باندده عروه بی تقاید ایلمشدرده . بویکی ذات امویلر حاکمیتنی متحمل اولدقلرندن شامده کی امویلر سراینه کلشدر و اوراده یاشایان اصحابدن روایت ایدرهک پیغمبرک تاریخنه عائد اولان احادیثی طوبیلامشدرده .
 بونلردن ماعدا الربیع بن صبیح و سعید بن عروه لر هر بابی آری آری اولمق اوزره حدیثلری طوبیلامشدر .

بودورده اسکي مدنیت مرکزی اولان یمندن شامه کلوب یراشنه عید بن شریه و وهب بن منبهر تورات طرزنده تاریخ عمومی به دائر اثرلر یازمقله اشتغال ایدیورلردی . ابوحنفده عراقک عربلر طرفندن فتوحاتی مبین اولان تاریخی شواهدلرده یازمشدر . دیگر طرفندن ابن المقفع پهلوئی لسانندن [کتاب الملوك] کبی اثرلری ترجمه المشدر .
 امام ابوحنیفه یتیشوبده اونک عقله استناد ایدن قیاسی معمول به برحاله کتیرمه سی بوفکره معارض اولانلرک جدی برصورتده علوم حدیثله اشتغاللرینی موجب اولمشدر .
 امام مالک مدینهده ، ابو محمد عبدالملک بن عبدالعزیز بن جریج مکهده ، ابو عمر و عبدالرحمن بن عمر الاوزاعی شامده ، ابو عبدالله سفیان بن سعید الثوری کوفهده و ابو سلمه حماد بن سلمه بن دینار بصرهده حدیث علمنک تدوینله اشتغال ایلمشدر . بو ذواتک معاصرلری طرفندن ده بوجه آتی مسندلر تألیف اولومشدر :

برمسند	عبدالله بن موسی العبسی الکوفی
»	مسدود بن مسره
»	اسد بن موسی الاموی
»	نعیم بن حماد الحزاعی
برمسند	مذهب اماملرندن امام احمد بن حنبل
»	اسحاق بن راهویه
»	عثمان بن ابی شیبه

مسند ابی داود الطیالیمی و سائر مسندلر تالیف ایدلمشدر. بومسندلرک عددی چوق اولمش ایسه ده بزم المزہ بوتلردن یالکز اون دانہسی واصل اولمشدر.

اک مهم حدیث کتابلری ایسه بروجہ آئیدر :

- ۱ — الموطأ — امام مالک بن انس
 - ۲ — صحیح البخاری — ابو عبدالله محمد بن اسماعیل البخاری
 - ۳ — صحیح مسلم — مسلم بن الحجاج
 - ۴ — سنن ابی داود — سلیمان بن الأشعث السجستانی
 - ۵ — سنن ترمذی — ابو عیسیٰ محمد بن عیسیٰ ترمذی
 - ۶ — سنن نسائی — احمد بن شعیب الخراسانی
 - ۷ — سنن ابن ماجه — ابو عبدالله محمد بن زید بن عبدالله بن ماجه القزوی
- صوکی دوت اثر سنن اربعہ تسمیه ایدلدیکی کبی بخاری و مسلم اثرلری ده صحیحین و مذکور آتی اثر برلکده کتب سته نامیلده یاد اولونورلر .
- بوتلردن صوکره حدیث بابنده بر چوق آثار وجوده کتیرلمش و بو اثرلر متعدد ذوات طرفندن شرح و تحشیه ایدلمشدر .
- برده موعظه و نصایحه دأر اولان حدیثلر طوبیلا نهرق آیری حدیث کتابلری تالیف اولومشدر .

بومسند و کتب سته اسلامیتک انتشارینی و اسلام قوملرینک دینی سجه لرینی تحلیل و احکام دینیبنی تدقیق ایلمک ایچون بره مأخذ و منبع تشکیل ایتدکلرندن فوق العاده بر اهمیت حائزدرلر. بو حدیث کتابلری اسلامک دینی مدنی تاریخی و حتی مسلمان قوملرینک ائتوعرافسانی و اسکی عرب حیاتی و اسلام دینیاتنک تورات و تلمود و انجیل و سائر کتب مقدسه ایله اولان علاقه و ارتباطنی اوکره نمک ایچونده چوق مفیددرلر. عینی زمانده اسلامیتک اودورده کی شکلنی کوستریمک ایچون ده یکانه بر منبع تشکیل ایدرلر. بو اثرلرک هر برینک کندینه مخصوص آیری تاریخیجه سی واردر بالخاصه بخاری، مسلم و موطألری تحلیل ایلمک و تاریخیلری اوکره نمک اسلام دینیانی نقطه نظرندن فوق العاده بر اهمیت حائزدره. وعظ و ارشاد یا خود ترغیب و تخویف مقصدیله تالیف ایدلمش حدیث کتابلرینک اسلام عالمک و بوجهلندن تورک دنیاسنک جمود و سقوطی تاریخنده اهمیت فوق العاده لری واردر. بو کونده بیله واعظلریمزک موعظه لرینک اساسنی تشکیل ایدن بو کتابلری علم

نقطه نظرندن تحلیل ایلک بوجود و سقوط نظرک ایچ یوزینی کویستره جکدر . بونلرک هر
یری آیری مقاله لر ، آیری تیغناما لر ایچون آیری آیری موضوعلر تشکیل ایده لر .

XIV

یوقاریده کی فصلارده محدثینک علم حدیثه اولان نظرلرینک خلاصه الخلاصه سی نقل
ایله دک بوندن اکلشلا دیقته کوره بونلر حدیث علومنه فوق العاده بر اهمیت عطف ایلش لر در .
بونلکه برابر بو کونکی علم کوزیله باقلدینی زمان بر طاقم قصور لر کوزه چار عمده در :

۱ — پیغمبرک امور دنییه و امور دنیاویه حقیقده کی حدیثلرینی یكدی بکرندن تفریق
ایتمدن هر ایکینی دلیل شرعی تالی ایده رک اوکا کوره حکم وقاعدلر استخراج ایله لر ی
وبوابده کی حدیثلری بلا تفریق بر آراده طویلامه لر ی امور دنییه ایله امور دنیویه نک
یکدی بکریه قاریشما سی موجب اولمشدر .

۲ — اسناد و راویلری تنقیده تابع طوتمان تدلیس و یالانجیقله معروف اولمان هر
کسک روایتی قبول ایلک حدیث علمنده بر طاقم صارصینتیلر وجوده کتیرمشدر .

۳ — قرآنده : « سز انسانلر ایچروسنده خیرلی امت اولدیکنز ! » و « سزی امت
وسط ایلدک » مآلنده کی آیت وحدیثلردن استدلال ایده رک هر صحابه نک عدالتیه قائل
اولق و بلااستثناء هر صحابه نک اثر وروایتیه اعتماد ایتک بر چوق یالان احادیثک انتشاری
ایچون بر وسیله تشکیل ایلمشدر .

۴ — حدیثک قرآنه و فکر سلیم و عقل صحیحه مطابقت و عدم مطابقتی نظر اعتباره
آلتمان یالکنز استادک پیغمبره وصولی نقطه سندن تدقیق اولونماسی حدیث علمنک اهمیت
تنقیص ایلمشدر .

۵ — درایت حدیث علمنه اهمیت ویرلمه دیکندن احادیث عقلی و قیاسی مقیاسلره
کوره تدقیق ایلمه مشدر .

۶ — جرحک تعدیه تقدیمی بر قاعده اولدینی خالده راویلری بونقطه نظرندن تنقید
ایلمه مک و بلکده اسنادلرک تنقیدینه بر بدعت نظریله باقق نتیجه سننده اسنادلر جدی بر
صورتده تنقیده تابع طویلماش و بونک نتیجه سننده یالان اسنادلر منتشر اولمشدر .

۸ — حدیثک متندن زیاده اسناد سله لرینه اهمیت ویرمک متن و معانی جهتلرینی
ایکنجی درجه یه ایندی رمشدر .

۸ — پیغمبر دورنندن تقریباً ایکی عصر لاق بر زمان کچدکن سوکرہ اسناد لری تالیف و ترتیب ایٹک و بواسناد لره کورہ حدیثک حثیلہ حکم ایٹک بر چوق غیر مطلوب نتیجہ لر تولید ایٹشدر.

۹ — یوم آخرتہ و احکام و قواعد دنیہ یہ دائر اولیان موضوع لره مثلاً ترغیب و تحویف یوللو روایت ایٹش حدیث لره مسامحه کوزیلہ بائق و بوکی خصوص لره حتی حدیث لر اختراعی تجویز ایٹک، یالان حدیث لرک ایجادینہ کنیش بر ساحہ آچمشدر . ایشته بو بایده بزم خاطر مزہ کلن نقطہ لر شونلردر .

امور دنیاویہ نك امور اخرویہ ایله قاریشدر یلماسی بو کونکی مسلمان قوم لری حیانتده اصلاحی مشکل اولان درین ایزلر بر آچمشدر . عائله دن ، فرد لردن باشلا یه رق اسلام حیات اجتماعیہ و سیاسیہ و مدنیہ سنی کوزدن کچر دیککنز تقدیرده بو ایزلری واضح بر صورتده کورورسکنز . ازدواج ، تربیہ ، طرز حیات ، مسامحی قانونی ، اداره مملکت ، نکاح و طلاق ، بیع و تجارت و اقتصادیات و احیای اراضی و توزیع اراضی ، مهدی ، دجال ، ایام فتن ، تصوف و زہادت و تارک دنیا جیلق کبی اسلامک مادی و معنوی حیانتده بو احکامک درین ایزلری مشاہدہ ایده رسکنز و بونلرک مجموعدن آری بر مدنیت و دنیا یه آری بر نظر تولید ایٹدیکنی کورورسکنز . حدیث کتاب لردن لاعلی التعمین بر کتابی یا خود بر بابی مثلاً مهر یا خود صغیر و صغیر لرک نکاهی ، یا خود بیع ، مباحثہ ، اراضی و سائر بر بابی و فصلی آچہ رق بو بایده وارد اولان احادیثی تحلیل ایڈکنز . نتیجہ ده یکدیگریه مخالف و معارض اولان احادیث کومہ سی ایچنہدہ قالیرسکنز . بو حدیث لری توفیق ایٹک ایچون شارح و محشی لرک تضعیف روایت یا خود نسخ و تأویل و تفسیر ایله اوغراشدقلری و مذهب امام لری آرا سندن بر طاقم اختلاف لر واقع اولدینی کوریلیر .

یوقاریده کی فصل لردہ اوچنچی عصر ہجریده صحیح مسلم تالیف ایڈدیکی زمان لردہ بیله اسناد لری تنقیدک بر بدعت اولارق تلقی ایڈدیکنی صحیح مسلم دن نقل ایٹشدک؛ بدایتده اسناد دن زیادہ متہ اهمیت ویرلدیکی حالده سو کرادن متن عادتاً ترک اولونہ رق ہر شیدن زیادہ اسنادہ اهمیت ویرلدیکی کوریلیر . مثلاً ابن حجرک الاصابہ سنی کوزدن کچر ریاسہ ک یاریسندن زیادہ سنک اسناد لره دولو اولدینی کوریلیر . اسناد لر تدقیق اولوندینی حالده روایت ایڈیلن شیٹلرک هیچ بر درلو تدقیق و تنقیدہ تابع طو تو لماملری جالب دقت بر شیدرہ . اسناد لر تکامل ایٹدکجہ بر بردن آری ایکی جریان کوریلیر زکہ بری متن و دیگر ی ده

اسناد جریانیدر . برنجی دورده مثلاً عروه ، ابن اسحاق وسائرہ نك ازلرنده حدیثك متلرینه اهمیت ویرلدیگی حالده زمان نكدیگه اسنادك اهمیت ووسعت كسب ایتدیگی ومنتك اهمیت آزالدیغی بارز بر صورتده كوزه چارمقدمه در .

بخاری دورنده (پیغمبر دورندن ایگی عصرنكچدكدن صكره) تكامل ایتمش بو اسنادلرك تامیله دوزرو اولماسی محل سؤالدر . حافظلرك هر نه قدر قوتلی و فوق العاده اولدیغی تصور ایدلسه بیله جلدلره صیغمايان بو اسناد سلسله لرینی حرفیاً حفظ ایلک و بونی آغزندن آغزه حرفیاً نقل ایلک مسئله سی انباتی مشكل بر دعوادر .

بوندن ماعدا استناد ایدلمش اسامی جدولی ایلری كلنلرك اسامیسندن تركب ایتدیگی تقدیرده بو اسناد ایله واصل اولان حدیث صحیح و موثوق اولارق قبول ایدیلدی . اصحاب كبی اك محترم و بوبوك محدثینك خطا و حدیثلری تبدیل و تعدیل ایده میه چكلی بردستور اتخاذا اولوندی . شاید اسناد مشكوك و شبهلی راویلرك اسملرنی احتوا ایدیور ایسه او حدیث ضعیف عد ایدیلدی و نتیجه ده احادیث موضوعه طوبلاندی .

بواصول حد ذاتنده طوغرودر . هر زمانده سوزی سویله بن اسنادلرك معتمد القول و اولنرك تغشیشدن و یالادن معری اولمالرینه و سوزلرینك سجه سنه باقیابر . فقط بومقیاس کافی دكلدر . بونلرك سوزلرینك دیگر مقیاسلر نقطه نظرندن ده تنسید اولونمالری ازمدره بومقیاسلرك بری ده صحقی قطعی اولان قرآن و دیگر ی ده محدثلرنده شبه من اولمیان احادیث صحیحه و فكر سلیم و عقل صحیح و بدیهیات مسلمه در .

ایشته اسنادلرك تدقیق و تقدیراتك ضعیف نقطه لری بونلدر . بوندن ماعدا اسناد اصولی تأسیس ایدیلد كدن صو كرا تغشیش عملیه سنك اسنادلره سرایت ایتدیگی كورولمشدر . موضوع حدیثلره ، تدلیسه و تغشیش ایدلمش اسنادلره دائر یازلمش اولان ازلری كوزدن كچیررر ایسه ك بونك بر حقیقت اولدیغی تبین ایدر . یالان حدیثلر تألیفیه اشتغال ایدن آری كروهلر موجود اولدیغی كوریلیر .

محدثینك مساهله لرندن بری ده بوتون اصحابك بلا استننا عدالتلرنی نص قرآنله ثابت و جمع علیه اولارق قبول ایلله لریدر . اسلامیت تاریخی قاریشیدر دیغمز تقدیرده اصحاب ایجرو سنده اولانچیلر ، اوغریلر بولوندیغی بیلیرز . دیمك اصحاب حقتده وارد اولان آیت و حدیثلر بلا تفریق بوتون اصحابك عدالتی انفاذه ایتمز . بز حدیث متلرینه مزاجت ایتدیكمزده ابوهریره و كعب بن الاحبار كی غریب حدیثلر روایت ایدنلره قارشى عائشه و عبدالله بن

عباسلر دوزندن اعتباراً شبهه لرعارض اولدیغنه مطلع اولایلیرز. اسناددن قطع نظر بونلرک حدیث اولاراق روایت ایتمش اولدقلری سوزلرینک تورات وحق تلودک بر قوییه سی اولدیغی آیری مقاله لرده کؤستره جکمز .

علم حدیث ایچون الک حساس اولان مقیاسلرک بری ده درایت علم حدیث و تلیق الاحادیث علملریدر . یعنی هر حدیث معنی و مفهوم و سبب و رود و دیگر ضوابط شرعیه یه یعنی آیات قرآنیه یه و صحیحی شبهه سز اولان دیگر احادیثه و بوباده کی اصول کلیه یه مطابقت و یا عدم مطابقت اعتباریله تحلیل و تنقید ایلمکدر . لاعلی التعمین حدیثلردن برنی متلا ترمذی و سائر سنن کتابلرنده حضرت عائشه دن روایت ایدیلن : « خاتم وقیزلرک ولایلرینک رضالقرنلردن باشقه عقد ایتمش اولدقلری نکاهلرینک عدم جوازینه » دأر اولان حدیثی آلارق بومقیاسدن تحلیل ایده جک اولورساق اولا بوباده دیگر آیت و حدیث وارد اولوب اولدیغی آراشدیرمفلغمز لازم کله جکدر . تحلیلمز نتیجه سنده قرآنده بوباده صریح بر آیت موجود اولمادیغنه کسب اطلاع ایتمکله برابر اسانلری ا کراه جائز اولمادیغی ، حقوق شخصییه و اجتماعی لری مصون اولدیغی و اجبار ایله هیچ بر حقوق شرعیه ترتب ایتمه دیکنی بیله جکمز . حدیثلری آراشدیردیغمز ده مسلم ، ابوداود ، نسائی و امام مالک لکر طرفندن : « خاتم وقیزلرک نکاح حقنده و کیلرلردن دها زیاده صاحب صلاحیت اولدقرینه » دأر حدیثلر روایت ایتمکدرینه کسب اطلاع ایده رز .

یکدیگریله معارض اولان بویکی حدیثک بری شبهه سز موضوعدر . هانکی سنک موضوع اولدیغی تثبیت ایتمککمز ایچون روح قرآن و دیگر ضوابط شرعیه و بدیهیات مسلمه موجود اولدیغندن قطعی اولاراق برنجی حدیثک موضوع اولدیغنه حکم ایده رز . طبیعتیله بویکی موضوعلرده اسنادلر موضوع بحث اولاماز . برنجی حدیثک اسنادی الک موثوق رجال حدیثدن ترکیده ایتمه بیله او حدیثک موضوع اولدیغنه کسب فاعت ایده رز . ایتمه بومقیاسی هر هانکی بر حدیثه تطبیق ایده جک اولورساق معین بر نتیجه واصل اولایلیرز . یوقاریده کی بابلرده بیان ایتمکمز کی علمای حدیث بومقیاسه ایکنجی درجه ده اهمیت و برمشلردر .

احوال آخرته و احکام دینییه و اعتقادییه دأر اولیلان موضوعلرده احادیث ایجاد و اختراعنک تجویز ایدلمه سی الک بویوک قصور و عفو ایدلمیه جک بر جنایت دینییه و اجتماعیه تشکیل ایده رز . عبادته ترغیب ایتمک ، امام ابوحنیفه فقهنه قارشی مجادله ، خوارج و اهل

بدعت و حتی فتوحات و معازی کتاب‌های او قوت‌نامه و یا حضرت علی اولادینک خلافت‌نامه و سایر مباحث فقهی مجادله ایلمک مقصدیه یالان حدیث‌ها اختراع و ایجاد ایتمک و بوی خصوصیه مسامحه‌ده بولونمق اک بویوک سیاتنددر. بوسیددن دولای یالان حدیث‌ها انتشار آیلش و بونک مضرتی اسلام دنیا سنک هر طرفنده مشاهده اولونمش اولونمقده در . بونک نتیجه سنده بوی کونده بیله اللرده متداول اولان حدیث کتاب‌های یالان حدیث‌ها دولدرلمشدر. کذب حقیقه بوقادار آیات کریمه و متواتر اولان احادیث شریفه موجود اولدینی حالده اک نامداد علمای اسلامک بیله بوی ایشه مسامحه نظریه باقارلی موجب حیرت برایشدر .

ایشته حدیث حقیقه بوی مسامحه‌ده کوریلدیکندن ۲۰ نجی عصرک بدایتلرندن اعتباراً اسلام دنیا سنک منورلری آراسنده حدیث علمنده برجریان حاصل اولمشدر . فیلسوف دوقوز وعین زمانده علوم دینه متخصصی اولان مصرلی محمد توفیق مصرده منتشر [المنار] مجله سنک ۱۹۰۵ م سنه سنک مختلف نسخه‌لرنده [عقل صحیح نظرندم دین] سرلوحه شیله ایدینی سلسله مقاله‌لرنده : « دلیل قطعی عقل ، قرآن و سنت متواتره دن عبارت اولماسی مدافعه ایتمشدر . بونقیداعزودن بزمده حدیث علمداری اولدیغیز آکلاشیماسون . بزحدیثک اسلامیتی اسکی شکننده اوکره تک ، اسلام مدینتی و اسلام تاریخی و قرآن کریمی و اسلامیتک انتشارینی و اودورلرده کی مسلمان قوملرک مسامحه فکریه و حتی حیات اجتماعی و سیاسیله رینی تدقیق ایلمک ایچون اولان اهمیت فوق‌العاده سنه کسب قناعت ایدرلرندر . بونکله برابر بزم حدیثه اولان بونظرمز محدثلرک بویابده کی قصورلرینی تنقید ایتمککمز ایچون برمانع تشکیل ایتمز .

جرح و تعدیل باینده کی مسامحه‌لرده بک بویوکدر . برراوی بی جرح ایلمک یالکنر اونک شخصی تنقید ایلمکدن عبارت ده کدر . هرشیدن زیاده اونک روایت اتمش اولدینی احادیثک صحیحی و بویابده کی تفردلری و حدیث‌لرنده کورولمش غرابتلر و دیگر احادیثک روخندن اوزاقلاشمه‌لر و بویابده کی انحرافلر و سایر همتی جرحک بررینی تشکیل ایدرلر . بزحدیث کتسانی مثلا صحیح بخاری بی روایتلر و اسنادلر نقطه نظرندن تحلیل ایدرک اولورساق هرشیدن اول بخارینک قاج یوز صحابه دن احادیث روایت ایندیکنی و هر بر صحابی واسطه سیله روایت ایدلش احادیثک عددینی بیلمک و صحابیدن روایت ایدیلن احادیثک حدیثاتی طویلاینه زق اولندن بر نتیجه چیقارمق و اونک روایتی حقیقه تنقیدلر موجود ایسه اولنری بر آرایه طویلامق لازمددر .

بز تجربه فکریه و قلمیه اولق اوزره بخاریده مذکور حدیثلرک جدولنی بومقاله منه علاوه ای دیوروز . بوجدولدن آکلاشدیغنه کوره پیغمبردن اک چوق حدیث روایت ایدن ذات مشهور ابوهریره الدوسی اولوب بخاریده ۴۴۶ حدیثی و اؤدر . عائشه بنت ابی بکرک ۲۴۲ ، عبدالله بن عمر الخطابک ۲۷۰ و عبدالله بن عباسک ۲۱۷ حدیثی موجوددر .

عمومیتله اک آز حدیث روایت ایدن عمر بن الخطاب ، ابوبکر و سائر اجلاء صحابدر . تحلیلمزه بخاریده اک چوق حدیثی موجود اولان ابوهریره دن باشلار ایسهک اولان اونک شخصی حقیقته کی تنقید ماهیتده اولان سوزلری برآرایه طولیلامقلمغمز ایجاب ایدره . بوندن ماعدا اونک روایت اینش اولدینی حدیثلری جمع ایدرهک اولردن برنیجه چیقارمق و توراتک اک ایجه نقطه لرینه و قوفنده شه من اولیان بوذاتک روایت ایتدیکی حدیثلری تک توراته اولان مطابقتی کوسترمکلمکز لازمدر . فقط اوزون اوزادی تحلیل و تدقیقلره محتاج اولان یوریحی بوالیشی صباحدن آقشاهه قدر رسمی دائره ده اشتغالز سیبیله شیمدیلک ایفاسندن عاجز برحاله بز . وقتمز مساعده ایتمکله بوآتزیسان موضوعله اوغراشاخمز .

ابوهریره حدیثلری تک توراته مشترک اولان نقطه لرینی حریفاً کوستره چکمز . اهل حدیثک تراجم احوالی یازان محررلر ابوهریره نک نسل رنسنه و ترجمه حالته دائر اوزون اوزادی به تفصیلاتده بولونمشلردر . بز بولورکی نقل ایدنه جک اولور ایسهک ابوهریره حقیقته آیری برساله یازمق مجبوریتده قالیردق . بوسیدن دولایی بز بوراده اونک ترجمه حالندن صرف نظر ایدرهک یالکمز موضعنزه علاقه دار اولان قسمته اهمیت ویره چکمز .

ابوهریره نک مدینه منوره به ورودی فتح خیبر سنه سنده یعنی هجرتک یدنجی سنه سنده محرم آیتده واقع اولمشدر . بوندن آکلاشدیغنه کوره ابوهریره نک پیغمبرمکز مجلسلرینه ملازمتی اوج سنه مقدارندهدر . بونکله برابر پیغمبردن اک چوق حدیث روایت ایدنلردنره . ابوهریره نک حدیثک کثرتنه بر دلیل اولق اوزره یالکمز ابن مخلدک مسندنده ابوهریره واسطه سیله ۵۳۰۰ حدیث روایت ایدلدیکنی د کرایتمکلمکز کافیدر . رسول الله نک وفاتی متعاقب اکثریسی غیرضررلر ، بالخاصه ایرانیلر اولق اوزره کندندن حدیث روایت ایدن سکمز یوز مقدارنده تلیدی اولمشدر . ابوهریره نک کثرت روایتنه شبهه کوزیله باقائلره قارشلی اولان جوابلری کندنی لسانندن دیکله مالیز .

ابوهریره دیور : عبدالله بن عمر دن ماعدا پیغمبردن بندن زیاده حدیث روایت ایدن بوقدی . عبدالله بن عمرک کثرتی روایتده اونک حدیثلری یازمه سندن ویم ایسه یازی ایله

تثبیت ائمه کلمه کلمه ایلمی کلیوردی. ابوهریره قیدایتدیگمز تاریخده مدینه به هجرت ایتمکه اسلامی قبول ایتدیگندن سوکره فقرادن عبارت اولان اصحاب صفة قطارنده یاشامشدر. ابوهریره کندی ترجمه حالئی روایت ایدره کن: « بن پیغمبرک منبریه عائشه نك حجره سی آراسنده یاشیور وصرعه خسته لفته مبتلا ایدم. انسانلر بکا بخنون دیورلردی. حالبوکه بن ده اثر جنون موجود دکلدی »

ابوهریره کندیکنک بو قدر چوق حدیث روایت ائمه سی پیغمبرک خیر دعایی بر که سنده اولدیغنی روایت ایدره ک دیور: « پیغمبره ، سندن بر چوق احادیث ایشیدیورم ، فقط اونودیورم ، دیدم . پیغمبرده : « ردا کی آج ! » بو یوردیلر . بن ده آجدم ، پیغمبر : « کونکسا باص » دیدی . بن ده اونک دیدیکی کبی یابدم و بوندن سوکره هیچ بر حدیث اونو تادم . »

ابوهریره نك تورانه اولان و قوفنی عبدالله بن رافعك ابوهریره نك ینه کندن اولان روایتی واسطه سیله بیلیرز. ابوهریره « کعب » ملاقی اولارق قونوشدیغنی زمان : « ابوهریره دن ماعدا او قومادن تورانی پک کوزل درجه ده بیلن هیچ بر کیمسه یه تصادف ائمه دم ، دیمشدر . الاعمش ابی صالح واسطه سیله ابوهریره دن روایت ایدیور : بر کیمسه صباح نمازینک ایکی رکعتنی او قودقدن سوکره صاغ جابنه یاصلانسون ، دیدیکنده مروان : « اویله یاصلانمده دن مسجده یان اوله رق کیتمک کافی دکلیدر ؟ » مفهومنده اعتراض ایلش و بومصاحبه ابن عمره روایت ایلدیکی زمان : « ابوهریره چوق سویلیور ، دیبه معترضانه بر طرزده بیان فکر ایلشدر. مروان ده غضبه کله رک : « آدملر ابوهریره پیغمبرک وفاندن آز بر زمان مقدم مدینه کلدیکی حاده چوق حدیث روایت ایدیور دیورلر ، مآلنده افاده ده بولومشدر . »

ابن ابی خثیمه ابن اسحاق دن اوده عمر یاخود عثمان دن اوده بابانسی عروه دن روایت ایدیور: « بنی شویملی به یعنی ابوهریره به یقین بریره . کتیریکز دیدیکنده بنده بو یوردیغنی ایفا ایلدم وزیرک : هم طوغری هم یالان سویلیور ، دیدیکنی ایشیتدیگمده بوسوزک معناسنی آکلایه مادم ، بر انسان ناصل هم طوغری هم یالان سویلیه بیلیر ؟ » دیدم . اوده : « طوغری سویلیور ، زیرا پیغمبردن ایشیتمشدر ، یالان سویلیور ، زیرا سوزی غیر موضعه قوللا نیلیور ، دیمشدر . »

ینه ابوهریره کندیسی دیور : بن رسول الله دن ایکی چشید احادیث حفظ ایلدم .

برخی انسان‌ها آمده‌اند نشر یعنی دیگر لرینه روایت ایلدم . دیگرینی روایت ایدرایسم بوغازم کسبیه جکدر . ابوهریره اعتراض مقامنده : « سنن بر جوق حدیث روایت ایدیورسک » ده نیلدیکی زمان : بن ایشدکلمی روایت ایدر ایسم بی قامجیلار ایدیکز ! « دیمشدر .

نافع روایت ایدبور : عبدالله بن عمرده ابوهریره نك : « برکیمسه جنازه آرقه سندن کیدوبده جنازه نمازینی ادا ایدر سه بر قیراط مقداری ثوابه نائل اولور » حدیثی نقل اولوندیغنده : « ابوهریره اکثر ایدیورده دیمشدر . ابوهریره ، حضرت عائشه ، عبدالله بن عباس و سائر طرفندن بو کبی اعتراضله مغرض قالدیغنده کندینی مدافعه ایدرک : « علمی کتم ایدر حقتده قرآنده ایکی آیت کریمه موجود اولمایه ایدی ، هیچ بر حدیث روایت ایلزدم ، مهاجر قارده شهرمن بازارلرده تجارتله مشغول اولدقلری زمانلرده ابوهریره (یعنی کندینی) قارینی آج اولدینی حالده رسول الله ملازمت ایدیوردی . دیمشدر .

بوندن آکلاشادیغنه کوره تا حضرت عمر خلاقق زمانندن اعتباراً ابوهریره طرفندن بر جوق احادیثی روایت اولونمائی موجب اعتراض وشبهه و تردد اولمشدر .

ابوهریره حقتده اسلام منبعلرندن بر جوق معلومات طوبیلامق ممکندر . بن بومقالهده بو خصوصده تفصیلاتده بولونمایه جغز . یالکمز اوروپا عملما سندن علوم حدیث ایله اشتغال ایدن و بو بایده جوق کوزل اثرلر وجوده کتیره . مشاهیرک ابوهریره اولان نظرلری سلبی وغایت تنقیدی اولدیغنه اشارتله اکتفا ایدر جکمز . مثلاًک بویوک محدثلردن اولان محترم غولزیهر ، سبره نکر ، ده غوثی و دوزی و بارون قرومه و بونلرله تقلید ایدن روس علماسندن قزاقاوسکی ، شیمد و قریمسکی و سائر نك اسملرینی ذکر ایدر بیلیرز .

غولزیهر و سبره نکرلر ابوهریره حقتده اسلام منبعلرنده موجود اولان بوتون خبرلری و اونک طرفندن روایت ایدلمش حدیثلرک خلاصه سنی طوبیلامشدر و کندینی نقطه نظرلرینه کوره نتیجه لر چیقارمشلردر . بونلرک فنکرینه کوره ابوهریره نك روایتی قطعاً مقبول دکلدر .

حدیث تاریخی اوکره نك ایچون اک معتمد واک مهم اسلام منبع و مأخذلریله اوروپائی اثرلری ذکر ایدرک بومقاله مننی ختامه ایدریره جکمز .

اک مشهور اسلام منبعلری بوجه آتیدر :

صحیح بخاری و صحیح مسلمک باش طرفلری و بالخاصه بخاری نك کتآب العلم قسمی و مستمک

مقدمہ طرز زندہ یازمیں اولدینی فصللری ، مثلاً باب الکشف عن معایب رواقہ الحدیث ، حفظ العام ، باب النہی عن الروایۃ عن الضعفاء والکذابین ، الاسناد من الدین ، حفظ العام وسائر بابلری .

سین اربعہ دن الہ مفیدی ترمذینک سنہی وابن حنبلک مسندی ، ابن حجرک الاصابہ سنہی ، طبری تاریخی ، اسد الغایۃ ، واقدی ، ازرقی ، ابن القیم ، ابن النجار ، ذہبی ، سیوطی ، ابن الاثیرک الکاملی ، الاغانی ، فاکہی ، ابوالفداء ، بلاذری ، بیہقی ، کاتب چلبی ، ابن خلکان وسائرہنک اثرلریدر .

روسجہ : غولتزیہر اثرینک حدیث تاریخی - ج ۲ ، ص ۱-۲۷۴ - قسمنک بالاختصار کوزل ترجمہ سی شمید طرفدن یایلمشدر .

(روس آقادہ میسنک شرق شعبہ سی مجموعہ سنک ۱۹۰۹ و ۱۹۱۱ نجی سنہ سنک نسخہ لرنده)
شمیدک میراسلام = اسلام عالمی مجموعہ سنک ۱۹۱۲ نجی سنہ سنک نسخہ لرنده مندرج مقالہ لری .

بارون روزہنک روس آقادہ سی مجموعہ سنک ۱۸۹۳-۱۸۹۴ نجی سنہ سنک - ج ۱۹ - مندرج مقالہ لری .

قراچقاوسکینک (اسلامیت) نامیلہ غولتزیہر اثرندن ترجمہ سی .
قریسکینک اسلامیت تاریخندہ مندرج سنک تاریخی و براہواوز - یہ فرون آنسیقلوپہ دیسنده .
مندرج سنک تاریخی و « عین وودن ابن اسحاقہ قدر » نام مقالہ سی ، دوزی اثرینک « مسلمان روایتلرینک درجہ صحیحی » فصلنک ترجمہ سی وروس لسانیلہ اسلام مدینتی و عرب ادبیاتی تاریخندہ دائر یازمیں متعدد اثرلردہ حدیث علمہ تخصیص ایدلش آیری فصللردہ بو بابندہ معلومات واردر .

اوروپا لسانلرنده یازمیں مهم اثرلر ایسہ بروجہ آتیدر :

غولتزیہر : Muhammedanische Studien (III-I-420)

سپرہنکر : Sprangers: Ueber das Traductions vesen beiden Araben

سالیسبوری : On the science of muslim tradition

دوزی : Essai sur l'hist de l'Islam II 1879

نوفل : Legislatoin musulmane

بروقلمان : Gesch. d'arab. Litterature %I-456-468%

ووستنلڈ : Liber classium virorum qui Corani et Traditionum cognitione excelluerunt auctore Dhaclio (1833-34)

قرومر : Culturgeschichte des Orients unter den Chalifen (Vien 1875 : I-IX 474-483 483-489, 489-504).

T. I. P. -Hughes of islam (pp 639-646) دقیق اوٹاری :

صحیح بخاریہ موجود احادیثک ہانکی صحابین روایت ایدلدیکنی ومد کور صحابین ہر برینک قاج حدیثی موجود اولدیغنی کوسترن جدولدر :

- ۱ — ابی بن کعب (سیدالقراء) - ۷
- ۲ — اسامہ بن یزید بن خارثہ - ۱۶ - حمیدی . کورہ ۱۷
- ۳ — اسید بن خضیر الانصاری ۱
- ۴ — الاشعث بن قیس الکنندی ۱
- ۵ — انس بن مالک الانصاری ۲۶۸ (حمیدی حدیثک الفاظ جہتندن یکندیکرلیہ مقارن اولانلرینی برحدیث اولارق حساب ایشدر . وبونظرینہ کورہ حدیثک عددینی تنقیص ایشدر .)
- ۶ — اہبان بن اوس الاسامی - ۱
- ۷ — البراء بن عازب الانصاری - ۳۸
- ۸ — بريدة بن الحصیب الاسلمی - ۳
- ۹ — بلال بن رماح المؤمن الحبشی - ۳
- ۱۰ — ثابت بن الضحاک الانصاری - ۲
- ۱۱ — ثابت بن قیس بن شماس الانصاری - ۱
- ۱۲ — حابر بن سمرة بن جنادة الانصاری - ۲
- ۱۳ — جابر بن عبدالله بن عمرو الانصاری - ۹۰
- ۱۴ — جابر بن مطعم النوفلی - ۹
- ۱۵ — جریر بن عبدالله البجلی - ۱۰
- ۱۶ — جناب بن عبدالله القسری - ۸
- ۱۷ — خارثہ بن وهب الخزاعی - ۴
- ۱۸ — حذیفہ بن الیمان العبسی - ۲۲

- ۱۹ — حزن بن ابی وهب المخدومی — ۲
- ۲۰ — حسان بن ثابت الانصاری (شاعر) — ۱
- ۲۱ — حکیم بن حزام بن خویلد الاسدی — ۴
- ۲۲ — خالد بن زید بن ایوب الانصاری — ۷
- ۲۳ — خالد بن الولید المخدومی — ۲
- ۲۴ — خباب بن الاوس الخزاعی — ۵
- ۲۵ — خفاف بن ایماء الغفاری (مزی) — بخاریتک بوذاندن بر حدیث روایت ایش
اولدیغنی ذکر ایدیور ایسه ده بو طوغرو ده کلدر . بخاری بو ذاته یالکنز
قیزینک سندی اولمق اوزره اشارت ایدیور .
- ۲۶ — رافع بن خدیج رافع الانصاری — ۶ (حمیدیه کوره ۵)
- ۲۷ — رافع بن مالک الانصاری — ۱
- ۲۸ — رفاعه بن رافع بن مالک — ۳
- ۲۹ — زید بن ارقم الانصاری — ۶
- ۳۰ — الزبیر بن العوام — ۹
- ۳۱ — زید بن ثابت الانصاری — ۸
- ۳۲ — زید بن خالد الجهنی — ۵
- ۳۳ — زید بن الخطاب العدوی — ۱
- ۳۴ — زید بن سهل ابوطحاة الانصاری — ۳
- ۳۵ — السائد بن یزید الکندی — ۶
- ۳۶ — سراقه بن مالک بن جشم — ۱
- ۳۷ — سعد بن ابی وقاص الزهری — ۲۰
- ۳۸ — سعد بن مالک ابو سعید الخدری — ۶۶
- ۳۹ — سعید بن زید بن عمر و بن نفیل العدوی — ۲
- ۴۰ — سفیان بن ابی زهیر الازدی — ۲
- ۴۱ — سلمان بن عامر الضبی — ۱
- ۴۲ — سلمان الفارسی — ۴
- ۴۳ — سلمة ابن الاکوع السلمی — ۲

- ٤٤ — سلمة الجرمى والد عمرو — ١
- ٤٥ — سليمان بن صرد الحراعى — ١
- ٤٦ — سمرة بن جنادة السوائى — ١
- ٥٧ — سمرة بن جندب الفزارى — ١
- ٤٨ — ابو حميلة السامى — ١
- ٤٩ — سهل بن ابى حشمة الانصارى — ٣
- ٥٠ — سهل بن خيف الانصارى — ٤
- ٥١ — سهل بن سعد الساعدى — ٤١
- ٥٢ — سويد بن النعمان الانصارى — ١
- ٥٣ — شداد بن اوس بن ثابت الانصارى — ١
- ٥٤ — شيبة بن عثمان بن ابى طلحة الصبدرىؓ — ١
- ٥٥ — صخر بن حرب ابوسفيان الاموى — ٢
- ٥٦ — صدى ابن عجلان ابو امامة الباهلى — ٣
- ٥٧ — الصغب بن جثامة اللبى — ٣
- ٥٨ — طلحة بن عبيدالله التيمى (عشرة مبشرة دن) — ٤
- ٥٩ — ظهير بن رافع الانصارى — ١٧
- ٦٠ — عامر بن ربيعة — ٢
- ٦١ — عائد بن عمرو المزنى — ١
- ٦٢ — عبادة بن الصامت الانصارى — ٩
- ٦٣ — العباس بن عبدالمطلب بن هاشم — ٥
- ٦٤ — عبدالله بن ابى اوفى — ٥
- ٦٥ — عبدالله بن بشر المازنى — ١
- ٦٦ — عبدالله بن ثعلبة — ١
- ٦٧ — عبدالله بن جعفر بن ابى طالب — ٢
- ٦٨ — عبدالله بن رواحة — ١
- ٦٩ — عبدالله بن الزبير بن العوام الاسدى — ٢٠
- ٧٠ — عبدالله بن زمعة بن الاسود الاسدى — ١

- ۷۱ — عبدالله بن زبير بن عاصم المازنى — ۴
- ۷۲ — عبدالله بن سلام — ۲
- ۷۳ — عبدالله بن عباس عبدالمطلب الهاشمى — ۲۱۷
- ۷۴ — عبدالله ابن عثمان ابوبكر الصديق بن ابى قحافة — ۲۲
- ۷۵ — عبدالله بن عمرو بن الخطاب العدوى — ۲۷۰
- ۷۶ — عبدالله بن عمرو بن العاص — ۲۶
- ۷۷ — عبدالله بن قيس ابو موسى الاشعري — ۵۷
- ۷۸ — عبدالله بن مالك الازدى — ۴
- ۷۹ — عبدالله بن مسعود بن غافل الهذلى — ۸۵
- ۸۰ — عبدالله بن مغفل المزنى — ۸
- ۸۱ — عبدالله بن هشام بن زهرة التيمى — ۳
- ۸۲ — عبدالله بن يزيد الخطمى — ۲
- ۸۳ — عبدالرحمن بن ابرى الخزاعى — ۱
- ۸۴ — عبدالرحمن بن ابى بكر الصديق — ۳
- ۸۵ — ابو عيسى بن جبر الانصارى (اسمى عبدالرحمن) — ۱
- ۸۶ — عبدالرحمن بن سمرة بن حبيب العبشمى — ۱
- ۸۷ — عبدالرحمن بن عوف بن عبدعوف (عشرة مبشره دن) — ۹
- ۸۸ — عثمان بن مالك الانصارى — ۱
- ۸۹ — عثمان بن عفان بن ابى العاص الاموى — ۹
- ۹۰ — عدى بن حاتم الطائى — ۷
- ۹۱ — عروة بن ابى الجعد البارقى — ۲
- ۹۲ — عقبه بن الحارث بن عامر بن نوفل — ۳
- ۹۳ — عقبه بن عامر الجهنى — ۹
- ۹۴ — عقبه بن عمرو ابى مسعود النصرى — ۱۱
- ۹۵ — على بن ابى طالب بن عبدالمطلب الهاشمى — ۲۹
- ۹۶ — عمار بن ياسر العبسى — ۴
- ۹۷ — عمر بن الخطاب بن نفيل العدوى (خليفه) — ۶۰

- ٩٨ — عمر بن ابى مسلمة بن عبدالاسد الخزومى — ٢
 ٩٩ — عمر و بن تامة الضميرى — ٢
 ١٠٠ — عمر و بن تغلب — ٢
 ١٠١ — عمر و بن الحارث المصطلقى — ١
 ١٠٢ — عمر و بن العاص السهمى — ٣
 ١٠٣ — عمرو بن عوف الانصارى — ١
 ١٠٤ — عمران بن حصين بن الخزاعى — ١٢
 ١٠٥ — عوف بن مالك الاشجعى — ١
 ١٠٦ — عويمر ابوالدر داء الانصارى — ٤
 ١٠٧ — العلاء بن الحضرمى — ١
 ١٠٨ — الفضل بن العباس بن عبدالمطلب — ٣
 ١٠٩ — قتادة بن النعمان الانصارى — ١
 ١١٠ — قيس بن سعد بن عبادة الخزرجى — ٢
 ١١١ — كعب بن عجرة البلوى (حليف الانصار) — ٢
 ١١٢ — كعب بن مالك الانصارى — ٤
 ١١٣ — مالك ابن الحويرث الليثى — ٤
 ١١٤ — مالك بن ربيع ابواسيد الساعدى — ٤
 ١١٥ — مالك بن صعصعة الانصارى — ١
 ١١٦ — محمود بن الربيع الانصارى — ١
 ١١٧ — مرداس بن مالك الاسلامى — ١
 ١١٨ — مروان بن الحكم الاموى — ٢
 ١١٩ — المسور بن مخرمة بن نوفل الزهرى — ٨
 ٢٢٠ — المسيب بن حزن والد سعيد الخزومى — ٣
 ١٢١ — معاذ بن جبل الانصارى — ٦
 ١٢٢ — معاوية بن ابى سفيان الاموى — ٨
 ١٢٣ — معقل بن يسار المزنى — ٢
 ١٢٤ — معين بن يزيد السامى — ١

- ۱۲۵ — مصیّب الدوسی — ۱
- ۱۲۶ — المفیر بن شعبہ بن ابی عامر بن مسور الثقفی — ۱۱
- ۱۲۷ — المقداد بن الاسود الکندی ۱
- ۱۲۸ — المقدام بن معدیکرب الکندی ۲
- ۱۲۹ — نضله بن عبید ابورزّة الاسلمی ۴
- ۱۳۰ — النعمان بن بشیر بن سعد الانصاری ۶
- ۱۳۱ — النعمان بن مقرن المزنی ۱
- ۱۳۲ — نقیع بن الحارث ابوبکرۃ الثقفی ۱۴
- ۱۳۳ — نوفل بن معاویہ الدبلی ۱
- ۱۳۴ — هانی ابوردة بن نیاز الانصاری ۱
- ۱۳۵ — وائلة بن الاسقع اللیثی ۱
- ۱۳۶ — وحشی بن حرب الحبشی ۱
- ۱۳۷ — وهب بن عبدالله ابوجحیفۃ السوائی ۷
- ۱۳۸ — یعلی بن امیة النیمی ۳
- (اسلمی مجهول یاخود اختلافی اولانلر بروجہ آتیدر) :
- ۱۳۹ — ابوبشیر الانصاری ۱
- ۱۴۰ — ابوعلیبة الحنفی ۳
- ۱۴۱ — ابوجهم بن الحارث بن الصمة الانصاری ۱
- ۱۴۱ — ابوجحید الساعدی ۴
- ۱۴۳ — ابوذر الفقاری ۱۴
- ۱۴۴ — ابورافع مولی رسول الله ۱
- ۱۴۵ — ابوسعید المعلی الانصاری ۱
- ۱۴۶ — ابوشریح الخزاعی ۳
- ۱۴۷ — ابوقتادة الانصاری ۱۳
- ۱۴۸ — ابولبابة الانصاری ۱
- ۱۴۹ — ابوهريرة الدوسی ۴۴۶
- ۱۵۰ — ابوواقد اللیثی ۱

صحابيه لردن بروجہ آتی ذاتلردن بخاری روایت ایتشدرد :

- ١٥١ — اسماء بنت ابی بکر ١٦
 ١٥٢ — اسماء بنت عمیس ١
 ١٤٣ — امیة بنت خالد بن سعید بن العاص ٢
 ١٥٤ — حفصہ بنت عمر بن الخطاب (زوجات نبیدن) ٥
 ١٥٥ — خنساء بن خذام ١
 ١٥٦ — خولة بنت قیس الانصاریة ١
 ١٥٧ — الربیع بنت معوذ الانصاریہ ٣
 ١٥٨ — رملہ بنت ابی سفیان (زوجات نبیدن) ٢
 ١٥٩ — زینب بنت جحش ٢
 ١٦٠ — زینب بنت ابی سلمة بن عبدالاسد ٢
 ١٦١ — زینب الثقفیة امرأة ابن مسعود ١
 ١٦٢ — سبیعة بنت الحارث الاسلامیة ١
 ١٦٣ — سودة بنت رابعة العامریہ (زوجات نبیدن) ١
 ١٦٤ — صفیة بنت حی ١
 ١٦٥ — صفیہ بنت شیبہ لمبدریة ١
 ١٦٦ — عائشة بنت ابی بکر (زوجات نبیدن) ٢٤٢
 ١٦٧ — ام هانی بنت ابی طالب الهاشمیة ٢
 ١٦٨ — فاطمة بنت قیس الفهریہ ١
 ١٦٩ — فاطمة لزهراء (پیغمبرک قیزی) ١
 ١٧٠ — لبابة ام الفضل ٢
 ١٧١ — میمونة بنت الحارث الهلالیة (زوجات نبیدن) ٧
 ١٧٢ — نسیبة ام المعطیة الانصاریہ ٥
 ١٧٣ — هند بنت ابی امیة (زوجات نبیدن) ١٦
 ١٧٤ — ام حرام بنت ملحان ٢
 ١٧٥ — ام رومان والدة عائشة ٢
 ١٧٦ — ام سلیم الانصاریة ٢
 الہیات مجموعہ سی صافی ٤

- ۱۷۷ — ام شریک العاصریۃ ۱
 ۱۷۸ — ام العلاء الانصاریۃ ۱
 ۱۷۹ — ام قیس بنت محسن الاسدیۃ ۲
 ۱۸۰ — ام کلثوم بنت عقیقہ بن ابی معیط ۱
 ۱۸۱ — بنت خفاف بن الہمّاء ۱
 ۱۸۲ — مجاشع بن مسعود السلمی ۱
 ۱۸۳ — محالد ۱
 ۱۸۴ — محمد بن سلمة لانصاری ۱ [۱]

بوندن آکلاشدیغنه کورہ مکرر لری چیقارلدقندن صوکرہ بخاریدہ مذکور اولوبده
 سندلری پیغمبرہ واصل اولان حدیثک یکنوی
 مرفوعلری ایسه :
 مجموع یکنوی

حدیثدر	۲۶۰۲
حدیثدر	۲۷۶۱

ابن الصلاح و سائرہ نک اثرلنده بخاریدہ مذکور حدیثک عددی حقیقده کی روایت
 عین حدیثک بر یرده مفصلاً و دیگر محلهده مجملاً ذکر ایدلمه سندن ایلری گلش اولاجقدر .
 ذا کر قادری — آقره

بومقاله تک برنجی فورمانک حین طبعنده بعضی مطبعه خطاری قالشدر . بوخطارک
 تصحیح : مهملری ایسه بوجه آیدر .

ص	س	خطا	صواب	ص	س	خطا	صواب
۱۳۵	۴	سلسله نسبتری	سلسله نسبتری	۱۴۲	۱۵	راویسی	راویسی
۱۳۶	۱۸	همنه ریود	هه ریود	۱۴۲	۱۹	وعلم و شعر	وعلم شعر
۱۳۷	۲	ایناده لری	ایناده لری	۱۴۳	۲	ابن الکیسی	ابن الکیسی
۱۳۷	۱۵	وقعه لر	وقعه لر	۱۴۳	۶	عنیسه	عنیسه
۱۳۸	۶	وحلیة اللسان	وحلیة اللسان	۱۴۳	۱۹	احمص	اصمه
۱۳۱	۱۲	قومبلی	قومبلی				

[۱] بوخصوصده فتح الباری مقدمه سنده ۴۵۹ - ۴۷۹ صحیفه لرده منصل معلومات وارد .